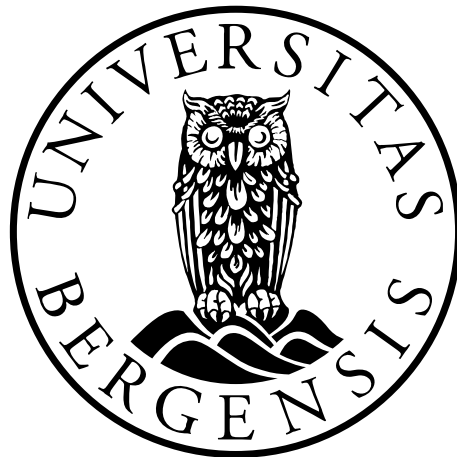

Fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen

”Det var noe som skjedde – det sa pang”

Silje Oppedal

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Vår 2011

Det psykologiske fakultet

HEMIL - Senteret

Veiledere: Anette Christine Iversen & Dag Tore Skilbred

Forord:

Arbeidet med masteroppgaven har vært et spennende og lærerikt år. Det har vært en stor glede å intervju 11 flotte fosterforeldre om hvordan de opplever matchingprosessen, og hva de ser på som viktig. Å ta brukere og samarbeidspartnere på alvor har alltid vært viktig for meg. At jeg nå har fått anledning til å gå nærmere i dybden av hvordan matchingprosessen oppfattes fra barneverntjenestens kanskje aller nærmeste og viktigste støttespillere har derfor vært utrolig interessant, og det har gitt meg mye tilbake.

Heldigvis har jeg ikke vært fullstendig alene i dette arbeidet. Det er mange som skal takkes for at jeg nå endelig har kommet i mål. For det første ønsker jeg å takke de fosterforeldrene som har vært svært samarbeidsvillige. Tusen takk for at dere har tatt dere tid i en travel hverdag til å dele av deres erfaringer og stille opp på intervju med meg. Uten dere hadde ikke masteroppgaven blitt til, så en stor takk til dere. Jeg vil også takke de barneverntjenestene som har vært villige til å sette meg i kontakt med aktuelle informanter. Jeg vet at deres tid er dyrebar, og setter veldig stor pris på den velviljen jeg møtte hos dere.

Jeg har vært så heldig å ha to kjempeflinke veiledere underveis i prosessen. Jeg vil rette en stor takk til veileder Anette C. Iversen. Du har motivert og støttet meg når det har sett mørkt ut, og har kommet med mange gode og konstruktive tilbakemeldinger som jeg så sårt har trengt. En takk går også til veileder Dag T. Skilbred, som har vært til god hjelp i prosessen. Særlig for å finne veien gjennom over hundre sider datamateriell.

Takk til prosjektet "Fosterhjem for barns behov", som har kommet med nyttig kunnskap samt invitert meg med på spennende seminarer for inspirasjon og motivasjon videre.

Jeg vil også rette en stor takk til mine kjære medstudenter, som jeg har delt lesesal med dette året. Det har jammen vært godt å ha noen å både få ut frustrasjon sammen med, koble av sammen med og å diskutere faglige utfordringer med. Til slutt vil jeg også takke min kjære samboer, Gisle, som har lest korrektur og vært en god støtte for meg under prosessen.

Bergen, 20. mai, 2011

Silje Oppedal

1.	INNLEDNING	1
1.1.	BAKGRUNN FOR STUDIEN.....	1
1.2.	PROBLEMSTILLING.....	2
1.3.	OPPBYGNING AV OPPGAVEN	3
2.	RAMMEVERK, LOVGRUNNLAG OG ORGANISERING	4
2.1.	LOVTEKST, FORSKRIFT OG RETNINGSLINJER	4
2.2.	REKRUTTERING OG OPPLÆRING AV FOSTERFORELDRE.....	6
2.3.	DEN SPEIELLE GODKJENNINGEN OG INFORMASJON OM DET KONKRETE BARNET	7
2.4.	BRUK AV BEREDSKAPSHJEM SOM MELLOMPLASSERING	8
3.	SENTRALE BEGREPER, TEORI OG FORSKNING	9
3.1.	MATCHING.....	10
3.2.	TILKNYTNINGSTEORI:	13
3.3.	KOMMUNIKASJONSTEORI.....	16
3.3.1.	<i>Lineære og prosessuelle kommunikasjonsmodeller</i>	19
3.4.	RELEVANT FORSKNING	20
4.	METODE	26
4.1.	VITENSKAPSTEORETISK BAKGRUNN	26
4.2.	METODEVALG – DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJUET	27
4.3.	UTFORMING AV INTERVJUGUIDE.....	30
4.4.	INFORMANTER/UTVALG	32
4.4.1.	<i>Rekruttering</i>	33
4.4.2.	<i>Presentasjon av fosterfamiliene jeg intervjuet</i>	34
4.5.	PILOTINTERVJU	35
4.6.	GJENNOMFØRING AV INTERVJUET.....	36
4.7.	TRANSKRIBERING OG ANALYSE	37
4.8.	FORSKNINGSETISKE VURDERINGER.....	40
4.9.	FORFORSTÅELSE	42
4.10.	VALIDITET, RELIABILITET OG OVERFØRBARHET	43
5.	PRESENTASJON AV FUNN, ANALYSER OG DRØFTING	45
5.1.	PRIDE-KURS, SOM BIDRAGSYTER TIL BEDRE MATCHING.....	46
5.2.	FOSTERFORELDRENE VURDERING AV BARNEVERNTJENESTENS INFORMASJON OM BARNET	50
5.3.	BEREDSKAPSHJEM SOM INFORMANT	57
5.4.	RELASJONEN MELLOM FOSTERFORELDRENE OG BARNEVERNTJENESTEN I MATCHINGPROSESSEN.....	61
5.5.	DET PERSONLIGE MØTET MELLOM FOSTERBARN OG FOSTERFORELDRE	63
5.6.	EGENSKAPER VED FOSTERBARNET.....	71
6.	AVSLUTNING	74
7.	DIVERSE VEDLEGG:	I
7.1.	VEDLEGG 1, INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING TIL FOSTERFORELDRE.	I
7.2.	VEDLEGG 2, INFORMASJONSSKRIV TIL BARNEVERNTJENESTEN.....	III
7.3.	VEDLEGG 3, KVITTERING PÅ BEHANDLET SØKNAD FRA NSD.....	IV
7.4.	VEDLEGG 4, INTERVJUGUIDE TIL FOSTERFORELDRE	VII

Sammendrag

Formålet med denne studien har vært å få mer kunnskap om hvordan fosterforeldre opplevde matchingprosessen, og hva de synes var viktig for å få en god match. Åtte av ti barn, som plasseres utenfor hjemmet, plasseres i fosterhjem (Backe-Hansen, 2003). Da er det viktig å få en bedre innsikt i fosterforeldres opplevelser av matchingprosessen, og hva de ser på som viktig for å få en god match med fosterbarnet. Hovedproblemstillingen min har vært: ”*Hvordan opplever fosterforeldre matchingprosessen?*”. Funnene diskuteres opp mot relevant forskning og teori, hovedsakelig tilknytningsteori og kommunikasjonsteori.

Studien er basert på seks intervjuer med elleve fosterforeldre, tilknyttet tre barneverntjenester i Hordaland og Sogn og Fjordane. Informantene er strategisk utvalgt, hvor jeg ønsket kontakt med fosterforeldre som hadde fosterbarn på inntil 15 år, plassert etter § 4-12, hvor det var nøytrale plasseringer med en varighet på ½-2 år på intervjutidspunktet. Det har vært brukt kvalitativ metode med semistrukturerte intervjuer med en varighet fra ca 50 minutter til 1 ½ time. Intervjuene ble tatt opp på bånd, og transkribert ordrett. Metodisk har jeg vært inspirert av en hermeneutisk-fenomenologisk og narrativ tilnærming.

Fosterforeldrene i min undersøkelse fremhevet god informasjon og god kjemi med fosterbarnet, som viktig for god matching. Det fremkom imidlertid ulike nyanser, både i forhold til hva de vektla av disse to områdene, samt hvordan de opplevde at deres forventninger ble innfridd. Flere fosterforeldre beskrev en umiddelbar følelse av kjemi under det første møtet med fosterbarnet. Kjemien ble trukket frem som positivt for relasjonen og tilpasningen mellom fosterforeldrene og fosterbarnet. Andre relevante funn var at beredskapshjem ble sett som en viktig kilde til informasjon i matchingprosessen. PRIDE-kurs ble også fremhevet som viktig, siden det gav fosterforeldrene realistiske forventninger til hva det ville si å bli fosterforeldre. Fosterbarnas egenskaper ble også vurdert som positivt for matchingen.

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn for studien

Barnevernet skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid (Barnevernloven, 1992). I 2009 bodde i alt 8150 barn i fosterhjem, hvorav 4107 var barn i fosterhjem utenfor familien (Statistisk sentralbyrå, 2010). Fosterhjem forstås som private hjem, som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av omsorgsovertagelse (Barnevernloven, 1992; Forskrift om fosterhjem, 2003). Barnevernloven (1992) § 4-12 inneholder fire grunnvilkår for omsorgsovertagelse, hvor minst et må være til stede for at omsorgen kan tas. Vilkårene innebærer blant annet at det må være alvorlige mangler ved den daglige omsorgen, at barnet blir mishandlet eller at det er overveiende sannsynlig at utvikling og helse blir skadelidende ved at barnet fortsatt bor hjemme. Etter § 4-4, 5. ledd kan barnet plasseres utenfor hjemmet, når situasjonen ikke kan løses med andre hjelpetiltak i hjemmet.

Statlig barnevern, ved Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og kommunalt barnevern ved barneverntjenesten har delt ansvar for fosterhjemsplasseringer (Barnevernloven, 1992). Bufetat skal blant annet rekruttere og formidle fosterhjem, mens barneverntjenesten har ansvar for blant annet valg, godkjenning og oppfølging av fosterhjem (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004; Barnevernloven, 1992).

Formålet med fosterhjem er å ta vare på de barna som lever under slike omsorgsvilkår at de ikke kan bo med foreldrene sine, og således sikre dem en stabil og trygg oppvekst.

Fosterforeldre skal utøve omsorgen på vegne av barneverntjenesten og være barneverntjenestens samarbeidspartnere (Barnevernloven, 1992). Havik, (2007) hevder at fosterforeldre er ryggraden i fosterhjemsarbeidet. De tar på seg sammensatte og vanskelige oppgaver, hvor de skal gi omsorg til barn som har særlige behov for utviklingsstøtte og for sensitiv og tilpasset omsorg. Samtidig skal fosterforeldrene utvikle gode relasjoner til barnets foreldre.

Prosessen hvor barnevernet må finne en bestemt fosterfamilie, som passer til et bestemt fosterbarn bli betegnet som matchingprosessen (Bunkholdt, 2010), og det er denne prosessen som er fokus i min masteroppgave. Backe-Hansen, Egelund & Havik (2010) har utarbeidet en

kunnskapsstatus om barn og unge i fosterhjem, hvor det fremheves at det fremdeles er store kunnskapshull når det gjelder matching mellom fosterforeldre og fosterbarn. Det påpekes at det blant annet vil være interessant å se på hvilke faktorer som vektlegges, samt å identifisere ulike mønstre og variasjoner i matchingen. Egelund & Hestbæk (2003) fant også i sin forskningsoversikt at det var få undersøkelser rundt matching og valg av plasseringssted.

Dessverre fører mange fosterhjemsplasseringer til utilsiktet flytting. Dette gjelder særlig plasseringer av tenåringer, hvor opp til 40-50 % av plasseringene blir brutt (Egelund og Hestbæk, 2003). Årsakene er sammensatte (Christiansen og Havik, 2009) og kan skyldes at ungdommene ikke vil være der lenger, eller at fosterforeldrene føler at ungdommen er plassert feil (Egelund og Hestbæk, 2003). Mange plasseringer ryker hovedsaklig på grunn av at fosterforeldre sier opp avtalen, og risikoen for dette er størst de første årene etter plassering (Christiansen og Havik, 2009). For å sikre stabile plasseringer og hindre utilsiktede flyttinger blir matching fremhevet som viktig (Christiansen, Havik, & Anderssen, 2010). Målet med matchingprosessen er å få forholdet til å virke etter sine beste forutsetninger (Bunkholdt, 2010). Det er imidlertid ulike syn på hva denne matchingen bør innebære og hva som bør vurderes og legges vekt på (Brown, George, Sintzel, & Arnault, 2009; Doelling & Johnson, 1990; Sinclair & Wilson, 2003; Street & Davies, 1999).

Når det i hovedsak er fosterforeldrene som sier opp avtalen, ofte på grunn av at de føler barnet er plassert feil (Havik, 2007), kan en bedre innsikt i hva fosterforeldre opplever som god matching gi barneverntjenesten mulighet til å gjøre denne prosessen bedre. Temaet for denne studien vil være fosterforeldrenes opplevelse av matchingprosessen. Grunnen til at jeg vil fokusere på dette er at fosterforeldrene utgjør en stor og viktig del av tiltaksarbeidet i barnevernet. Tre av fire barn som er plassert utenfor hjemmet, bor i fosterhjem per 31.12.2009 (Statistisk sentralbyrå, 2010). Fosterforeldrenes erfaringer og tanker rundt matchingprosessen kan derfor gi positive bidrag til barnevernfeltet. Masteroppgaven er tilknyttet prosjektet ”Fosterhjem for barns behov”, som er et samarbeid mellom NOVA, Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet og forskningsstiftelsen FAFO (NOVA, 2011).

1.2. Problemstilling

Å komme frem til gode forskningsspørsmål er et viktig steg i forskningen, siden spørsmålene gir retning for studien og avgrensner rekkevidden av undersøkelsen (Hatch, 2002). Robson

(2002) pekte på at det er viktig å ha forskningsspørsmål som er forankret i teori og forskning. Som nevnt innledningsvis viste kunnskapsstatusen til Backe-Hansen, Egelund og Havik (2010) at det er lite forskning om matching. I slike anledninger hevdet Robson (2002) at det kan være nyttig å utarbeide en eksplorerende problemstilling, for å få ny innsikt på et område. I min oppgave har jeg i utgangspunktet valgt å ha en bred tilnærming til matchingprosessen. Derfor formulerte jeg åpne forskningsspørsmål, som strekker seg fra fosterforeldrene først vurderte å bli fosterforeldre, og til fosterbarnet hadde bodd et halvt år i fosterhjemmet.

Problemstillingen er som følger:

Hvordan opplever fosterforeldre matchingprosessen?

- Hvordan vurderer fosterforeldre pridekurset?
- Hvordan beskriver fosterforeldre informasjonen de får om barnet?
- Hvordan opplever fosterforeldre å bli godkjent av barnevernet?
- Hvordan opplever fosterforeldre det personlige møtet med fosterbarnet?
- Hva mener fosterforeldre er viktig for å få en god match med fosterbarnet?

I kvalitative studier er det vanlig at forskningsspørsmålene kan endre seg underveis i studien. På den måten kan man utvikle og fokusere spørsmålene etter hvert som en får inn datamateriale og har startet analysen (Hatch, 2002; Robson, 2002). Mens hovedproblemstillingen min står uendret, har jeg endret og spisset underspørsmålene.

1.3. Oppbygning av oppgaven

I kapittel 2 presenterer jeg rammeverk, lovgrunnlag og organisering. Her presenterer jeg først lovtekst, forskrift og retningslinjer, som er relevant for matchingprosessen. Videre beskriver jeg kort barnevernets organisering i forhold til fosterhjemsarbeidet. I kapittel 3 presenterer jeg sentrale begreper, teori og forskning. Her blir ulike forståelser og definisjoner av begrepet matching presentert. Jeg redegjør videre for tilknytningsteori og kommunikasjonsteori, som begge er relevante teorier for å få en bedre forståelse for matchingprosessen. Videre går jeg gjennom relevant norsk og internasjonal forskning om matching, samt forskning som omhandler informasjonen fosterforeldrene får om fosterbarna. I kapittel 4 presenterer jeg metoden. I dette inngår blant annet vitenskapsteoretisk bakgrunn og metodevalg, hvordan jeg har arbeidet med mitt datamateriale og hvilke forskningsetiske refleksjoner jeg har gjort rundt dette. I kapittel 5 presenterer jeg funnene mine, som jeg har valgt å drøfte underveis i hvert

kapittel. I kapittel 6 presenteres mine hovedfunn og implikasjoner for videre forskning og praksis.

2. RAMMEVERK, LOVGRUNNLAG OG ORGANISERING

2.1. Lovtekst, forskrift og retningslinjer

Barnevernets virksomhet er regulert av barnevernloven fra 17. juli 1992. Både i lov, forskrift og retningslinjer blir det beskrevet spesielle og generelle krav til fosterforeldre (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004; Barnevernloven, 1992; Forskrift om fosterhjem, 2003). Lov og forskrift er retningsgivende for hva som skal bli vurdert og hvilke hensyn som skal være gjeldende. Barnevernloven § 4-15 handler om den spesielle godkjenningen av fosterhjem, hvor hensynet til barnet står sterkt. § 4-15 peker på at stedet for plassering skal velges ut fra ”hensynet til barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø.” Det fremheves videre at det skal tas ”tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”, samt at det er ønskelig med kontinuitet og at en må ta hensyn til varighet av plasseringen. Barnevernloven § 4-22 peker mer på hvilke generelle kvaliteter fosterforeldrene skal ha. § 4-22, 2. ledd fremhever at det skal velges personer som har særlig evne til å gi barna et trygt og godt hjem, og som kan løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetninger som er lagt til grunn i § 4-15 (Barnevernloven, 1992).

I forskrift om fosterhjem (2003) blir de generelle kravene til fosterhjemmene beskrevet i forskriftens § 3. Blant annet må fosterforeldrene ha en stabil livssituasjon, god økonomi og bolig, samt et godt sosialt nettverk. Forskriftens § 4 påpeker at det skal legges avgjørende vekt på barnets beste, og på at fosterforeldrene har de riktige forutsetninger for å ivareta det enkelte barns behov når det skal velges fosterhjem for det enkelte barn.

Barnevernloven (1992) har en faneparagraf § 4-1, som påpeker at det skal legges avgjørende vekt på barnets beste. I praksis vil ofte hensynet til barnets beste knyttes opp til det konkrete barnet og den aktuelle situasjonen. Begrepet er normativt og loven er ikke uttømmende i forhold til hvordan man skal forstå begrepet (Lindboe, 2003). For å få en helhetlig forståelse må man gå til andre kilder, som blant annet teori, retningslinjer og rettspraksis. Barnets beste fremheves også som et grunnleggende hensyn i barnekonvensjonen artikkel 3

(Barnekonvensjonen, 1989). Hensynet til barnets beste er et gjennomgående prinsipp, som også understrekes i retningslinjer for fosterhjem. Det påpekes at ved valg av fosterhjem til det enkelte barn skal det legges avgjørende vekt på hensynet til barnets beste. I dette ligger at barneverntjenesten skal foreta en individuell vurdering av om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger for å ivareta det enkelte barns egenart og behov, jf. barnevernloven § 4-15, 1. ledd. Det at fosterforeldrene har de nødvendige kvalifikasjoner til å makte oppfostringsoppgavene i forhold til et særskilt barn, betyr ikke nødvendigvis at de har de nødvendige kvalifikasjoner i forhold til et annet barn med andre behov (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004).

Loven, forskrifter og retningslinjer gir dermed ikke et entydig svar på hva som er viktig å fokusere på i matchingprosessen. Likevel er det generelle og spesielle krav som må være oppfylt i forhold til fosterforeldrene. Mens de generelle kravene er mer håndterbare er de spesielle kravene mer skjønnsbasert i forhold til hva barneverntjenesten vurderer som barnets beste, ut fra dets særegenhet. Retningslinjene påpeker at både kultur, livssyn, språklig bakgrunn, hva som er formålet med plasseringen og om det finnes slektsfosterhjem som er aktuelt vil være faktorer som kan få betydning for hver enkelt matching. Samtidig har barnet en uttalelsesrett når det er over 7 år, som skal vektlegges og vurderes etter barnets modenhet og alder (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004).

I barnevernloven § 6-7 og forvaltningsloven §§ 13-13e fremkommer barnevernets taushetsplikt. Denne taushetsplikten omfatter blant annet både saksbehandlerne i kommunen og fosterforeldrene (Barnevernloven, 1992; Forvaltningsloven, 1967). I rundskriv om barnevernet og taushetsplikten fremgår det at opplysninger i barnevernsaker bare kan formidles dersom dette er nødvendig for å oppnå formålet opplysningene er innhentet for. Det blir opp til barneverntjenesten å vurdere om nødvendighetskravet er oppfylt, både i forhold til hvem som skal få opplysningene, og hvilke opplysninger som er nødvendige. Dette åpner for å at barneverntjenesten kan gi de opplysninger som er nødvendige til fosterforeldrene for at de skal kunne dra omsorg for fosterbarnet på en god måte. Hvilke opplysninger som er nødvendige vil variere fra sak til sak og vil måtte bero på barneverntjenestens skjønn (Barne- og likestillingsdepartementet, 2005). I fosterhjemsavtalen fremgår det at barneverntjenesten forplikter seg til å gi fosterforeldrene all informasjon som er nødvendig for at fosterforeldrene skal kunne ivareta omsorgen for fosterbarnet. I dette inngår opplysninger om barnets forhistorie, helseopplysninger, tidligere hjelpetiltak, tilhørighet,

spesielle problemer, ressurser og interesser (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010).

2.2. Rekruttering og opplæring av fosterforeldre

Etter barnevernloven (1992) § 2-3, 2. ledd er statlig barnevern ved Bufetat ansvarlige for rekruttering og opplæring av fosterforeldre. Retningslinjer for fosterhjem fremhever at ansvaret innebærer den nødvendige opplæringen både før og etter fosterhjems plasseringen samt generell veiledning etter fosterhjems plasseringen (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004). I rutinehåndboka for fosterhjem fremgår det at slekt og nært nettverk alltid primært skal vurderes som fosterhjem. På den måten får også barneverntjenestene i kommunene et viktig ansvar i rekrutteringen. Gjennom et godt og grundig rekrutteringsarbeid, skal det legges grunnlag for en vellykket fosterhjems plassering. Dette arbeidet krever bred faglig kompetanse. Profesjonsutøverne må ha kunnskap om de særlige behov barn som skal plasseres i fosterhjem ofte har og hvilke krav dette stiller til fosterforeldre. I tillegg er det viktig å kunne formidle motiverende og realistisk informasjon til potensielle fosterforeldre (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006).

Retningslinjene for fosterhjem fremhever at Bufetat skal sikre at det finnes et tilstrekkelig antall fosterhjem innen regionen. I dette ligger at Bufetat må rekruttere fosterhjem som dekker ulike plasseringsbehov, både etter akutt plassering, etter vedtak om hjelpetiltak utenfor hjemmet og etter vedtak om omsorgsovertakelse. Samtidig må Bufetat sørge for at det rekrutteres forskjellige typer fosterhjem, slik at barneverntjenesten kan ta tilbørlig hensyn til det enkelte barns særlige behov, både når det gjelder etniske, kulturelle, religiøse og språklige behov, samt de barna med spesielle fysiske og psykiske behov (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004).

Retningslinjer for fosterhjem fremhever at det etter hvert har blitt mer vanlig å se rekruttering og opplæring av fosterforeldre i sammenheng (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004).

PRIDE står for Parent - Resources for Information - Development and Education, og er et amerikansk program, som er oversatt og tilpasset norske forhold (Bunkholdt, 2010).

Retningslinjene for fosterhjem fremhever at dette opplæringsprogrammet blir brukt som et ledd for å sikre at de som skal bli fosterforeldre oppfyller de generelle kravene som stilles (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004). PRIDE-kurset blir ledet av to PRIDE-ledere.

Den ene kurslederen skal være barnevernarbeider, ofte er det en konsulent fra

fosterhjemstjenesten. Den andre kurslederen skal være en erfaren fosterforelder (Havik, Jakobsen, & Moldestad, 2007).

Gjennom PRIDE-kurset forberedes og utredes familier som er interesserte i å bli fosterforeldre (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004). Grunnopplæringen består av flere ulike arbeidsmetoder. Det blir lagt opp til samlinger med forelesninger, film og rollespill. Mellom disse samlingene skal deltagerne arbeide med "Livsboka", hvor de blant annet skriver ned personlige erfaringer knyttet til ulike temaer. Boken blir brukt til et hjelpemiddel for å øke refleksjonen og å få innsikt i egne forutsetninger for å være fosterforeldre, samt innsikt i hvilken betydning et slikt oppdrag vil få for familien. Kurslederne skal komme på fire hjemmebesøk. Det er et hjemmebesøk før kursstart, to underveis og et avsluttende hjemmebesøk. På disse hjemmebesøkene vil de diskutere rundt det som har kommet frem på samlingene samt at det blir tatt utgangspunkt i fosterforeldrenes arbeid med "Livsboka" (Havik, 2007). Ved hjelp av drøftinger, rollespill, film og sondering av egne erfaringer og holdninger er tanken at de som vurderer å bli fosterforeldre skal få komme tett innpå den virkeligheten de skal inn i. Samtidig gir det mulighet for PRIDE-lederne, som skal godkjenne fosterfamiliene å få et realistisk bilde av de enkelte familiene. PRIDE kan derfor sees på både som et opplæringsprogram samtidig som det gjør utvelgelsen av fosterforeldre enklere og bedre (Havik 2007).

2.3. Den spesielle godkjenningen og informasjon om det konkrete barnet

Etter barnevernloven (1992) § 2-1 har det kommunale barnevernet ved barneverntjenesten, ansvaret for utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for det enkelte barn. Rutinehåndbok for kommunens arbeid med fosterhjem peker på at Bufetat kan bistå barneverntjenesten i dette arbeidet. Barneverntjenesten må vurdere fosterforeldrenes egnethet for den konkrete plasseringen. Fosterforeldrene skal ha særlig evne til å gi barnet et trygt og godt hjem, og de skal kunne løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn for oppholdet. Det blir derfor viktig at barnets funksjonsnivå, ressurser og særlige behov er kartlagt på forhånd (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Godkjenningsprosessen starter etter at fosterhjemstjenesten har formidlet aktuelle fosterhjem de har i "fosterhjemsbanken", som de tenker kan være aktuelle for det konkrete barnet som barneverntjenesten vil plassere.

Rutinehåndboken påpeker videre at barneverntjenesten skal vurdere og utrede om de potensielle fosterforeldrene kan sikre barnets egenart og identitetsutvikling. Det skal blant annet tas hensyn til barnets religiøse og kulturelle bakgrunn, barnets behov for kontinuitet i sin utvikling og barnets særskilte omsorgs- og oppfølgingsbehov. Samtidig må barneverntjenesten vurdere om fosterforeldrene generelt har en stabil livssituasjon, gode samarbeidsevner, god helse, evne til å tåle endringer og økonomi, bolig og nettverk som gir barnet en god mulighet for livsutfoldelse (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006).

Fosterforeldrene har rett på å få den informasjonen de trenger for å ta stilling til om de ønsker å være fosterforeldre for det aktuelle fosterbarnet som presenteres (Havik, 2007). I fosterhjemsavtalen 4.1.1 fremheves det at barneverntjenesten har plikt til å gi nødvendig informasjon om barnets bakgrunn (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Gulliksen referert i Bunkholdt og Sandbæk (2008) diskuterer hva som ligger i ”nødvendig informasjon”. Det argumenteres for at det hadde vært bedre for fosterforeldre om det stod ”all informasjon”. Barneverntjenesten på sin side har taushetsplikt, og må dermed finne en balanse mellom ”all” og ”nødvendig. Det er i midlertidig uenighet i hvor mye informasjon som blir sett på som nødvendig å gi til fosterforeldrene (Havik, 2007).

Det er altså viktig at barneverntjenesten gir nødvendig informasjon til fosterforeldrene før de får plassert det aktuelle fosterbarnet. Det spesielle ved å ha et oppdrag som fosterhjem er at fosterbarn og fosterforeldre ikke har den samme fortiden. Barna har røtter i sitt biologiske hjem. Fosterforeldrene har derfor ingen sammenheng å forstå fosterbarnets særegenhet ut fra. Det kan derfor ta tid før fosterforeldrene kan danne seg et realistisk og nyansert bilde av fosterbarnet, som igjen gjør fosterbarnet forutsigbart for dem (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Både barn og voksne har behov for forutsigbarhet. Jo mer vi kjenner til av en persons fortid og hvilke situasjoner og hendelser som fører til ulike reaksjoner, desto mer forutsigbart blir det. Slik blir en også mer trygg i forholdet til den andre. Før det kan etableres en trygghet langs denne dimensjonen trenger både fosterbarn og fosterforeldre å lære mye om hverandre (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

2.4. Bruk av beredskapshjem som mellomplassering

Beredskapshjem er statlige og tar imot barn til akutt plassering etter §§ 4-4, 5. ledd, 4-5 og 4-6 i barnevernloven (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Mange barn og unge flytter først i et beredskapshjem, før endelig beslutning om varig plassering blir tatt. Det har vært en nedgang

i bruk av beredskapshjem de siste årene fra 416 barn i 2006 til 362 barn i 2009 (Statistisk sentralbyrå, 2010). Hensikten med beredskapshjem er at barnet skal få en midlertidig trygg omsorgssituasjon, samtidig som man blir bedre kjent med barnet før man finner et mer varig fosterhjem. Etter reglene skal ikke plassering i beredskapshjem vare i mer enn tre måneder. I praksis blir det ofte mer langvarige opphold fordi det kan være vanskelig å finne gode alternativ innen de tre månedene (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

I en rapport fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) (2008) påpekes det at region vest, ut fra strategidokument fra Bufdir 2007-2012 sikter på å redusere antall plasseringsdager i beredskapshjem. En diskusjon som har pågått i det siste tar opp om det er en unødig belastning for barn å bo midlertidig i beredskapshjem før en mer langsiktig plassering, siden det betyr en unødig atskillelse for fosterbarnet. Selv om det kan være belastende finnes det også positive aspekter ved å plassere midlertidig. Observasjoner av barnet i beredskapshjemmet kan gi nyttig informasjon om barnet, både fysisk og psykologisk (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

3. SENTRALE BEGREPER, TEORI OG FORSKNING

Hatch (2002) pekte på at det er viktig å sette seg inn i gjeldende teori og forskning innenfor det temaet man skal studere. På den måten kan forfatteren få en forståelse av rammeverket for studien, og for hvilke kunnskapsbehov som behøves. Samtidig vil bruk av teori og forskning underveis i studien, være med på å gi leseren en bredere forståelse av de funnene som blir presentert. I dette kapitlet vil jeg derfor først presentere ulike definisjoner og forståelser av matchingbegrepet. I kapittel 3.2 vil jeg presentere tilknytningsteori. Grunnen til at jeg har valgt å presentere tilknytningsteori, er at matching blant annet handler om hvordan det kan etableres en god tilknytning mellom fosterforeldre og fosterbarn. Samtidig kan teorien si noe om de utfordringene fosterforeldrene må være forberedt på når de tar på seg et fosterhjemsoppdrag, siden mange barn i risikogrupper har en utrygg tilknytning (Anke, 2007). Kommunikasjonsteori blir redegjort for i kapittel 3.3. Det kan være nyttig å ha innsikt i denne teorien, siden den kan gi en bedre forståelse av utfordringene knyttet til samhandlingen mellom fosterforeldre og saksbehandlere i matchingprosessen. Til slutt i kapittel 3.4 trekkes frem relevant forskning for studien.

3.1. Matching

”Matching” er et uklart begrep, som kan forstås på flere måter. I praksis blir det ofte brukt for å beskrive prosessen med å finne de riktige fosterforeldrene for et fosterbarn. Ettersom matching er et sentralt begrep i denne oppgaven vil jeg i dette kapittelet presentere ulike definisjoner og forståelser av begrepet.

Bunkholdt (2010) definerte matching som prosessen med å finne en bestemt fosterfamilie som passer til et bestemt fosterbarn, for å få forholdet til å virke etter sine beste forutsetninger.

Sundt (2010) pekte på at det i matchingprosessen blir vurdert om fosterfamilien har de egenskapene som skal til for å sikre det aktuelle barnet som eventuelt skal flytte inn, de beste omsorgsforholdene. Dette innebærer blant annet en vurdering rundt fosterforeldrenes evne til å hankses med eventuelle problemer barnet har, barnets og fosterfamiliens interesser og forventninger til varighet, samt målsettingen med plasseringen.

Bunkholdt og Sandbæk (2008) peker på viktigheten av at barneverntjenesten har grundig kjennskap til barnets situasjon og hva som er målsettingen med plasseringen, for på den måte kunne velge det riktige fosterhjemmet for barnet. Forfatterne fremhever at matching handler om at fosterforeldre og fosterbarn skal passe sammen, blant annet i forhold til interesser, behov og kvaliteter.

Smeplass (2009) har også et fokus på tilpasningen i sin definisjon av begrepet. Med matching forstår hun at fosterfamilie og barn får anledning til å finne hverandre både praktisk og emosjonelt i et hverdagsliv. Det handler altså både om å bli kjent og å tilpasse seg hverandres hverdagsliv, samtidig som relasjonsaspektet er av betydning. Det at det gis anledning peker på at det er et formidlende ledd, som har et overordnet ansvar for at det blir lagt til rette for en god match. I matchingprosessen vil dette formidlende leddet være barnevernet. Vektleggingen på relasjonens betydning gir rom for at matchingen også innebærer hvordan kjemien og interaksjonen fungerer mellom partene. Sinclair & Wilson (2003) er særlig opptatt av det interaksjonelle og den kjemien som oppstår mellom fosterforeldre og fosterbarn, og mener dette er en forutsetning for at det skal bli en god match og en vellykket plassering.

Briggs & Webb (2004) mener i likhet med Sinclair & Wilson (2003) at kjemi og interaksjon er viktige faktorer i matchingen, men hevder at det kreves en dypere forståelse av disse prosessene for å få til et effektivt barnevernsarbeid. De peker på at både tilknytningsteori og

psykoanalytisk objekt-relasjonsteori kan bidra til en bedre forståelse av hvorfor noen fosterforeldre og fosterbarn passer sammen, mens andre forhold kan bli konfliktfylte. Stovall & Dozier, referert i Briggs & Webb (2004) fremhevet at det ut fra et tilknytningsperspektiv kan undersøkes hvilke omsorgspersoner som har best forutsetning for å ha omsorg for fosterbarn med ulike tilknytningsmønstre. Slik gir et tilknytningsteoretisk bakteppe gode muligheter for å matche fosterforeldre og fosterbarn.

Bo (2002) argumenterte for reflektert bruk av matching i sosialt arbeid. Hun bruker begrepet matching i forhold til kontaktfamilier og familier med en psykisk syk forelder. Selv om dette ikke kan knyttes direkte til fosterhjemsarbeid, finner jeg hennes definisjoner av begrepet som relevant, også i forbindelse med matching mellom fosterbarn og fosterforeldre. En vellykket matching forstås oftest som der partene passer sammen. Bo (2002) peker på at å matche vil si å tilpasse, og kan bety selve prosessen hvor noe blir ført sammen og tilpasset. Hun peker videre på to kriterier som karakteriserer en vellykket matching. For det første kreves en nyansert og kvalitativ forståelse av de parter som matches. For det andre må matchingen føre til positive og berikende relasjoner mellom partene, og på lengre sikt medvirke til å redusere og kanskje overvinne noen av de problemer partene måtte oppleve (Bo, 2002).

Asplund referert i Bo (2002) fremhevet at det ikke vil være snakk om symmetri i relasjonen når det gjelder planlagte matchinger. Den planlagte matchingen er kjennetegnet ved planlagte møter, hvor det er et formidlende ledd med i bildet. Freiesleben referert i Bo (2002) skiller mellom to dimensjoner i matchingen; bredde og dybde. Bredden handler om grunnleggende livsinnstilling, som verdier, kultur og habitus, mens dybden handler om den følelsesmessige kontakten. I den planlagte og reflekterte matching er det mulig å ta høyde for matchingens bredde, mens dybden vanskelig kan planlegges. Brede matchingrelasjoner kan være motstandsdyktige i kritiske perioder og skape grobunn for dybden i matchingen. Bo (2002) stiller videre spørsmål til om det alltid er hensiktsmessig at matchingen skal bygge på kulturelle likheter, felles interesser og livsstil. Hun poengterer at det akkurat er i en komplementær matching forandringsprosesser settes i gang, og at en derfor også må overveie muligheter som ligger i å føre forskjellige parter sammen.

Cousins (2009) peker på at begrepene ”linking” og ”matching” ofte blir sammenblandet eller brukt som en felles prosess. Hun hevder det er mer fruktbart å forstå matching som en prosess med flere faser, hvor ”linking” og ”matching” vil utgjøre to forskjellige stadier. Forfatteren

tilfører også begrepet "compatibility", som kan oversettes til begrepet forenelighet. Linking er det første steget, mens forenelighet og matching henger mer sammen, og vil være i en senere fase. I linkingen skal barnevernet vurdere ut fra aktuelle fosterfamilier hvem som kan passe sammen med det fosterbarnet en vil ha plassert. I denne prosessen blir det pekt på at barnevernarbeiderne må ha god kunnskap om barnet og de potensielle fosterforeldrene, samt ha gode metoder for "linking"-arbeidet. Samtidig er det viktig at de er nøytrale, i den forstand at de ikke lar egne verdier påvirke prosessen. Cousins (2009) fremhever at de vurderingene som gjøres, ofte baserer seg på ulike stikkord og beskrivelser av fosterbarn og fosterforeldres behov og ønsker. Slike beskrivelser trenger ikke nødvendigvis å føre til at det blir en god kjemi og tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre, selv om dette ofte blir resultatet. Hun mener også at man i denne prosessen bør være forsiktige med å sette klare kriterier til fosterforeldrene uten at det ligger en velbegrunnet faglig, evidensbasert vurdering bak kriteriene. Eksempler på slike kriterier kan være at fosterforeldre ikke kan ha egne barn, eller at det må være to fosterforeldre for oppgaven.

Grunnen til at slike kriterier kan være problematisk er at man da ofte vil snevre inn antallet aktuelle fosterforeldre for tidlig, noe som i verste fall kan føre til at man ikke finner riktig familie for det aktuelle fosterbarnet (Cousins, 2009). Cousins (2009) hevder at det kan være nyttig å allerede i denne fasen vise bilder eller film av aktuelle fosterbarn, for at fosterforeldre kan få et mer realistisk og nyansert bilde av dem. Hun mener informasjonen fra barnevernet ofte kan høres mer avskrekkende ut enn det som kommer frem fra en kort videofilm (Cousins, 2009).

Forenelighet beskrives som den prosessen, som kommer i etterkant av "linkingen". I denne fasen må barnevernet gjøre en grundig vurdering om et konkret barns behov kan imøtekommes av de aktuelle fosterforeldrene. Samtidig må det vurderes om fosterbarnet kan møte fosterfamiliens behov og ønsker, om familien er robust nok til å forplikte seg gjennom fosterbarnets barndom og eventuelt hvilken støtte som trengs for å sikre dette (Cousins, 2009). Matchingen blir av Cousins (2009) beskrevet som det resultatet barnevernet får ut av forenelighet-vurderingen. Matchingen innebærer altså den endelige beslutningen om at fosterbarnet og fosterfamilien passer hverandre. I forenelighet/matching-prosessen blir det ofte satt opp en liste over barnas behov, sett opp mot fosterforeldrenes evner til å møte disse behovene. Noen behov blir sett på som viktigere enn andre behov, og blir dermed mer grundig behandlet. I denne prosessen er det også viktig å gi tydelig informasjon, slik at

fosterforeldrene får realistiske forventninger til oppdraget (Cousins, 2009). Cousins (2009) hevder at fosterforeldrenes behov og motivasjon for å bli fosterforeldre ofte blir tillagt for liten vekt i denne prosessen. Dette mener hun kan være negativt siden den sikreste matchen blir gjort når både fosterforeldrenes og fosterbarnas behov blir møtt. Triseliotis, Sellick & Short (1995) peker også på at det er viktig å ta hensyn til både fosterforeldrenes og fosterbarnas ønsker og behov i matchingprosessen. Forfatterne mener også at fosterbarnas behov lettere kan bli møtt ved å plassere fosterbarn i en fosterfamilie med samme etniske kultur og religion.

Det er altså ulike forståelser av matchingbegrepet, og hva matchingen skal innebære. Mens noen forfattere legger vekt på det interaksjonelle (Briggs & Webb, 2004; Sinclair & Wilson, 2003), legger andre forfattere mer vekt på personlige egenskaper og behov hos fosterforeldre og fosterbarn (Bunkholdt, 2010; Cousins, 2009).

3.2. Tilknytningsteori:

Tilknytningsteori kan hjelpe oss å forstå de utfordringene fosterforeldrene kan møte på når de skal være omsorgspersoner for barn som har opplevd omsorgssvikt. Samtidig kan teorien hjelpe oss å forstå de mulighetene som ligger i å matche ut fra et tilknytningsperspektiv. Den teoretiske referanserammen for tilknytning ble utviklet av Bowlby (Killèn, 2000).

Tilknytningsmønsteret barnet utvikler de første årene har sammenheng med hvordan foreldrene behandler barnet (Ainsworth, Blehar, Everett, & Wall, 1978; Bowlby, 2005). Alle barn knytter seg til omsorgsgiverne sine, uansett hvordan de blir behandlet. Dette gjør de for å overleve. Det er imidlertid ulike måter å tilknytte seg på, avhengig av det følelsesmessige samspillet mellom barnet og omsorgsgiverne (Killèn, 2000). De tilpasningene, som fosterbarnet har gjort ut fra tidligere erfaringer vil ha en stor innflytelse på den kvaliteten tilknytningen vil få i nye relasjoner. Fosterbarnets tidligere erfaringer kan føre til strategier som avviser eller støter fra seg fosterforeldrene (Schofield & Beek, 2005a).

Tilknytningsatferd kommer særlig til syne i situasjoner hvor barnet føler seg utrygg. Ainsworth mfl. (1978) utviklet metoden ”strange-situations”, eller fremmedsituasjonen, for å undersøke tilknytningskvaliteten til ett- og to åringer (Killèn, 2000). Fremmedsituasjoner bestod av forsøk der barn måtte gjennomgå åtte episoder i standardisert rekkefølge, hvor de

gradvis ble utsatt for mer stress. Slik ble det studert hvilken tilknytningsatferd barnet hadde. (Ainsworth et al., 1978).

Det ble opprinnelig differensiert mellom tre kategorier tilknytningsmønstre ved hjelp av fremmedsituasjonen (Killèn, 2000). Dette er de samme tilknytningsmønstrene som Bowlby (2005) trekker frem: Trygg-, unnvikende- og ambivalent tilknytning. Barn med trygg tilknytning kjennetegnes ved å være prososiale, med god følelsesregulering og de viser mindre avhengighet. Samtidig vil de søke nærhet til omsorgspersoner når de føler seg utrygge. Utrygt tilknyttede barn har oftere atferdsproblemer, har vanskeligere for å samspille med andre barn og har ofte lav selvfølelse. De unnvikende barna viser en blandet reaksjon eller unnvikelse av mor ved gjenforening. De ambivalente barna søker intenst nærhet samtidig som de like intenst skyver omsorgspersonen bort. De viser ved sin atferd at de ikke kan klare seg uten foreldrene (Killèn, 2000).

Disse tilknytningsmønstrene ser ut til å vedvare når de først har blitt utviklet. En grunn til dette er at måten foreldrene behandler barna på sjelden forandrer seg over tid. En annen årsak er at hvert mønster ser ut til å være selvbevarende. I dette ligger at et trygt tilknyttet barn er mindre krevende å ha omsorg for, enn et ambivalent eller unnvikende barn. I de siste tilfellene lokker barnets atferd frem en negativ respons fra omsorgspersonene ved å være klengete, krevende eller unnvikende (Bowlby, 2005). Barn som blir vurdert til å være trygt tilknyttet i forsøk med fremmedsituasjoner har mødre som er mer sensitive og responderer bedre på barnas signal enn mødre til utrygt tilknyttede barn.

Main & Solomon, referert i Killèn (2000) har senere tilført en fjerde kategoritype D for disorganisert-desorganiserte barn. Det som kjennetegner barn i denne kategorien er at de i motsetning til de andre barna ikke har en tilknytningsstrategi. Som følge av dette vil de vise inkonsekvent og motstridende atferd (Killèn, 2000). Anke (2007) påpeker at så mange som 70-80 % av barn i risikogrupper viser tegn til desorganisert tilknytning. Med slike tall må man være forberedt på å finne dette hos fosterbarn.

Tilknytningsmønstrene internaliseres og virker vanskelige å endre desto eldre barnet er. Det er likevel ikke umulig å endre disse tilknytningsmønstrene (Bowlby, 2005). Bowlby, referert i Bunkholdt (2010) bruker begrepet "indre arbeidsmodell" for å beskrive menneskers tilknytningsatferd. I dette ligger at tidligere erfaringer med omsorgspersoner påvirker

forventningene til nærhet og trygghet. Den indre arbeidsmodellen blir etablert de første fem årene, ut fra barnets erfaringer av samspillet med omsorgspersonene. Disse arbeidsmodellene styrer atferden til barnet og hvordan barnet tenker om seg selv og andre. Arbeidsmodellene ser ut til å bli tatt for gitt, og opererer på et ubevisst nivå. Dersom omsorgspersonene endrer måte å behandle barnet på, kan arbeidsmodellene gradvis endres over tid (Bowlby, 2005).

Schofield & Beek (2005a) fremmet en ny tenkning rundt tilknytningsteori. Den handler om at hvis barnet blir utsatt for varm, pålitelig og samsvarende omsorg kan man forandre barns tidligere antakelser om omsorgspersoner og seg selv. Ut fra dette blir intervensjonen fra fosterforeldre svært viktig (Schofield & Beek, 2006). Dozier & Sepulveda (2004) peker på at det kan være en sammenheng mellom fosterforeldres indre arbeidsmodeller og fosterbarns tilknytningskvalitet. Denne sammenhengen kan være like stor mellom fosterforeldre og fosterbarn, som mellom biologiske mor-barn forhold (Dozier & Sepulveda, 2004). Kunnskap om tilknytningsteori kan således gi et viktig bidrag i matchingprosessen.

Tilknytningsspørsmålene bør inngå som en del av vurderingen sammen med fosterbarnets helse, utdanning og identitet. Saksbehandler kan finne ut hvilke tilknytningsrelaterte behov fosterbarnet har, og vurdere dette opp mot fosterforeldrenes omsorgskapasitet (Schofield & Beek, 2006). Et viktig område å identifisere og utvikle er hvordan de som kanskje skal bli fosterforeldre klarer å justere sine omsorgsevner og om de er sensitive og kan stille seg inn på barnet. Slik kan fosterbarnet få tillit til voksne, samt gjenopprettet selvtillit og tro på seg selv. På den måten kan barnevernet sørge for at fosterbarna får en god match i fosterhjemmet (Schofield & Beek, 2006).

Fra et tilknytningsperspektiv vil det være nyttig å vurdere de blivende fosterforeldrene ut fra de fem dimensjonene i ”trygg-base-modellen”. Disse dimensjonene peker på de kapasitetene som er viktige hos fosterforeldrene, hvis de skal hjelpe fosterbarna til å bli trygge og resiliente. Den første dimensjonen i trygg base går ut på å være tilgjengelig og å hjelpe barnet til å utvikle tillit. Det handler om fosterforeldrenes evne til å gi fosterbarnet en sterk følelse av at de er fysisk og emosjonelt tilgjengelig, samt at fosterforeldrene klarer å møte barnas behov. Erfarer fosterbarnet dette vil han etter hvert begynne å stole på at han er trygg og at hans behov vil bli møtt. Den andre dimensjonen handler om å gi sensitive gjensvar – å hjelpe barnet til å regulere følelser og atferd. Det krever at fosterforeldrene har evne til å se tingene fra fosterbarnets side og å tenke reflektert og fleksibelt rundt fosterbarnets tanker og følelser og respondere deretter (Schofield & Beek, 2006). Den tredje dimensjonen handler om å godta

barnet – å bygge selvfølelse. Denne dimensjonen viser til fosterforeldrenes evner til å uttrykke overfor barnet at han er ubetinget akseptert og verdsatt for den han er, både i forhold til hans vansker, like mye som i forhold til hans styrker. Slik kan fosterbarnet erfare seg selv som verdig til å få kjærlighet, hjelp og støtte. Den fjerde dimensjonen handler om å gi samarbeidsinnstilt omsorg – å hjelpe barnet til å føle seg kompetent og meningsfull. I denne dimensjonen ser fosterforeldrene på barnet som et autonomt individ, og legger vekt på og tar hensyn til dets tanker, følelser og meninger. Slik kan barnet føle seg mer kompetent. Den femte og siste dimensjonen handler om å fremme medlemskap i familien – å hjelpe barnet til å føle tilhørighet. Det handler om fosterforeldrenes kapasitet til å inkludere barnet sosialt og personlig som et fullverdig familiemedlem (Schofield & Beek, 2006).

Ved å vurdere kommende fosterforeldre ut fra disse dimensjonene kan deres sterke sider bli identifisert, samt hvilke områder det kan være aktuelt å styrke etter plassering, for at fosterhjemsarbeidet skal bli best mulig (Schofield & Beek, 2006). Hver av disse dimensjonene påvirker og forsterker hverandre. Hvis man fullt ut skal forstå fosterforeldrenes terapeutiske potensial må en utforske interaksjonen som oppstår mellom fosterforeldre og fosterbarn dag for dag. Når fosterforeldre og fosterbarn skal matches vil det alltid være en prosess, hvor man har oversikt over de områdene hvor det er en god match. Samtidig blir det viktig å erkjenne de områdene der matchen ikke er så god, for å forsøke å sette inn riktige tiltak eller oppfølging for å gi tilpasningen en best mulig sjanse til å bli vellykket (Schofield & Beek, 2006).

3.3. Kommunikasjonsteori

Kommunikasjon mellom barneverntjenesten og fosterforeldre er en viktig del av matchingprosessen. Kommunikasjonsteori kan gi en bedre forståelse av hva som skjer i kommunikasjonen mellom profesjonsutøverne og fosterforeldrene i forkant av fosterhjems plasseringen. Som tidligere nevnt har fosterforeldrene krav på nødvendig informasjon om barnet (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010; Barnevernloven, 1992; Forvaltningsloven, 1967), og det er barneverntjenesten som er ansvarlige for å gi denne informasjonen (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004). ”Begrepet kommunikasjon kommer av det latinske ”communicare” som betyr å gjøre noe felles, delaktiggjøre en annen i, ha forbindelse med” (Eide & Eide, 2004. s.17).

Profesjonell kommunikasjon skiller seg fra kommunikasjon i dagliglivet, som brukes om alt fra personlige samtaler til massekommunikasjon. Profesjonell kommer fra det latinske ordet ”professio” som betyr yrke eller erverv. Med profesjonell kommunikasjon menes kommunikasjon som profesjonsutøveren utfører i tråd med yrkets verdigrunnlag og i sammenheng med yrkesrollen (Eide & Eide, 2004). God profesjonell kommunikasjon ivaretar brukeren på en god måte. Profesjonell kommunikasjon er hjelpende og en viktig forutsetning er at profesjonsutøveren har evner til å se den andre og til å styre samtalen ut fra den andres behov. Samtidig er det viktig å respondere på det som er viktig for den andre (Eide & Eide, 2004).

Praktiske kommunikasjonsferdigheter handler om å takle konkrete kommunikasjonssituasjoner hensiktsmessig. Det vil si å være støttende, hjelpende og problemløsende. Det finnes en rekke kommunikasjonsferdigheter som kan trenes opp. Det handler blant annet om å lytte, skape gode og likeverdige relasjoner, å tolke nonverbale signaler, å strukturere en samtale og å formidle informasjon på en klar og forståelig måte (Eide & Eide, 2004). ”Å lytte aktivt og kommunisere klart er ofte en forutsetning for å identifisere problemene, utvikle en arbeidsallianse og forebygge uheldige valg og dårlige løsninger” (Eide & Eide, 2004, s.23).

En viktig forutsetning for god profesjonell kommunikasjon er fagkunnskap. Uten fagkunnskap kan kommunikasjonen bli mangelfull og uinformert og dermed uprofesjonell. I profesjonell kommunikasjon mellom profesjonsutøver og bruker vil kontroll, makt og autoritet være ujevnt fordelt. Asymmetrien i relasjonen kommer av at det er ulikheter i rolle og kompetanse. Den ene er utdannet til å hjelpe og veilede, den andre har som oftest ingen spesiell kompetanse på området. Et eksempel på dette er at det i rekruttering og utvelgelse av fosterhjem, samt i den individuelle godkjenningen av fosterforeldre vil være krav til at profesjonsutøveren har kunnskap om fosterbarns særlige behov, og hva som kreves av fosterforeldrene. Dette belyses nærmere i rutinehåndboken for fosterhjem (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Motsatt vil symmetriske relasjoner dannes mellom gode venner og kolleger med gjensidig respekt for hverandre, der kontroll, makt og autoritet er jevnt fordelt. Det er viktig å anerkjenne at rollefordelingen og forholdet til en viss grad bør være asymmetrisk ved at den ene skal motta hjelp, mens den andre skal yte bistand, hjelp og støtte. Brukeren innehar likevel en kompetanse som er like viktig som hjelperens. Det er kunnskapen om hvordan situasjonen oppleves, hvordan den påvirker brukerens livssituasjon

og hvordan den utvikler seg. Profesjonsutøveren er avhengig av brukers tillit, mens bruker er avhengig av profesjonsutøverens faglige støtte. Slik blir de gjensidig avhengige av hverandre. Forholdet blir derfor asymmetrisk og komplementært, ved at begge partene utfyller hverandre (Eide & Eide, 2004).

Skau (2003) viser til det gamle ordtaket ”kunnskap er makt” og påpeker at dette ordtaket i stor grad gjelder i forholdet mellom profesjonsutøver og bruker. I forholdet mellom saksbehandler og fosterforeldre vil kunnskapen være fordelt i fosterforeldrenes disfavør. Saksbehandleren trenger informasjon om fosterforeldrene for å kunne vurdere om de kan ta på seg ansvaret for fosterbarnet og for å kunne veilede og gi råd i konkrete situasjoner. Fosterforeldrene på sin side har ikke rett på kunnskap om saksbehandleren som privatperson. Saksbehandler vil også ha mer kunnskap enn fosterforeldrene om lover, forskrift og retningslinjer som regulerer barnevernets arbeid. Dette fører til at kunnskapen, og makten, blir ujevnt fordelt (Skau, 2003).

Max Weber (1960) referert i Skau (2003) har en klassisk definisjon på makt som er ”sjansen til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på” (Skau, 2003, s. 44). Når man i relasjonen bruker-profesjonsutøver har ulik oppfatning av hva som er målet eller veien mot målet, kan det fort oppstå åpne eller skjulte konflikter. I slike konflikter er det profesjonsutøveren som har størst sjanse for å få gjennomslag for sin vilje (Skau, 2003).

For at man skal ha en dialog trenger man både initiativ og respons. Slik kan kommunikasjonsferdigheter deles inn i initierende og responderende ferdigheter. Initierende ferdigheter består av ferdigheter i å lede an kommunikasjonen, ta kontroll og styre samtalen ved å for eksempel gi informasjon, konfrontere og forklare. Her bør profesjonsutøveren forsøke å uttrykke seg enkelt og direkte uten for mye fagsjargong. Responderende ferdigheter innebærer å gi svar på det den andre kommuniserer. Dette kan være både verbale og nonverbale tilbakemeldinger. Responderende ferdigheter har ulike funksjoner, hvor en av funksjonene er å skape trygghet og kontakt. En god respons forutsetter at budskapet blir fortolket og at man fanger opp det viktigste, for slik å vise at man forstår den andre, noe som er en god forutsetning for å skape en tillitsfull relasjon (Eide & Eide, 2004).

3.3.1. Lineære og prosessuelle kommunikasjonsmodeller

Det finnes både lineære og prosessuelle kommunikasjonsmodeller. Initiativ-respons modellen har et visst lineært preg, ved å vise til at kommunikasjonen foregår langs en linje med initiativ og responser. En lineær modell for kommunikasjonsprosessen illustreres ofte med en modell med tre ledd. Det er en avsender, et budskap og en mottager. Dette er en enkel fremstilling der entydige budskap sendes frem og tilbake uten omveier eller forstyrrelser. Det forutsettes dermed at kommunikasjonen er klar og tydelig. Kommunikasjon kan i forbindelse med dette defineres som uveksling av informasjon og mening. Ofte er det mer sammensatte og komplekse responser og initiativer. Det blir derfor ofte nyttig å utvide denne enkle modellen for å fange inn mer av det kommunikative samspillet.

Laswell, referert i Eide og Eide (2004) har utviklet en prosessuell forståelse av kommunikasjon som omfatter mer av de ubevisste, subjektive og kontaktskapende elementene av kommunikasjonen. Kommunikasjon handler ikke bare om budskap som sendes frem og tilbake, men har også et personlig innhold som handler om kontakt, tillit, følelser, makt og gjensidig forståelse. Gjennom persepsjon og fortolkning av både nonverbale og verbale budskap skaper partene i dialogen et bilde av hvem den andre er, hva de formidler og hvordan forholdet utvikler seg. Gjennom det dynamiske og prosessuelle samspillet mellom det verbale og nonverbale, utvikles relasjonen, altså grunnlaget for en god arbeidsallianse. Slik kan en hjelpende kommunikasjon være både en kompleks og uoversiktlig prosess med en rekke ulike elementer som både er bevisst og ubevisst (Eide & Eide, 2004).

Persepsjon handler om hvordan vi registrerer en mengde inntrykk verbalt og nonverbalt. Samtidig som vi tar inn inntrykk fra omgivelser, tar vi også inn inntrykk om oss selv, som at vi er stresset eller sultne. Informasjonsmengden blir ut fra dette stor, og vi trenger å sortere og begrense den til meningsdannende helheter. Denne utvelgelsen og organiseringen av inntrykk skjer ikke tilfeldig, men påvirkes av våre interesser, behov, følelser, erfaringer, forventninger og kunnskap. Vi har ofte en tendens til å se det vi forventer å se. Signalene fra omverden ordnes på måter som er karakteristiske for oss selv ut fra vår forforståelse (Eide & Eide, 2004). Reder et al., referert i Taylor & White (2006) peker på at sosialarbeidere har en tilbøyelighet til å lage seg selektive tolkninger av informasjonen de har tilgjengelig. Hvis sosialarbeidere først har fått et positivt bilde av en fostermor, er det lettere å ignorere opplysninger som går imot dette bildet. Både sosialarbeidere og andre har et system av

oppfatninger, en forforståelse, som preger avgjørelser. En slik forforståelse kan for eksempel være at et barn har det bedre med sin biologiske familie (Taylor & White, 2006). På samme måte vil fosterforeldrene ha sin forforståelse å tolke og persipere ut fra.

Persepsjonsprosessen innebærer altså en spontan tendens til å fordreie virkeligheten, hvor vi tilpasser informasjonen til vårt kognitive skjema (stereotypien). Stereotypien er ofte et resultat av individuelle og kulturelle faktorer. Visse typer personer kan vekke spontane reaksjoner i oss, og vi kan i møtet med brukere se dem som representanter for en forestilling vi har om visse typer mennesker eller menneskegrupper. Slike kognitive skjemaer og stereotyper kan derfor virke som støy i kommunikasjonen ved at det fordreier persepsjonen både av situasjonen og den andre som person (Eide & Eide, 2004).

For at kommunikasjonen skal være god er det også viktig at informasjonsmengden er tilpasset situasjonen og formålet med samtalen. Det bør også tas hensyn til den andres evne til å ta imot og bearbeide den informasjonen som gis. Personer har ulike forutsetninger for å ta imot og bearbeide informasjon. I noen situasjoner kan det være nødvendig at en bruker får samme informasjon flere ganger siden situasjonen er så krevende at ny informasjon vanskelig fester seg. En utfordring for profesjonsutøveren er altså å balansere mengden av informasjon (Eide & Eide, 2004)

3.4. Relevant forskning

I det følgende vil jeg presentere forskning som omhandler matching i fosterhjem. Mesteparten av denne forskningen ser på matchingen som en av flere faktorer som kan få betydning for om plasseringen blir vellykket, og for å unngå utilsiktede flyttinger. Til slutt presenterer jeg forskning som omhandler informasjonen fosterforeldrene får om fosterbarna. I forskningsoversikten har jeg valgt å inkludere både norsk og internasjonal forskning. Jeg har valgt å inkludere amerikansk forskning som har et tilknytningsteoretisk perspektiv, samt forskning som fokuserer på opplevelser og forståelse av matchingen.

Backe-Hansen (2010) fant i sin kunnskapsstatus for barn og unge i fosterhjem bare en artikkel om matching mellom fosterhjem og fosterbarn. Dette tilsier at det er behov for mer forskning på området. Den forskningen som blir presentert i kunnskapsstatusen i forbindelse med matching, er Sinclair & Wilson (2003), som er opptatt av matching i forhold til å finne og

styrke elementer som øker sannsynligheten for at en plassering blir vellykket (Backe-Hansen, 2010). Egelund & Hestbæk (2003) fant også i sin forskningsoversikt at det var få undersøkelser rundt matching og valg av plasseringssted. Forfatterne viser til Triseliotis, Borland & Hill (2000), som fant at valget av plasseringssted heller ble bestemt ut fra hvilke fosterhjem som var tilgjengelige enn barnets behov. Oversikten viste også til Vernon & Fruin (1986), som også pekte på at valget ikke baseres på det konkrete barns behov og situasjon, men at valget av plasseringssted heller var rutinepreget (Egelund & Hestbæk, 2003).

Sinclair & Wilson (2003) har gjennomført en kvantitativ spørreskjemaundersøkelse. Undersøkelsen bygget på informasjon om 427 fosterbarn fra fosterforeldre, sosialarbeidere og fosterbarn over 5 år. Forfatterne pekte på tre forhold som karakteriserer vellykkede plasseringer, og derfor må tas hensyn til ved matchingen. Disse forholdene var: karakteristikk ved barnet, kvaliteten ved fosterforeldrene og interaksjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn. 48 % av plasseringene ble vurdert som vellykket av både fosterforeldre, sosialarbeidere og fosterbarn. Basert på resultatene fra undersøkelsen ble det utviklet en modell med tre elementer. 1) barnets motivasjon, samt positive eller negative egenskaper ved barnet. 2) Fosterforeldrene, om de var varme, utholdende omsorgspersoner som kunne sette grenser. 3) Interaksjonen mellom de to første (Sinclair & Wilson, 2003). Det tredje elementet i modellen omhandlet i hvilken grad det var match i forhold til personlige karakteristikk mellom fosterforeldre og fosterbarn, kjemien mellom dem og om det var positive eller negative spiraler i interaksjonen. Fosterforeldre og sosialarbeiderne i studien pekte på at en vellykket plassering var mer sannsynlig når barna hadde positive egenskaper og det var god kjemi mellom fosterforeldre og barn. Det ble også sett på som viktig at fosterforeldrene kunne tilby stabilitet, omsorg og kjærlighet (Sinclair & Wilson, 2003). Ettersom mangelen på fosterhjem vanskeliggjør matchingen, foreslår forfatterne å bruke beredskapshjem, som har evne til å ta imot et bredt spekter av barn, for å kunne planlegge flytting til godt matchet fosterhjem. En annen implikasjon er at opplæringen av fosterforeldre bør konsentrere seg rundt det å takle vanskelig atferd ettersom barnas vanskelige atferd og manglende appellerende karakteristikk er tett knyttet til at plasseringen ikke blir vellykket (Sinclair & Wilson, 2003).

Wilson, Petrie & Sinclair (2003) har gjort en casestudie som oppfølgingsstudie til Sinclair & Wilson (2003). Det ble vist til en case for å få frem forskjellige aspekter ved fosterhjemplasseringen som kunne sikre en vellykket plassering. Det ble foreslått at en

vellykket plassering avhenger av fosterbarnets- og fosterforeldrenes karakteristikk, og foreneligheten eller matchen mellom disse to. Fostermoren i casen beskriver en umiddelbar kjemi med fosterbarnet, som videre blir sett i sammenheng med at hun evner å se positive egenskaper ved barnet. Den umiddelbare kjemien som oppstod mellom fostermor og fosterbarn ble sett på som viktig for å bygge videre på relasjonen dem i mellom. Undersøkelsen viser at det tross vanskelig atferd hos fosterbarnet kan bli en vellykket plassering, så lenge det er en god interaksjon og kjemi mellom fosterforeldre og fosterbarn.

Dozier, Stovall, Albus & Bates (2001) har i sin amerikanske undersøkelse studert forholdet mellom 50 fostermødre og spedbarn. Fosterbarna som var inkludert i undersøkelsen var blitt plassert i fosterhjem fra fødsel og til de var 20 måneder gamle. Fostermødrene gikk gjennom et AAI (Adult Attachment Interview) for å få vurdert sine tilknytningsrepresentasjoner. Da fosterbarna var mellom 12-24 måneder, deltok fosterbarna og fostermødrene på en fremmedsituasjon, hvor tilknytningsatferd ble observert. 52 % av fosterbarna ble klassifisert til å være trygge i fremmedsituasjonene. Undersøkelsen viste at det var samsvar mellom fostermors indre arbeidsmodeller og fosterbarnets tilknytningsatferd. Graden av samsvar var 72 %, og like stor som i biologiske mor-barn forhold. I studien konkluderer de med at en trygt tilknyttet omsorgsperson ofte vil føre til at fosterbarn under 20 måneder blir trygt tilknyttet, til tross for at fosterbarnet tidligere har opplevd mishandling og vanskjøtsel (Dozier et al., 2001). Undersøkelsen fant at de fosterforeldrene som ikke hadde trygge tilknytningsrepresentasjoner hadde problemer med å se barnets grunnleggende behov for trygghet når fosterbarnet viste ambivalent atferd. Forfatterne foreslår at det videre blir gjort longitudinelle studier for å undersøke hvilken rolle tilknytningen til nye omsorgspersoner spiller for barnets organisering av indre arbeidsmodeller (Dozier et al., 2001). Ut fra dette kan det diskuteres om fosterforeldrenes tilknytningshistorie bør være med i den konkrete godkjenningen av fosterforeldrene opp mot fosterbarnets behov. Anke (2007) Pekte på at fosterforeldre, som selv har utrygge tilknytningsrepresentasjoner vil vanskeliggjøre endringsarbeid.

Schofield & Beek (2005a) pekte på at forskning, som bruker tilknytningsteori for å forstå utfordringer i fosterhjemsarbeidet, som blant annet Dozier et al. (2001), har fokusert på tilknytningsmønster mellom fosterforeldre og spedbarn. I praksis blir derimot de fleste fosterbarn plassert etter skolealder og ikke som spedbarn. Det er derfor nødvendig å undersøke likheter og forskjeller mellom å sikre en trygg base for spedbarn og for eldre barn (Schofield & Beek, 2005a).

Schofield & Beek (2005b) gjennomførte en longitudinell studie av fosterbarn under 12 år, hvor trygg base og tilknytning utgjorde en del av et større fokus. Undersøkelsen bygger på informasjon om 52 fosterbarn i langtidsplassering. Informasjonen ble innhentet fra fosterbarn, biologiske foreldre, fosterforeldre og sosialarbeidere, ved bruk av dybdeintervju. Målet med undersøkelsen var å utforske hvordan man kan identifisere og møte fosterbarns behov. Utvalget ble delt inn i tre kategorier, alt etter om de hadde gjort gode, varierende eller dårlige fremskritt i fosterhjemmet (Schofield & Beek, 2005b). Det interessante i denne sammenheng er at det som var felles for de tilfellene med positiv utvikling var en grad av match mellom fosterbarnas og fosterforeldrenes karakteristiske atferdsmønster i forhold til å uttrykke følelser og behov. Dette førte ofte til en felles glede over relasjonen. Disse fosterbarna viste en stor utvikling i forhold til å bruke fosterforeldrene som en trygg base og det viste seg at de hadde sensitive og tilgjengelige fosterforeldre (Schofield & Beek, 2005b). Tilknytningsteorien kan bidra til en forståelse av barns utfordrende atferd og hvordan fosterforeldrene kan bidra ved å gi fosterbarna en trygg base (Schofield & Beek, 2005a). Tilknytningsteorien kan altså være et nyttig perspektiv i matchingen. Bunkholdt (2010) sin forståelse av matching handler om at saksbehandler skal vurdere hvilke behov fosterbarnet har, og om fosterforeldrene har det som trengs for å møte disse behovene. Ut fra Schofield & Beek (2005b) sine funn bør fosterforeldrenes evne til å møte tilknytningsrelaterte behov inngå som en del av denne vurderingen.

Doelling og Johnson (1990) var noen av de første som fokuserte på interaksjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn, i stedet for å fokusere på karakteristikk ved fosterforeldre og fosterbarn isolert. Undersøkelsen var basert på opplysninger om 51 fosterbarn i Florida i alderen fem til ti år. Informasjonen ble innhentet ved hjelp av spørreskjema til fostermødre, lærere og fosterbarn. I disse fosterhjemmene var det gjennomsnittelig 1-2 biologiske barn og 2-3 andre fosterbarn. Hovedproblemstillingen var å undersøke den direkte sammenhengen mellom fostermor og fosterbarns temperament og graden av en vellykket plassering. En temperamentkombinasjon ble beskrevet som en match hvis fosterbarn ble beskrevet som enkle og fosterforeldre ble beskrevet som fleksible i temperamentet. Motsatt var det en mismatch hvis fostermor var rigid og fosterbarnet hadde et vanskelig temperament. En slik mismatch ble funnet å være svært betydningsfullt for at det ble en dårlig plassering. Undersøkelsen fant også at det var sannsynlig med mismatch hvis fosterbarnet ikke levde opp til fostermorens forventninger. Undersøkelsen fant at individuelle karakteristikk ikke gir et

godt nok bilde på hvordan plasseringen vil fungere, og derfor argumenteres det for at en må ha et interaksjonelt fokus i matchingprosessen. Forfatterne fremhevet at det også er andre viktige faktorer å ta hensyn til i matchingen, og at mismatch i temperamentkombinasjon kan sees på som en risikofaktor. Forfatterne stiller spørsmål til om man derfor bør unngå slike mismatches når en plasserer fosterbarn, eller om en heller skal fokuseres på å veilede fosterforeldre i forhold til fleksibilitet og toleranse (Doelling & Johnson, 1990).

Brown, George, Sintzel, & Arnault (2009) har gjennomført en intervjuundersøkelse i Canada. I denne undersøkelsen ble 61 fosterfamilier intervjuet om sine erfaringar knyttet til det å ha omsorgen for barn som har samme verdier, tro og tradisjoner som dem selv. Fosterforeldrene så det som nyttig å ha samme kultur som fosterbarna. Fosterforeldrene mente at barnet følte seg mer trygt når de delte tro og verdier, samt at det var enklere for barnet å tilpasse seg regler, tradisjoner og rutiner. Et kulturelt fellesskap førte også til mindre stress, siden fosterforeldrene øyeblikkelig fikk kontakt med barnet og det var enklere for fosterbarnet å tilpasse seg fosterfamiliens hverdag. Når fosterforeldrene hadde mer til felles med fosterbarnet, gikk kommunikasjonen bedre og det oppstod færre sammenstøt. Fosterforeldrene følte seg også mer frie til å praktisere sin egen kultur og tilføre barnet noe av denne, uten å få dårlig samvittighet. Kultur kan således tilføre noe utover tilknytningsteorien til Sinclair & Wilson (2003) sine funn om at kjemi og interaksjon var en viktig bit av matchingen mellom fosterforeldre og fosterbarn. En felles kultur handler om det Bo (2002) refererer til som matchings bredde, noe som kan være lettere å ta høyde for enn dybden i planleggingen av en plassering. Felles kultur blir også trukket frem som en viktig faktor for å få en kjemi og kontakt med fosterbarnet.

Brown & Bednar (2006) spurte i sin undersøkelse 63 fosterforeldre fra femti fosterfamilier i en canadisk provins, om hvilke forhold som ville fått dem til å vurdere å si opp et fosterbarn. Fosterforeldrene nevnte flere grunner for å slutte som fosterhjem, blant annet at barnet ikke tilpasset seg og innrettet seg familien. Her ble det fokusert på mismatching mellom barnets behov og fosterforeldrenes ferdigheter, at fosterbarnet hadde behov de ikke kunne møte, eller at det oppstod en krise de ikke kunne takle. Barnets holdning og opptreden var også grunner til at fosterforeldrene ville vurdert å si opp avtalen (Brown & Bednar, 2006). Sinclair & Wilson (2003) ser også verdien av å ta hensyn til fosterbarnets egenskaper og positive kvaliteter i matchingen, siden fosterforeldre og sosialarbeidere i deres undersøkelse fremhevet at dette hadde betydning for matchingen.

Hyde & Kammerer (2008) gjennomførte dybdeintervjuer med 20 ungdommer mellom 16 og 19 år fra Massachusetts. Det ble gjennomført to intervjuer med opp til to års mellomrom. Målet var å få frem ungdommenes perspektiver på det å være plassert utenfor hjemmet. Ungdommene var alle under omsorg av samme kontor i Massachusetts og 65% hadde erfart å bo i fosterhjem. Mismatching ble ofte trukket frem som årsak til at ungdommene hadde flyttet ut fra fosterhjem. Undersøkelsen impliserer at det er viktig å ha gode prosedyrer og bruke god tid i matchingprosessen, hvor ungdom og fosterfamilie får anledning til å bli kjent og føle på at det er en match (Hyde & Kammerer, 2008).

I Norge har Havik (2007) gjort en kvantitativ tverrsnittundersøkelse blant 867 fosterforeldre. Bare halvparten av fosterforeldrene mente de fikk god informasjon om barnets tidligere liv og om barnets eventuelle vansker. Havik (2007) påpekte at flere fosterforeldre i undersøkelsen mente at barnevernet holdt tilbake informasjon. Forfatteren konkluderer med at det er rom for forbedringer i tiden rundt plasseringen. Redding, Fried & Britner (2000) pekte også på at det er få fosterforeldre som får adekvat informasjon og opplæring i å møte fosterbarnas emosjonelle og atferdsmessige problemer. Videre viser oversikten at fosterforeldre som får feil eller for lite informasjon rundt fosterbarnas funksjon blir mindre fornøyd med plasseringen (Redding et al., 2000). Dette samsvarer med forskningsoversikten til Egelund og Hestbæk (2003), som viste at når plasseringer ble brutt var det ofte fordi fosterforeldrene sa opp avtalen. En av grunnene til at fosterforeldrene sa opp avtalen var at de mente fosterbarnet var plassert feil (Egelund og Hestbæk, 2003).

Min gjennomgang av forskningen peker på at det er behov for mer forskning som fokuserer på matching mellom fosterforeldre og fosterbarn. Forskningen som eksisterer på området har forskjellige utgangspunkter og fokusområder, noe som fører til at det ikke blir entydige svar til hva man bør legge vekt på i matchingprosessen. Jeg vil påpeke at det jeg har trukket frem av amerikansk og annen utenlandsk forskning ikke nødvendigvis kan overføres direkte til norsk barnevern. Grunnen til dette er at det er til dels store ulikheter i barnevernpraksis.

4. METODE

4.1. Vitenskapsteoretisk bakgrunn

Vitenskap kan bredt defineres som systematisk søken etter kunnskap (Ponterotto, 2005). Kriterier for at kunnskap skal være vitenskapelig er at den er systematisk, pålitelig og kritiserbar. Den skal også være gyldig for flere individer (Nortvedt & Grimen, 2004). Vitenskapsteori handler om filosofiske og teoretiske spørsmål rundt hvordan en forstår denne søken etter kunnskap. Paradigmebegrepet ble introdusert av Kuhn som argumenterte for at det i vitenskapshistorien har kommet frem forskningsparadigmer, som har gått gjennom kriser og blitt erstattet av konkurrerende paradigmer (Hatch, 2002). Et paradigme er en allment anerkjent vitenskap, som gir forskere legitime problemløsninger på et klart definert problem. Et paradigme gir svar på ontologiske spørsmål, som handler om hvordan verden ser ut, epistemologiske spørsmål, som handler om hvilke spørsmål vi kan stille og hva vi kan få kunnskap om, og metodologiske spørsmål, som omhandler hvordan man kommer frem til kunnskapen (Hatch, 2002). Et slikt felles paradigme gir en grunnleggende enighet i forskersamfunnet og styrer derfor forskningen. Kuhn var hovedsakelig opptatt av naturvitenskapen og stilte seg tvilende til at det eksisterte paradigmer i samfunnsvitenskapen, siden han mente samfunnsvitere ofte er uenige rundt hva som regnes som allment anerkjente vitenskapelige resultater (Gilje & Grimen, 1993).

Hatch (2002) fremhever at det innen samfunnsvitenskap har utviklet seg flere paradigmer. Han mener det er hensiktsmessig å dele inn i fem forskningsparadigmer. Disse fem forskningsparadigmene er positivistisk, postpositivistisk, konstruksjonistisk, kritisk/feministisk og poststrukturalistisk paradigme. Ut fra det positivistiske paradigmet finnes det en virkelighet, som man kan studere, fange og forstå. Dette paradigmet antar at man kan komme frem til objektiv kunnskap om hvordan verden er organisert. Postpositivismen modifierer positivismen, ved å se på det objektive som et ideal når man søker kunnskap (Hatch, 2002).

Konstruksjonismen er et alternativ og en motsetning til positivismen. Der positivismen ser verden med ytre universelle sannheter, holder konstruksjonismen fast ved en relativistisk posisjon, hvor man antar at det finnes mange gyldige realiteter (Ponterotto, 2005). Konstruksjonister mener at en universell verden med absolutte realiteter er umulig å vite noe om. Unike realiteter eksisterer, fordi de blir konstruert av individ, som erfarer sin verden fra

sitt ståsted. Slik blir det de individuelle konstruksjoner av virkeligheten, som er av interesse for forskerne. Ut fra et konstruksjonistisk perspektiv er det umulig og heller ikke ønskelig for forskeren å være distansert og objektiv (Hatch, 2002). Konstruksjonistisk kunnskap er knyttet til konteksten og det er dette som utgjør den essensielle forskjellen mellom konstruksjonisme og postpositivisme, som søker å finne en kontekst-fri og generaliserbar kunnskap (Raunio, 2002). Ved å bruke en sosialkonstruksjonistisk tilnærming er forskeren interessert i den meningen mennesker tillegger problemene, samtidig som forskeren gjør seg antakelser om objektive omstendigheter blir det lagt vekt på sosiale interaktive aspekter (Raunio, 2002). En forsker som anvender et konstruksjonistisk perspektiv vil altså ha som oppgave å forstå mangfoldet av sosiale konstruksjoner. Deltakerne i forskningen kan være med å konstruere denne "virkeligheten" sammen med forskeren (Robson, 2002). I barnevernfaglig arbeid kan særlig et slikt vitenskapssyn være fruktbart. En anerkjennelse av subjektivitet, relasjons- og helhetsorientering harmonerer med et vitenskapssyn basert på fenomenologi, hermeneutikk og eksistensialisme, som igjen harmonerer med et konstruksjonistisk paradigme. (Bolstad, 2006).

Hatch (2002) mener det er viktig å tenke gjennom hvilket paradigme man tilhører, og kan gjenkjenne seg i, før man formulerer forskningsspørsmål og begynner forskningen. Robson (2002) hevder derimot at man kan ha en mer pragmatisk tilnærming, hvor man starter med å formulere forskningsspørsmål og velger metode ut fra hva som er mest hensiktsmessig for å besvare dette. Jeg vil plassere min masteroppgave under et konstruksjonistisk paradigme som vitenskapsteoretisk plattform, siden jeg føler dette ligger nærmest mitt kunnskapssyn. Det konstruksjonistiske paradigmet har påvirket mitt valg av problemstilling og metode. Samtidig ser jeg at dette valget også til dels har vært pragmatisk, siden jeg tidlig hadde et ønske om å gjøre kvalitative intervjuer.

4.2. Metodevalg – det kvalitative forskningsintervjuet

Innen samfunnsvitenskapen anvendes både kvalitativ og kvantitativ metode. Kvantitative metoder vektlegger utbredelse og forekomster og baserer seg på metoder som innebærer en større avstand til det som forskes på. Kvalitativ metode søker å gå i dybden og vektlegger betydning (Thagaard, 2009). I følge Repstad, referert i Thagaard (2009) viser ordet kvalitativ til kvalitetene, altså egenskapene eller karaktertrekkene ved det vi studerer. Man ønsker å få en forståelse av sosiale fenomener gjennom fortolkning og fordypning, ofte ved en nær relasjon til informantene ved bruk av intervju eller observasjoner. Karakteristisk for kvalitative metoder er at det preges av et mangfold i forhold til ulike typer data og analytiske

fremgangsmåter. En styrke ved en slik tilnærming er at man får studere fenomener som kan være vanskelig å få tilgang til ved andre metoder (Thagaard, 2009).

Min studie tar utgangspunkt i en problemstilling, som fokuserer på fosterforeldres opplevelser av matchingprosessen. Flere forskere påpekte at forskningen rundt matchingen er mangelfull (Backe-Hansen et al., 2010; Street & Davies, 1999). Silverman (2006) fremhevet at kvalitativ forskning egner seg til å studere temaer som ikke er grundig undersøkt tidligere. En kvalitativ tilnærming vil også være naturlig, siden jeg søker å få tilgang til og forståelse av fosterforeldrenes beskrivelser og opplevelser.

Det eksisterer flere retninger innen kvalitativ forskning. For min oppgave vil det være aktuelt å nevne fenomenologi, hermeneutikk og narrativ tilnærming. Rundt år 1900 ble fenomenologi grunnlagt som filosofi av Edmund Husserl (Kvale & Brinkmann, 2009). I kvalitativ forskning brukes fenomenologi mer som et begrep som peker på en interesse for å beskrive verden slik den oppleves av informantene. På den måten kan man forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes perspektiv. Temaet for kvalitative studier, som er inspirert av fenomenologien er å få tak i informantenes livsverden, altså verden slik de møter og opplever den i dagliglivet. Fenomenologien sikter på å få tak i nyanserte beskrivelser av spesifikke situasjoner, der en ønsker å få tak i hvorfor informantene opplever og handler som de gjør. For å få gode beskrivelser krever det at forskeren er sensitiv og har forhåndskunnskap om temaet. Samtidig skal forskeren ha en bevisst nøytritet, som innebærer at hun er fordomsfri og åpen for nye og uventede fenomener (Kvale & Brinkmann, 2009).

Et viktig kjennetegn ved hermeneutikken er antagelsen om at man kun kan forstå meningsfulle fenomener i den sammenheng eller kontekst de forekommer i (Gilje & Grimen, 1993). Det viktigste begrepet i hermeneutikken er kanskje den hermeneutiske sirkel. I dette ligger at all fortolkning skjer i en stadig bevegelse mellom helhet og del, mellom konteksten vi fortolker i og det vi skal fortolke, eller mellom det vi skal fortolke og forforståelsen vår. Den hermeneutiske sirkelen viser til begrunnelsessammenhenger og hvordan man alltid må begrunne fortolkninger i andre fortolkninger (Gilje & Grimen, 1993). Taylor referert i Gilje & Grimen (1993) påpeker at man slik kan gi mening til et fenomen som overflatisk fremstår som uklart, kaotisk og selvmotsigende (Gilje & Grimen, 1993). Forforståelse og bakgrunnskunnskap er også en grunntanke i hermeneutikken. Både språk, begreper, trosoppfatninger, forestillinger og personlige erfaringer inngår i forforståelsen. Forforståelsen

henger sammen i et løst sammenkoblet system, som kan forandres i møtet med nye erfaringer (Gilje & Grimen, 1993).

Hermeneutikken fokuserer på å fortolke folks handlinger ved å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det innlysende. Hermeneutikken gir ikke en bestemt forskningspraksis med retningslinjer, men bygger på et prinsipp om at man ikke kan forstå en mening uten å ta hensyn til den sammenhengen den er en del av. Ut fra denne tilnærmingen finnes det ikke en egentlig sannhet, og man kan tolke fenomener på flere nivåer. Hermeneutikken vektlegger altså meningsaspektet (Thagaard, 2009). Begrepet mening blir brukt både om menneskelige aktiviteter og om resultatene av menneskelige aktiviteter. Det blir også ofte brukt om betingelsene for aktivitetene. Karakteristisk for meningsfulle fenomener er at for å forstå, så må man fortolke dem. Moderne hermeneutikk forsøker å danne metodelære for fortolkning av meningsfulle fenomener, og å beskrive vilkårene for at forståelse av mening skal være mulig (Gilje & Grimen, 1993).

Geertz, referert i Thagaard (2009) påpekte at målet for forskeren er å presentere en fyldig beskrivelse av fenomenene. I dette ligger å få frem mer enn det som blir observert. Giddens, referert i Gilje og Grimen (1993) peker på at den samfunnsvitenskaplige forskningen bygger på en dobbel hermeneutikk. I dette ligger at forskeren på den ene siden må forholde seg til en verden som allerede er fortolket av de sosiale aktørene selv, og kan derfor ikke se bort fra deres beskrivelser og oppfatninger av seg selv og verden. På den andre siden skal man drive forskning, og må derfor omdanne de sosiale aktørenes fortolkninger ved hjelp av teoretiske begreper. Forskningen må altså tilføre noe mer enn de sosiale aktørenes selvoppfatninger (Gilje & Grimen, 1993).

Den sentrale forskjellen mellom fenomenologi og hermeneutikk er beskrivelse versus fortolkning (Dahlberg, Gjengedal, & Råheim, 2010). Det er ulike meninger om en skal ha et klart skille mellom hermeneutikk og fenomenologi (Aadland, 1997). Dahlberg et al. (2010) spør om kanskje forskjellene mellom fenomenologi og hermeneutikk er tillagt for stor vekt. Både fenomenologi og hermeneutikk er opptatt av meninger, både abstrakte og mer konkrete. Det er i begge tilfeller interesse for erfaringer, nyanser og kontekst. Både i fenomenologisk og hermeneutisk forskning bør en strebe etter å være åpen rundt sin forforståelse, men ingen kan frigjøre seg fra denne forforståelsen fullt ut. Det er fort gjort å bli fanget i kategoriseringen hvor man fokuserer på forskjellene og overser den felles ontologien og epistemologien

(Dahlberg et al., 2010). Nåden, referert i Bolstad (2006) fremhever at man vanskelig kan skille mellom fenomenologi og hermeneutikk selv om vektleggingen er noe forskjellig. Han innfører derfor begrepet fenomenologisk-hermeneutisk, som kan være en fruktbar tilnærming til forskning innenfor barnevernfeltet.

En narrativ retning er opptatt av å få frem intervjupersonens historier. Dette kan være både handlingen og oppbygningen av historien, fortalt av intervjupersonen (Kvale & Brinkmann, 2009). Slike historier har ofte den naturlige, kognitive og språklige formen som den intervjuede forsøker å organisere og uttrykke sin mening og kunnskap gjennom. Slik kan vi få tak i den intervjuedes livshistorie, sett fra hans eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2009). Man kan ha svært ulike utgangspunkt for å velge narrativ metode i forskningsarbeidet. Hva man legger i begrepet narrativ, samt om man fokuserer på innhold eller form, helhet eller deler av historien kan være forskjellig. Det er den unike erfaringen som er interessant og det er fokus på den frie fortellingen heller enn nøyaktige beskrivelser av et fenomen (Robertson, 2005).

Jeg vil være inspirert av narrativ og fenomenologisk-hermeneutisk tanke sett og tilnærming i min oppgave. Disse retningene harmonerer med et konstruksjonistisk paradigme, ved at tilnærmingene er opptatt av det unike og hvordan informantene subjektivt forstår og beskriver sin livsverden.

4.3. Utforming av intervjuguide

I følge Patton (1987) er det tre tilnærminger for å samle inn kvalitative data ved bruk av intervju. Disse tilnærmingene er uformell-samtale-intervju, åpne-spørsmål-intervju og intervjuguide. Disse ulike tilnærmingene blir nevnt av mange forskjellige forfattere, men med noe forskjellig benevnelse og nyanser (Hatch, 2002; Robson, 2002; Silverman, 2006). Valg av intervjuguide som fremgangsmåte har vært et gjennomtenkt valg jeg har tatt, siden tilnærmingen ivaretar mye av det vitenskapelige perspektivet jeg ønsker å forske ut fra. Samtidig følte jeg at det var den beste måten for å få svar på mitt forskningsspørsmål.

En intervjuguide er en liste over spørsmål eller tema, som forskeren vil utforske i intervjuet. Denne listen kan utformes mer eller mindre detaljert. Intervjuguiden fungerer som en sjekklister for å sikre at forskeren dekker temaer som er relevante (Patton, 1987).

Intervjuguiden hjalp meg å holde fokus, men åpnet samtidig opp for at informantene kunne fortelle mest mulig på eget initiativ. Å åpne opp for informantenes fortellinger var viktig for meg, siden jeg var opptatt av å få frem informantenes subjektive forståelse av matchingprosessen. Ved å bruke intervjuguide kunne jeg være fleksibel i forhold til å endre rekkefølge på spørsmålene. På den måten fikk jeg anledning til å følge informantenes fokus (Robson, 2002). Samtidig hjalp intervjuguiden meg til å få noenlunde samme informasjon fra flere av informantene, men hvor jeg også stod fritt til å utforske og stille oppfølgingsspørsmål (Patton, 1987).

For å besvare problemstillingen min best mulig var det viktig å arbeide godt med intervjuguiden i forkant av intervjuene. Jeg formulerte spørsmål og tema jeg ville ta opp i intervjuet. Siden jeg var inspirert av narrativ metode fokuserte jeg på å formulere åpne spørsmål for slik å komme i dybden og tillate informantene å utforme svar og fortellinger (Robertson, 2005). Under hvert spørsmål hadde jeg forskjellige punkter, som jeg ønsket å få utdypet hvis ikke informantene gav fylldige svar av seg selv.

Etter at valget falt på intervjuguide begynte jeg, som sagt, å formulere forskningsspørsmål. Berg, referert i Hatch (2002) deler intervju spørsmål inn i fire typer. Det er essensielle-, ekstra-, kast-bort- og probe (utforskende) spørsmål. Kast-bort spørsmål handler ofte om demografi, bakgrunn eller kontekst, og blir derfor ofte stilt i begynnelsen av intervjuet. Formålet med disse er å komme i kontakt med informanten og få kommunikasjonen i gang. I intervjuguiden hadde jeg noen slike innledende spørsmål. Slik kom vi i gang med kommunikasjonen med forholdsvis enkle spørsmål. Spørsmålene var også nyttig for å få innsikt i for eksempel hvor mange barn det var i familien og hvor gammelt fosterbarnet var.

Essensielle spørsmål er de som handler om det sentrale fokuset i undersøkelsen. For å få frem mer utfyllende svar kan man formulere deskriptive, strukturelle og kontrast-spørsmål i tillegg til essensielle spørsmål (Hatch, 2002). I min intervjuguide formulerte jeg mange deskriptive spørsmål. Jeg ba informantene om å beskrive det første møtet med barnet og ulike opplevelser de hadde i matchingprosessen. Ekstras spørsmål er relatert til de essensielle spørsmålene, men formuleres fra en annen vinkel. På den måten kunne jeg få mer utfyllende beskrivelser av viktige temaer (Hatch, 2002).

Essensielle- og ekstraspørsmål ble i stor grad fanget opp av intervjuguiden, mens jeg prøvde å stille probe-spørsmål i selve intervjusituasjonen (intervjuguide, vedlegg 4). Probe-spørsmål, eller utforskende spørsmål er en type oppfølgingsspørsmål som ofte er vanskelige å sette opp på forhånd, og heller bør komme naturlig etter hvert i intervjuet (Hatch, 2002). Thagaard (2009) benevner prober som kommentarer intervjueren gir under intervjuet, i form av oppmuntrende tilbakemeldinger. Det kan være korte responser eller spørsmål som viser at jeg interesserer meg og ønsker mer informasjon. Kvale & Brinkmann (2009) påpekte at intervjueren kan invitere til fordypning i emnet ved å legge merke til "røde lys" i svaret. Med dette menes uvanlige ord eller andre signaler som kan tyde på et stort emne som er viktig for informanten. Det kan da være fruktbart å gjenta det informanten sa. Dette var noe jeg prøvde å gjøre i intervjuene. Ved å gjenta det informanten sa, merket jeg at jeg ofte kunne få rikere beskrivelser av det samme fenomenet. Kvale & Brinkmann (2009) påpekte at man ved hjelp av inngående spørsmål, kan be om mer detaljerte beskrivelser av hva som skjedde. Spesifiserende spørsmål er mer operasjonaliserende, som "hva tenkte du da?". Jeg ba om mer detaljerte beskrivelser ved flere anledninger, men spesifiserende spørsmål syntes jeg var vanskelig å stille.

4.4. Informanter/utvalg

Når man skal gjøre dybdeintervjuer vil det ofte være formålstjenelig å rekruttere et strategisk utvalg som er særlig egnet til å belyse de fenomenene som undersøkes. En måte å gjøre dette på er å intervjuer en homogen gruppe, som består av deltagere med felles karakteristikk. Målet vil da være å få en dybdebeskrivelse av denne spesielle undergruppen, som i denne studien er fosterforeldre (Patton, 1987). Thagaard (2009) påpekte at kvalitative studier vil basere seg på strategiske utvalg, siden en må velge informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen.

Siden man i kvalitative studier ofte berører ganske personlige temaer kan det være problematisk å rekruttere informanter. Det var derfor viktig å benytte en seleksjonsmåte som sikret at jeg fikk et tilstrekkelig stort utvalg. Tilgjengelighetsutvalg er strategisk ved at en rekrutterer tilgjengelige informanter med relevante egenskaper for forskningen. En slik tilnærming kan være problematisk ved at det kan oppstå en skjevhet siden de som sier seg villig kan være mer positive til det temaet det forskes på, mens de som velger å ikke svare kan representere mer problematiske sider ved fenomenet (Thagaard, 2009).

Hvor mange informanter man trenger vil være avhengig av formålet med undersøkelsen, og hvor dypt man vil undersøke fenomenet. Ofte er det enten for få eller for mange informanter i kvalitative intervjuer (Hatch, 2002). Det er ofte en fordel å ha et mindre antall intervjuer og heller bruke mer tid på å forberede og analysere intervjuene. Dette kan man også se i sammenheng med loven om fallende utbytte, hvor det utover et visst punkt vil bli tilført stadig mindre kunnskap ved økt antall respondenter (Kvale & Brinkmann, 2009). Kvale & Brinkmann (2009) pekte på at det er vanlig å ha 15 intervjuer i kvalitativ forskning, men at dette kan variere med +/- 10 intervjuer. I mitt tilfelle måtte jeg også ta hensyn til rammene for masteroppgaven. Ved å ha 5-8 intervjuer ville jeg forsøke å finne balansen mellom dybde og bredde. Jeg ønsket å komme i dybden av deres forståelse av matchingprosessen, samtidig som det kunne komme frem en bredde i forhold til ulike opplevelser. Jeg valgte å åpne for at fosterforeldrene kunne velge om de ville intervjues som par. På den måten kunne det bli aktuelt med alt fra 5-16 informanter.

I min studie hadde jeg flere utvalgsriterier. Et kriterium var at fosterforeldrene skulle ha vært gjennom en matchingprosess hvor de ikke kjente barnet fra før av. Slik ville de i større grad enn ved slektsplasseringer være avhengige av barneverntjenesten som det formidlende ledd og tilrettelegger i matchingprosessen. Et annet kriterium var at det skulle være omsorgsovertagelsessaker, med plassering etter § 4-12 i barnevernloven. Jeg ønsket også at informantene skulle være fosterforeldre for barn opp til 15 år. Siden fosterforeldrene skulle gi informasjon om sin opplevelse av matchingprosessen, tenkte jeg det var viktig at de hadde fått anledning til å etablere kontakt med fosterbarnet, samtidig som matchingprosessen ikke burde ligge for langt bak i tid. Derfor var det også et kriterium at informantene hadde vært fosterforeldre for fosterbarnet sitt mellom ½ -2 år på det tidspunktet de blir intervjuet.

4.4.1.Rekruttering

Etter at prosjektet var godkjent av personvernombudet, NSD (Vedlegg 3), ble det sendt ut informasjonsskriv til åtte barnevernkontor i Hordaland og fem barnevernkontor i Sogn og Fjordane. Jeg ba barneverntjenester, som samtykket til at fosterforeldre fra deres kontor deltok om å videresende informasjonsskriv og samtykkeerklæring til aktuelle fosterforeldre. Disse informasjonsskrivene var utformet i tråd med retningslinjene fra NSD (Vedlegg 1 og 2). Slik ville fosterforeldrene få opplysninger om intervjuets innhold, varighet, min taushetsplikt

og hva informasjonen skulle brukes til. Til sammen videresendte tre ulike barnevernkontor informasjonsskriv og samtykkeerklæringer til 17 fosterforeldrepar i Sogn og Fjordane og Hordaland. Jeg fikk ingen kontaktopplysninger om de aktuelle fosterforeldrene. Slik ble det lagt opp til fullstendig frivillig deltagelse, hvor informantene måtte ta kontakt med meg på eget initiativ. Jeg fikk svar fra seks fosterforeldre/fosterforeldrepar fra Hordaland og Sogn og Fjordane. Informantene som svarte på informasjonsskrivet fikk velge om de ville intervjues alene eller som fosterforeldrepar. Fem valgte å intervjues som par, mens en fostermor ble intervjuet alene. Til sammen ble det endelige utvalget 11 informanter fordelt på seks intervjuer.

4.4.2. Presentasjon av fosterfamiliene jeg intervjuet

Alle fosterforeldrene jeg har intervjuet har i sin siste plassering fått fosterbarn som har vært midlertidig plassert, før de flyttet til fosterhjemmet. Ett av fosterbarna hadde bodd et år på barnehjem, mens et annet fosterbarn hadde bodd i et fosterhjem hvor det ble brudd i plasseringen. Siden alle de andre fosterbarna hadde bodd i beredskapshjem velger jeg å bruke betegnelsen ”beredskapshjem” når jeg diskuterer midlertidige plasseringer senere i oppgaven.

Intervju 1 (F1) var med en fostermor, som sammen med sin ektemann har vært statlig ungdomsfamilie i seks år for tre forskjellige fosterbarn. De har tre biologiske barn på 2, 6 og 8 år. Nå er de fosterforeldre for en gutt, som var 13 år da han flyttet inn. Han har bodd i fosterhjemmet i ca ett år. Fostermor er oppdragstaker hos ungdomsfamiliene, statlig barnevern, mens fosterfar har samme jobb som før han ble fosterfar.

Intervju 2 (F2) var med fosterforeldre som har vært kommunalt fosterhjem i halvannet år. Fosterbarnet var 6 år da hun flyttet inn. Fostermor var frikjøpt fra jobben 100 % det første året, og jobber nå som vanlig. Fosterfar jobber 100 % utenfor hjemmet. Fosterfar har en datter på 14 år, fra tidligere forhold. Datteren er hjemme hos han to dager i uken og i helger/ferier.

Intervju 3 (F3) var med fosterforeldre, som har vært statlig fosterhjem i halvannet år. Fostermor er oppdragstaker i statlig barnevern. Fosterbarnet var 7 år da han ble plassert. Fosterforeldrene har tre biologiske barn. Det eldste barnet har flyttet ut, mens de på 22 og 17 år fremdeles bor hjemme.

Intervju 4 (F4) var med fosterforeldre, som har vært fosterforeldre i halvannet år. De har hatt en tidligere kortvarig plassering og deres siste plasseringen har vart i omtrent et år. Det siste året har de vært fosterforeldre for en jente, som var 9 år da hun flyttet inn. I denne siste plasseringen har fosterforeldrene delt frikjøpet mellom seg, med i utgangspunktet 50 % frikjøp hver. De skal fortsette å være frikjøpt, som et forsterkningstiltak, ut over det første året.

Intervju 5 (F5) var med to fosterforeldre, som ble fosterforeldre for første gang til et søskenpar 14 måneder før intervjutidspunktet. Fosterbarna var 1 og 3 år da de flyttet inn. I det kommunale fosterhjemmet bor det også en jente på 11 år, som fostermor har fra et tidligere forhold. Fosterfar har to barn fra tidligere forhold, som ikke bor fast i fosterhjemmet. De er 21 og 24 år gamle. Fostermor var frikjøpt fra jobb 100 % det første året, og fosterfar ble frikjøpt fra jobb 100 % de første tre månedene. Nå er begge fosterforeldrene ute i vanlig arbeid igjen.

Intervju 6 (F6) var med to fosterforeldre, som ble fosterforeldre for første gang til et søskenpar to og et halv år før intervjutidspunktet. Da var fosterbarna 5 og 6 år. Fosterforeldrene har fire barn fra før, der to av barna fremdeles bor hjemme. De var begge 15 år da fosterbarna flyttet inn. Fosterfar er frikjøpt 100 %.

4.5. Pilotintervju

Robson (2002) påpekte at det ikke nytter å kun lese om intervju for å bli en god intervjuer. Det krever øvelse for å opparbeide intervjuteknikker. Jo mindre strukturert et intervju er, desto mer komplekse evner kreves av intervjueren. Siden jeg ikke hadde tidligere erfaring med forskningsintervju bestemte jeg meg for å gjennomføre et pilotintervju med et fosterforelderpar, der jeg fikk prøve meg i intervjurollen og samtidig se hvordan intervjuguiden fungerte. Dette pilotintervjuet er ikke en del av det endelige utvalget.

Når jeg gjennomførte pilotintervjuet merket jeg hvor vanskelig det kunne være å finne de riktige oppfølgingsspørsmålene for på den måte komme mer i dybden av det jeg var interessert i. Kvale & Brinkmann (2009) fremhevet at idealintervjuet i stor grad blir tolket mens det pågår, samtidig som intervjueren i løpet av intervjuet forsøker å verifisere sine fortolkninger av intervjupersonens svar. Jeg prøvde å verifisere mine fortolkninger ved å gjenta og formulere meg annerledes. Slik fikk jeg vite om jeg hadde forstått intervjupersonene

riktig, samtidig som de fikk mulighet til å korrigere. Dette var også en mulighet til å komme inn på temaer som allerede hadde vært nevnt, men som jeg ville vite mer om. Ved gjennomgang av det transkriberte pilotintervjuet så jeg hvordan jeg noen ganger ikke stilte nok oppfølgingsspørsmål på interessante temaer som dukket opp.

Det er alltid en avveining om en skal styre eller følge informanten i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2009). I mitt pilotintervju lot jeg meg i stor grad føre, og merket at dette gikk ut over intervjuguiden slik jeg hadde laget den. Da vi gikk gjennom pilotintervjuet på veiledningen i etterkant, var vi enige om at jeg gjerne må ta mer styringen i intervjuene for å få fullt utbytte av intervjuguiden. Kvalitetskriterier som jeg hadde fokus på når jeg gikk gjennom det transkriberte pilotintervjuet var for eksempel i hvilken grad jeg fikk spontane, relevante og innholdsrike svar fra informantene. Det var også et kvalitetskriterium hvis jeg hadde korte spørsmål og fikk lange svar (Kvale & Brinkmann, 2009). Å gjennomføre et pilotintervju gav meg nyttige erfaringer og gjorde meg tryggere og mer forberedt når de virkelige intervjuene skulle gjennomføres.

4.6. Gjennomføring av intervjuet

Jeg tok kontakt med fosterforeldrene for å avtale intervjusted og tidspunkt. Fosterforeldrene fikk anledning til å velge mellom å ha intervjuet hjemme hos seg, eller på nøytralt sted. Samtlige ønsket å ha det hos seg selv. Vi gjorde også avtale om at fosterbarnet ikke skulle være til stede under intervjuet. Å gjennomføre intervjuet hjemme hos fosterforeldrene medførte både fordeler og ulemper. En fordel var at fosterforeldrene kanskje følte seg tryggere når de blir intervjuet i sitt eget hjem. På en annen side ble det vanskeligere for meg som forsker å hindre at uforutsette ting ville skje. Dette gikk som oftest bra, og i de fleste intervjuene satt vi skjermet under hele intervjuseansen. Noen små forstyrrelser ble det likevel, som at det ble ringt på dørklokker, at telefoner ringte og at fosterbarnet kom til og fra. Noen av intervjuene ble litt forstyrret av dette ved at de ble mer oppstykket. Det var noen ganger vanskelig å finne tråden og snakke videre om akkurat det vi diskuterte før forstyrrelsen.

Når det kommer til varighet på intervjuet mener Robson (2002) at det naturlig nok vil variere. Likevel vil intervjuer på under en halvtime ikke være verdifulle, samtidig som mye over en time kan gi for mye arbeid i etterkant. Mine intervjuene varte mellom 50 minutter til 1 time og 30 minutter. De fleste intervjuene lå på rundt en time.

4.7. Transkribering og analyse

Å transkribere fra lydopptak til tekst krever mange valg i forhold til tekniske og fortolkningsmessige problemstillinger (Kvale & Brinkmann, 2009). I min studie tok jeg opp alle intervjuene på lydbånd, og transkriberte de fullt ut. De ferdige transkripsjonene var fra 15.5 til 26 sider, og det totale transkriberte materialet utgjorde 115.5 sider. Et spørsmål jeg måtte ta stilling til var om uttalelsene skulle transkriberes ordrett, eller i en mer skriftlig stil. Da jeg transkriberte valgte jeg å skrive transkripsjonene ordrett. Slik kunne jeg bedre sikre at ulike tolkningsmuligheter ble ivaretatt (Kvale & Brinkmann, 2009). Andre valg går på om man skal ta med pauser, intonasjon og følelsesmessige uttrykk (Kvale & Brinkmann, 2009). Norrby, referert i Johansson (2005) påpekte at pauser kan ha stor betydning i samtalen. Pauser kan blant annet bety at informanten synes noe er vanskelig å snakke om. Spørsmålet jeg måtte stille meg var hva som var nyttig transkripsjon for min forskning (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg valgte å markere pauser, som var over 1 sekund. Samtidig understrekte jeg ord det ble lagt trykk på i samtalen. Latter eller annet kroppspråk jeg merket meg i dialogen ble skrevet i parentes. Når jeg intervjuet par markerte jeg hvem av informantene som sa hva, slik at eventuelle uenigheter og enigheter kom frem. Disse virkemidlene følte jeg var til stor hjelp i analyseringen, siden jeg da lettere kunne erindre konteksten og stemningen ved å ha transkripsjonen så realitetsnær. Når jeg skulle presentere funnene mine valgte jeg å skrive sitatene om i en mer skriftlig stil, der jeg også oversatte dialektene for å sikre anonymiteten deres. Jeg har i tillegg valgt å ikke skille mellom fostermor og fosterfar når jeg i oppgaven siterer hva som ble sagt under intervjuene.

Å analysere dataene innebærer å systematisk søke etter mening i det man har innhentet av informasjon. Det betyr at man må organisere dataene på en måte som gjør det mulig å se mønstre, identifisere temaer, utvikle forklaringer eller teorier. Når man analyserer vil man alltid gjøre fortolkninger og bruke sin egen kreativitet og refleksivitet (Hatch, 2002). Robson (2002) påpekte at selv om det finnes mange forskjellige måter å gjøre en kvalitativ dataanalyse på, så er det noen trekk som vanligvis er fremtredende. Det ene er å gi koder til det første settet av datamateriale fra intervjuene. Det blir også ofte skrevet ned memos, som i kommentarer eller refleksjoner til teksten. En vil vanligvis også alltid ha flere gjennomganger av materialet for å identifisere mønstre og temaer (Robson, 2002).

Jeg var i startfasen av prosjektet fasinert av narrativ metode og intervju, og satt meg derfor grundig inn i ulike måter å gjøre narrative analyser på. Jeg så blant annet på modellen til Lieblich, Tuval-Mashiach og Zilber, referert i Johansson (2005) der de klassifiserer og organiserer ulike typer av narrativ analyse. Narrativ analyse kan ha fokus både på innhold og form, samt ha et helhet- eller delperspektiv (Johansson, 2005). Ut fra mine forskningsspørsmål var det mest formålstjenlig å ha fokus på innhold, siden jeg var opptatt av å få frem informantenes opplevelser. Jeg falt ned på å velge en mer pragmatisk tilnærming, hvor jeg var inspirert av både narrative og fenomenologisk-hermeneutiske prinsipper i analysen.

I følge Hatch (2002) kan det være lurt å begynne med den formelle analyseringen rett etter intervjuene, og gjerne før alle intervjuene er ferdig. Den uformelle analyseringen vil allerede finne sted under intervjuene ut fra valg jeg som intervjuer gjør i forhold til oppfølgingsspørsmål og hva jeg fokuserer på. Allerede når jeg leste gjennom transkripsjonene første gang begynte jeg å notere meg i margin ulike kategorier og kommentarer til det som ble sagt. Siden jeg hadde valgt å skrive oppgave ut fra et konstruksjonistisk perspektiv var jeg hele tiden innstilt på at jeg ville levere tilbake transkripsjonen til informantene. Jeg valgte til slutt å ikke gjøre dette, siden jeg i følge Kvale & Brinkmann (2009) i så fall burde gjengitt intervjuet på en mer sammenhengende måte, siden en ordrett transkribering kunne fremstått som usammenhengende og dårlig tale for informantene.

Da jeg hadde transkribert intervjuene begynte jeg med arbeidet der jeg satte meg inn i og gikk gjennom alle funnene. Jeg forsøkte å gå systematisk gjennom den innhentede informasjonen og organisere den på forskjellige måter, for å identifisere temaer og finne mønstre (Hatch, 2002). Jeg sørget for å hele tiden ha transkripsjonene i sin originale form i tillegg til alle de andre måtene jeg systematiserte informasjonen på. Grunnen til dette er at jeg da hele tiden kunne gå tilbake og forsikre meg om at jeg hadde fremstilt informantene på riktig måte da jeg etter hvert skrev det Kvale & Brinkmann (2009) kaller for meningsfortettinger, som er en forkortelse av intervjupersonenes uttalelser.

Noe av det første jeg gjorde var å ta utgangspunkt i transkripsjonene og organisere alle uttalelsene under forskjellige spørsmål fra intervjuguiden. Slik var det enklere å få oversikt over det store datamaterialet, og se noen mønstre i forhold til hva de ulike informantene sa om det samme. Jeg leste altså transkripsjonene på langs, der jeg leste de i sin originale form, og

jeg leste de på tvers, der jeg samlet de ulike intervjuene for å undersøke hva informantene sa om det samme. Slik fikk jeg en hermeneutisk tilnærming, der jeg forsøkte å få forståelse av delene belyst av helheten og omvendt (Kvale & Brinkmann, 2009).

Da jeg hadde gjort dette, valgte jeg å ta utgangspunkt i intervjuene på langs, for så å skrive de i en meningsfortettet form. Dette gjorde jeg først ved å skrive stikkord i margin, samt å streke under sitater som underbygde stikkordene. Etterpå skrev jeg et nytt dokument for hvert enkelt intervju, med fortetting og sitater knyttet til hvert av intervjuene. Da det var gjort opprettet jeg nye dokumenter med fortettingene, men der jeg i tillegg lagde en tabell, med en ekstra kolonne til høyre, der jeg skrev stikkord som beskrev på en kortere måte det jeg allerede hadde skrevet i fortettingen. Etterpå kopierte jeg alle stikkordene i et eget dokument, der jeg prøvde å sortere for slik å finne ut hva fosterforeldrene var opptatt av og hva som gikk igjen i intervjuene. Disse stikkordene gav et godt utgangspunkt for å formulere noen vide kategorier. Man kan på en måte si at jeg brukte datastyrte koder, siden de ble utviklet etter hvert som jeg gikk gjennom datamaterialet mitt (Kvale & Brinkmann, 2009). Dette gjorde jeg kun for å få en bedre oversikt over materialet, ikke for å telle forekomster. Jeg hadde derfor alltid et fokus på at dette kun var et hjelpemiddel på veien til å forstå hva fosterforeldrene var opptatt av, og holdt meg alltid nær til transkripsjonene og meningsfortettingene.

Da jeg hadde valgt ut foreløpige kategorier å sortere under, valgte jeg igjen å gå tilbake til de originale transkripsjonene. Dette var et bevisst valg, fordi jeg ønsket å ha en dobbel gjennomgang for å sikre at jeg ikke hadde oversett vesentlig informasjon i den første fortettingen. Jeg sammenlignet de ulike meningsfortettingene jeg hadde gjort, og så det som positivt at meningsfortettinger på ulike tidspunkt i prosessen i høy grad samsvarte med hverandre. Da alle utsagnene fra transkripsjonene var samlet under kategoriene igjen, fortettet jeg og skrev med egne ord hva som ble sagt rundt de forskjellige kategoriene. Jeg lagde meg underkategorier, for å lettere få oversikt, siden det var store mengder data på noen av kategoriene. Jeg tok også med mange sitater som kunne belyse det som ble skrevet. Når jeg satt igjen med det som begynte å ligne på mitt datamateriale gikk jeg igjen tilbake til intervjuene i sin første fortettede form, for å sjekke at jeg gav et korrekt bilde av hva fosterforeldrene hadde fremhevet som viktig for matchingprosessen. På denne måten har jeg forsøkt å vise gjennomsiktighet rundt mitt arbeid med datamateriale, slik Silverman (2006) påpeker er viktig, for å gi leseren et bilde av hvordan forskeren har kommet frem til grunnlaget for sine tolkninger for på den måte sikre validiteten i forskningen.

4.8. Forskningsetiske vurderinger

Kvale & Brinkmann (2009) beskriver forskningsetiske vurderinger som usikkerhetsområder man må reflektere over og forholde seg til gjennom hele intervjuundersøkelsen. Det er tradisjonelt fire områder som diskuteres i etiske retningslinjer for forskere. Det er informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale & Brinkmann, 2009). Allerede i utarbeidingen av prosjektplanen ble etiske vurderinger tenkt gjennom og nedskrevet. I tillegg var det viktig for meg å reflektere rundt etiske problemstillinger i hele forskningsprosessen.

Informert samtykke innebærer at deltakerne informeres om undersøkelsen, både om formål og hva det kan innebære å være deltaker, at de deltar frivillig og at de får informasjon om at de når som helst kan trekke seg fra undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2009). NSD er et kompetansesenter som veileder forskere og studenter i forhold til datainnsamling, dataanalyse, metode, personvern og forskningsetikk. Forskere og studenter ved institusjoner som har utpekt NSD som personvernombud, og som i forbindelse med forskning skal behandle personopplysninger med sensitive opplysninger, har meldeplikt til personvernombudet (NSD, 2011). Jeg fikk godkjent mitt prosjekt fra NSD, der jeg også fikk diskutert hvordan prosjektet skulle være, og hvem jeg trengte å innhente informert samtykke fra (Vedlegg 3). Siden et av kriteriene var at det var omsorgsplassering etter barnevernloven § 4-12 var det naturlig å innhente samtykke fra barneverntjenestene for at fosterforeldrene skulle få delta i prosjektet (Vedlegg 2). Grunnen til dette er at barneverntjenesten har det formelle ansvaret for barna (Barnevernloven, 1992). Siden jeg kun intervjuet fosterforeldre for barn opp til 15 år ble det ikke innhentet samtykke fra fosterbarna. Dette er også fordi jeg ikke søkte informasjon om tredjeperson (fosterbarna og biologiske foreldre) men søkte informasjon om fosterforeldrenes opplevelse av matchingprosessen. I telefonsamtale med NSD ble vi også enig om at jeg skulle anonymisere og ikke bruke eventuelle opplysninger jeg fikk om tredjepersoner. (se NSD-godkjenning, vedlegg 3).

Etter godkjenning sendte jeg ut informasjonsskriv til barneverntjenester, som ble bedt om å sende det videre til aktuelle fosterforeldre. Jeg valgte å få informert samtykke skriftlig fra fosterforeldrene og i utgangspunktet muntlig fra barneverntjenesten. De barneverntjenestene som ønsket det, kunne gi samtykke skriftlig. Samtykkeerklæringene ble i de fleste tilfeller sendt meg i forkant av intervjuene. Under selve intervjuene begynte jeg med å gå gjennom

innholdet i informasjonsbrevet, for å repetere det for fosterforeldrene, samt åpne for spørsmål dersom det var noe de lurte på.

Konfidensialitet i forskningen innebærer en vurdering og klargjøring rundt hvilken informasjon som bør være tilgjengelig for hvem (Kvale & Brinkmann, 2009). Et eksempel i min oppgave var at barneverntjenesten ikke skulle få vite hvem av fosterforeldrene som deltok i undersøkelsen, samt at de ikke skulle få vite hva som ble sagt i intervjuene. Dette var det også viktig å tenke over og ta hensyn til når jeg presenterte dataene mine. Jeg måtte sørge for at fosterhjemmene ikke ble gjenkjennelige for andre. Thagaard (2009) diskuterer de etiske forholdene knyttet til om det bryter med konfidensialiteten at informantene selv kan gjenkjenne sitater, men ikke kjenne seg igjen i fremstillingen. I slike tilfeller blir det viktig å markere et tydelig skille mellom forskerens perspektiv og informantens perspektiv. I den forbindelse ligger også et usikkerhetsområde at jeg ved å anonymisere godt også står mer fritt til å tolke utsagn og sitater, uten at jeg kan bli motsagt (Kvale & Brinkmann, 2009). Det blir derfor viktig at jeg reflekterer over min rolle, og prøver å være åpen og nøytral i hvordan jeg tolker ulike utsagn.

I forhold til å ha intervju med fosterforeldre stiller det seg etiske utfordringer knyttet til informasjon om tredje person. Selv om temaet ikke handler om fosterbarna, kan det gjennom beskrivelser og opplevelser av matching komme opp historier som beskriver fosterbarna direkte, og hvilke utfordringer fosterforeldre møter på i forhold til dette. Dette kan være psykiske vansker fosterbarna sliter med, eller at fosterforeldrene forteller om biologiske foreldre. Det ble derfor viktig å fokusere på selve matchingprosessen, og formulere gode spørsmål som ikke inviterte til at det ble snakket uforholdsmessig om tredjeperson, som for eksempel fosterbarnet og biologiske foreldre.

Å transkribere innebærer også etiske spørsmål rundt konfidensialitet. Opptak og transkripsjon må lagres trygt. Jeg hadde opptakene på en båndopptaker, som lå nedlåst når jeg ikke brukte den. Den utskrevne transkripsjonen var anonymisert, der jeg endret navn på personer, sted og eventuelle andre personidentifiserende opplysninger.

Konsekvenser er viktig å forholde seg til under arbeidet med masteroppgaven. Jeg måtte vurdere hvilke ulemper og fordeler deltakerne kunne oppleve ved å delta i undersøkelsen. Jeg reflekterte også rundt den åpenheten og intimiteten som ofte kjennetegner kvalitativ forskning

og om det ville påvirke deltakerne til å gi opplysninger de kanskje senere ville angre på (Kvale & Brinkmann, 2009). Å snakke med fosterforeldre om matchingen kan by på mer etiske utfordringer enn å snakke med barnevernansatte, siden deres ”arbeidsforhold” i stor grad går over i deres private sfære. Slik kan det bli mer sensitive temaer. Som intervjuer må jeg være bevisst dette og hvordan jeg kan sikre at det oppleves som greit. Jeg har også informert om at undersøkelsen kan publiseres både i form av masteroppgave og artikkel, slik at deltakerne ble gjort oppmerksomme på at studien kan publiseres og leses av andre.

Forskerens rolle er avgjørende både for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskapen og de etiske beslutninger som treffes i kvalitativ forskning. Forskeren er selv det viktigste redskapet for å innhente kunnskap. Forskerens integritet, hennes erfaring, ærlighet, rettferdighet og kunnskap er avgjørende (Kvale & Brinkmann, 2009). Forskerens rolle og etikk henger sammen med forskningens validitet, ved at resultatene bør kontrolleres så godt som mulig. Det bør også tilstrebnes gjennomsiktighet i hele prosessen (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg vurderte i hele prosessen hvordan jeg ble preget både av å være tidligere ansatt i barneverntjenesten, samt hvordan forforståelsen min kunne påvirke forskningen. Thagaard (2009) påpeker også at kjennetegn ved forskeren som personlige egenskaper, alder og kjønn kan påvirke informantenes oppfatning av forskeren. Det at jeg er en ung kvinne førte kanskje til at fosterforeldrene ikke syntes at det var så truende at jeg skulle få en innsikt i deres opplevelse av matchingen. Samtidig kan min alder være tilslørende i forhold til at intervjusituasjonen vil være preget av et asymmetrisk maktforhold, der forskeren stiller spørsmål og har vitenskapelige kompetanse og monopol på å fortolke (Kvale & Brinkmann, 2009). Maktforholdet kommer en uansett ikke unna, men det var viktig for meg å være oppmerksom på dette, samtidig som jeg forsøkte å være åpen på hva jeg ville ha informasjon om, og hvorfor. Å reflektere rundt min rolle som forsker og andre etiske momenter gjennom hele undersøkelsen er ikke bare moralsk riktig, men kan også sikre at validiteten og reliabiliteten blir sikret ved at jeg blir mer oppmerksom på meg selv som et instrument i innhenting og bearbeidingen av data (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.9. Forforståelse

Som nevnt i kapittel 4.2 bør man i hermeneutikken og fenomenologien strebe etter å være åpen rundt sin forforståelse (Dahlberg et al., 2010). Det vil altså være viktig å reflektere over hvordan min forforståelse kan påvirke hva jeg får informasjon om, samt hva jeg fokuserer på i

presentasjon av funnene. Jeg har ikke så mange års erfaring i barneverntjenesten, og hadde derfor ikke noen klar formening om hva jeg ville finne av erfaringer fra fosterforeldrene. Jeg hadde nok en tanke om at matchingprosessen var viktig for utfallet av plasseringen, og en antakelse om at fosterforeldrene så på matchingen som viktig, samt at ikke alle var like fornøyde med det arbeidet barneverntjenesten gjorde i forhold til denne prosessen. Samtidig hadde jeg ikke en klar formening om hva som burde vært annerledes i en matchingprosess. Jeg var veldig opptatt av å forsøke å være bevisst min forforståelse når jeg gikk gjennom datamaterialet. Samtidig tilstrebet jeg å stille åpne og undrende spørsmål i intervjusituasjonen, som ikke ledet informantene i noen spesiell retning.

For meg var det særlig viktig å reflektere rundt de forskjellige valgene jeg tok i analyseringen, knyttet til valg av kategorier, og hva som skulle vektlegges i presentasjon av data. Her hadde jeg et stort ønske om å få frem fosterforeldrenes meninger, og jeg tilstrebet en fremstilling som ikke skulle være preget av meg og mine erfaringer. Videre dobbelsjekket jeg flere ganger, etter at kategoriene var valgt, at fosterforeldrene var blitt riktig sitert og at mitt fokus i presentasjonen i stor grad samsvarte med fosterforeldrenes fokus. Under selve intervjuene var det også viktig å være bevisst på min rolle som intervjuer, og ikke ansatt i barneverntjenesten. Jeg har som barnevernpedagog fått innsikt og praksis i ulike samtaleteknikker. Jeg måtte tenke over at bruk av slike teknikker, som er bra i mitt arbeid i barneverntjenesten, kan virke motsatt i denne konteksten, hvor jeg i verste fall får informasjon fra deltakerne som de angrer på at de har gitt for dette formålet.

4.10. Validitet, reliabilitet og overførbarhet

Validitet og reliabilitet er begreper som har opphav i kvantitativ forskning, men som også er anvendelige begreper i mer kvalitativt orienterte studier (Silverman, 2006).

Validitet handler om i hvilken grad metoden undersøker det den er ment å undersøke. Validiteten sier noe om kvaliteten av forskningsstudiet, og bør derfor prege alle stadiene i forskningsprosessen. Man validerer kvalitativ forskning ved å kontrollere og undersøke feilkilder, og at man har et kritisk syn på sine fortolkninger. Dette er noe som må skje i en kontinuerlig prosess (Kvale & Brinkmann, 2009). Validitet handler om den gyldighet mine tolkninger har, og om resultatene gjenspeiler virkeligheten (Thagaard, 2009). Objektivitet er ikke et mål for en med et konstruksjonistisk utgangspunkt (Hatch, 2002). Det vil heller være snakk om en refleksiv objektivitet, som handler om å reflektere over sitt bidrag som forsker,

altså at man som forsker får innsikt i egne fordommer og reflekterer over hvordan man selv påvirker undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2009). For å sikre validiteten er det viktig med gjennomsiktighet, at jeg tydeliggjør grunnlaget for mine tolkninger og viser hvordan min analyse gir grunnlag for mine konklusjoner og implikasjoner (Thagaard, 2009). Andre måter å validere forskningen på er å triangulere, det vil si å sammenligne ulike typer data, eksempelvis kvalitative og kvantitative datasett. Dette har ikke vært relevant i min studie.

Reliabilitet handler om forskningens konsistens og troverdighet. Spørsmål man må stille seg er om andre forskere ville fått andre svar av informantene, eller gjort seg andre tolkninger (Kvale & Brinkmann, 2009). Det handler altså om i hvilken grad funnene i studien er uavhengig av tilfeldige forhold (Silverman, 2006). Repliserbarhet er mer knyttet til positivistisk forskningslogikk, hvor nøytralitet er et relevant forskningsideal. Ut fra et konstruksjonistisk utgangspunkt er ikke spørsmålet om repliserbarhet relevant. Det kan være vanskelig og irrelevant å forholde seg til reliabilitet på denne måten når det gjelder kvalitativ forskning. Som kvalitativ forsker kan jeg ikke opptre på samme måte eller få samme resultater hver gang, selv om jeg studerer samme fenomen (Thagaard, 2009). Argumentasjonen for reliabilitet innebærer heller at jeg som forsker reflekterer over konteksten for innsamling av data og om relasjonen til informantene har vært åpen eller overfladisk, og hvilken betydning det har fått for mine data. Som forsker har jeg forsøkt å redegjøre for hvordan dataene er blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen. Min argumentasjon må overbevise den kritiske leser om kvaliteten på forskningen og resultatene. For å sikre reliabilitet bør jeg være konkret og spesifikk når jeg viser til hva jeg har gjort i forskningsprosessen (Thagaard, 2009).

Seale, referert i Thagaard (2009) peker på hvordan vi kan tydeliggjøre forskningsprosessen ved å gjøre rede for hva som er referat fra intervju og hva som er forskerens vurderinger. Her brukes begrepet "low-inference descriptors" om konkrete data, som i stor grad er atskilt fra forskerens vurderinger (Thagaard, 2009). Ved å bruke lydopptaker og transkribere intervjuene får jeg et godt utgangspunkt for å gi en korrekt fremstilling av "low-inference descriptors". I presentasjon av funn og drøfting har jeg med mange sitater. Jeg skiller sitater fra tolkninger og får på den måten frem hva som er informantenes meninger og hva som er mine tolkninger.

Når det kommer til transkripsjonens reliabilitet vil ulike personer alltid skrive transkripsjonene forskjellig (Kvale & Brinkmann, 2009). En pålitelighet kunne vært at flere personer transkriberte det samme, for så å sammenligne. Dette var likevel ikke mulig å få til i

dette prosjektet. Derfor var det ekstra viktig å være oppmerksom på tolkninger som kunne skje under transkriberingen, samt å ta seg god tid og lytte grundig til det som ble sagt i intervjuet. Etter at jeg hadde transkribert intervjuene hørte jeg gjennom hele intervjuet sammenhengende, samtidig som jeg leste transkripsjonen. Dette gjorde jeg for å kvalitetssikre at jeg hadde transkribert riktig første gangen. Det var noen steder jeg hadde småfeil, som jeg ved å gjøre dette, fikk rettet opp i.

Silverman (2006) påpeker at med mindre man kan overbevise sitt publikum om at prosedyrene man har brukt i forskningen forsikrer at metodene er reliable og at konklusjonene er valide, er det lite poeng i å sikte seg inn på å dra slutninger av sitt forskningsarbeid. I mitt arbeid med masteroppgaven har jeg i hele prosessen hatt fokus på å være åpen rundt mine vurderinger og valg. Jeg har forsøkt å gjengi hvordan jeg arbeidet i prosessen i analysekapittelet, og har forholdt meg til reliabilitet og validitet gjennom hele undersøkelsen. Jeg tenkte over og var oppmerksom på den rollen jeg hadde som forsker, og var bevisst hvordan måter å stille spørsmål på og analysere resultater ville påvirke det som kom frem.

Tradisjonelt stiller mange seg kritiske til om kunnskapen fra intervjuforskning kan generaliseres, når det er så få intervjupersoner. I min studie har jeg intervjuet 11 fosterforeldre om hva de ser på som viktig i matchingprosessen. I motsetningen til positivismen har jeg ikke som mål å komme frem til en universell sannhet, men heller få frem mangfoldet og det kontekstuelle (Kvale & Brinkmann, 2009). Det blir i min studie mer relevant å snakke om overførbarhet, og vurdere om den kunnskapen jeg kommer frem til kan overføres til andre relevante situasjoner. For at overførbarheten skal være gyldig vil det være viktig å få frem innholdsrike og fyldige beskrivelser av saken. Det vil likevel være leseren som avgjør om mine resultater kan overføres til en lignende situasjon (Kvale & Brinkmann, 2009). Samtidig vil det øke tiltroen til mine egne funn at jeg ser disse i sammenheng med relevant forskning og teori (Robson, 2002).

5. PRESENTASJON AV FUNN, ANALYSER OG DRØFTING

I kapittel 5 vil jeg presentere de funn som fremkommer av min undersøkelse. Funnene har jeg valgt å presentere kronologisk, og jeg har valgt å drøfte underveis i hvert underkapittel. I kapittel 5.1 vil jeg presentere fosterforeldrenes oppfatning av PRIDE-kurs, som en bidragsyter i matchingen. Dernest vil jeg i kapittel 5.2 behandle hvordan fosterforeldrene opplever den

informasjonen de får fra barneverntjenesten, samt hva de anser som viktig informasjon. Videre vil jeg i kapittel 5.3 presentere fosterforeldrenes oppfatning av beredskapshjem som informasjonskilde, og hvorfor de mener denne informasjonen er nyttig. I kapittel 5.4 presenteres relasjonen og kommunikasjonen mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten før det er blitt tatt en endelig avgjørelse om hvorvidt fosterbarnet skal flytte inn. I kapittel 5.5 presenteres relevante funn fra den tiden etter fosterforeldrene møtte fosterbarnet for første gang. Jeg vil se på hvordan umiddelbar kjemi med fosterbarnet anses som et viktig element i matchingprosessen. Til slutt vil jeg i kapittel 5.6 gå inn på betydningen av fosterbarnets egenskaper, og hvorvidt den anses som viktig for matchingen mellom fosterforeldre og fosterbarn.

5.1. PRIDE-kurs, som bidragsyter til bedre matching

Formålet med PRIDE-kurset er å gi fosterforeldrene realistiske forventninger og kunnskap rundt hva det vil si å være fosterforeldre. Samtidig blir det lagt opp til en gjensidig vurdering i forhold til om fosterforeldrene har den kunnskapen og ferdighetene som kreves for å bli fosterforeldre (Havik, 2007). Alle fosterforeldrepårene som hadde erfart PRIDE-kurs i forkant av plasseringen, opplevde dette som nyttig for matchingprosessen.

PRIDE-kurset er også viktig for å gi fosterhjemstjenesten et godt grunnlag for å gjøre det første steget i matchingprosessen, som Cousins (2009) benevner som "linking". Linkingen kan beskrives som det første steget hvor statlig barnevern, ved fosterhjemstjenesten vurderer om aktuelle fosterforeldre kan passe til å ta omsorgen for et spesielt barn. Fosterhjemstjenesten vurderer altså de fosterforeldrene de har tilgjengelig opp mot aktuelle fosterbarn, og finner de som de tenker kan passe best sammen.

Fem fosterforeldrepar hadde deltatt på PRIDE-kurs i forkant av plasseringen. Disse var alle positive til den innføringen de hadde fått, og mente det hadde vært nyttig for matchingprosessen.

"du blir jo veldig mye romsligere på mange ting. Ja, tankeprosesser rundt dette med biologiske foreldre, og hvorfor de ikke klarer den oppgaven. Og at du blir ydmyk i forhold til de. Ikke sånn som du kanskje tenker når du ikke kan noe om det" (F3).

"Altså jeg likte liksom å gå på det kurset, og jeg tror for (fosterfar) så var det helt på sin plass at han var på det kurset altså. Det tror jeg. For det at du får mye bedre innføring i, altså du står litt sterkere da, du får vite litt mer liksom.

Og hvertfall for oss som ikke hadde noe bakgrunn innenfor den sjangeren av yrke eller noe som helst, altså vi har jo ingen utdanning relevant til barn i det hele tatt. Så var det her veldig viktig altså.. det var det” (F1).

Ett fosterforeldrepar jeg intervjuet var av den oppfatning at informasjonen var god, men ble vinklet for negativt. Det ble i for liten grad fokusert på de positive sider ved å bli fosterforeldre.

”ja, når jeg sier negativt så mener jeg at det var veldig lite om hvor kjekt det kunne være, og fine, gode ting då, det var veldig mye om hvor vanskelig alt ville bli. Og livet ditt blir jo snudd opp ned på en måte, når du får barn inn i familien, og hvor vanskelig det er å skulle ha familien å forholde seg til og ja. Og pluss at du er jo som en offentlig person på en måte.” (F2).

Fosterforeldreparet hadde bare positive tanker rundt det å bli fosterforeldre, og tror at mange som ønsker å bli fosterforeldre har de samme tankene. De så det likevel som viktig at oppdraget ikke ble fremlagt som en enkel oppgave, for så å bli vanskeligere enn forventet.

”men jeg skjønner jo og ser jo at de må gjøre det. For de kan jo ikke lage det rosenrødt, og så er det ikke det. Det skjønner jeg veldig godt. Men når du spør liksom om hvordan vi opplevde det. Så var det kjekt, interessant men det var veldig mye vinklet negativt da” (F2).

Det eneste fosterforeldreparet som ikke hadde PRIDE-kurs i forkant av plasseringen, deltok i stedet på PRIDE sitt slekt- og nettverkskurs i etterkant av plasseringen. De påpekte viktigheten av at fosterforeldrene ”blir skremt” eller får god informasjon om hva det faktisk innebærer å bli fosterforeldre.

”På en måte med det tempoet man tar ut unger i hjemmet nå. Så er jo flertallet ganske kraftig traumatisert før de blir plassert i fosterhjem, og da må de vite at dette er en helt annen jobb enn å ta oppdra et annet barn. Jeg mener hadde de kommet pent og ferdig fra sykehuset rett etter å ha blitt født, så hadde det ikke vært big deal i det hele tatt. Da hadde det vært som å ta til seg et annet barn, men her sånn, så kommer de med en forferdelig bakgrunn.. og i og med at barnevernet er så trege med å ta ut ungene så blir de veldig skada. Og det må man vite når man tar på seg fosterhjemsjobb...”(F4).

Fosterforeldreparet var av den oppfatning at de fleste fosterbarna er traumatisert og har fått store skader og at det følgelig er en krevende jobb fosterforeldrene påtar seg. Dette er et forhold ved fosterbarnet som de oppfatter som viktig at barnevernet kommuniserer ut til potensielle fosterforeldre. I dette ligger også en kritikk av barnevernets tidsbruk i saker hvor

barnet må tas ut av familien, og at fosterbarna således lever i en dårlig omsorgssituasjon lenger enn nødvendig og forsvarlig.

Det fosterforeldrene på ulike måter ønsket å få frem, var hvordan de på PRIDE--kurset ble forberedt på det å skulle bli fosterforeldre. De trakk frem at det var lærerikt og at de fikk en annen innstilling og bedre innsikt i hva oppgaven vil medføre. Ved å få slik informasjon følte fosterforeldrene at de stod bedre rustet til å ta en beslutning om de ønsker å gå videre i prosessen. Havik (2007) fant i sin forskningsrapport at 71 % av fosterforeldrene følte seg godt forberedt til å bli fosterforeldre før barnet flyttet inn. Christiansen, Havik & Anderssen (2010) fant gjennom sin undersøkelse at fosterforeldrenes mangelfulle forståelse av hva det innebar å være fosterforeldre ofte ble trukket frem som en grunn til at det ble brudd i fosterhjems plasseringen. Når fosterforeldrene hadde urealistiske forventninger til hvordan barnet skulle bli en del av familien, fikk de ofte større vansker med å akseptere barnets atferd.

Et fosterforeldrepar påpekte at uansett hvilken informasjon de mottok på PRIDE-kurset, så ville det ikke klare å forberede dem på den store omveltningen det faktisk er å overta omsorgen for et fosterbarn.

”men du kan ikke finne ut hvordan alt..du kan ikke tenke alle situasjoner. Det er helt umulig. Nei, det klarer de ikke. Uansett hva de hadde puttet inn i et PRIDE-kurs, så hadde de ikke klart å gi det.. fordi at du må oppleve det, du må leve i det...og sånn som for oss da, å få to fosterbarn i den aldersgruppen som de her. Det er knalltøft” (F5).

Det dette fosterforeldreparet beskriver er at det finnes grenser for hva det kan gis informasjon om. Noe må bare kjennes på kroppen. Samtidig kan det tenkes at forventningene til de blivende fosterforeldrene vil prege hva de tar til seg av informasjon, og hvordan de fortolker den informasjonen som blir gitt. Det kan tenkes at blivende fosterforeldre ikke kjenner til hva det vil innebære å ha omsorg for et barn som har levd under grov omsorgssvikt. Av den grunn vil de heller ikke klare å fullt ut ta innover seg den generelle informasjonen om hva det kan innebære å bli avvist, eller å ha den daglige omsorgen for tilknytningsskadede fosterbarn.

En fosterfar beskriver hvordan informasjonen ikke samsvarer med hans forventninger til oppdraget:

”nei, når du tenker på å bli fosterforeldre, så tenker jo du at det skal bli bare helt.. ja.. at du skal bare gjøre, være, ja, god med den eller de ungene, og at dette skal gå så fint. Det tenker man jo helt. Ja, jeg tror det er sånn man tenker. Det er vel det som gjør at man ... har lyst...” (F2).

Tre av fosterforeldrepårene i mitt utvalg fortalte at det var ønsket om barn som var grunnlaget for at de valgte å bli fosterforeldre. Det kan tenkes at når motivasjonen til fosterforeldre er et ønske om et eget barn kan persepsjonen bli preget av at de velger ut og organiserer den informasjonen de får ut fra dette ønsket. Det vil si at hva fosterforeldrene tar til seg av informasjon kan være preget av deres følelser, interesser, kunnskap og forventninger (Eide & Eide, 2004). På en annen side fant Redding, Fried & Britner (2000) at når motivasjonen for å bli fosterhjem innebar sterke personlige behov hadde det sammenheng med høy kvalitet i fosterhjemmet. Eide & Eide (2004) problematiserer rundt det forhold at det ofte legges for lite vekt på en balansert informasjonsmengde i profesjonell kommunikasjon.

Informasjonsmengden bør tilpasses formålet med samtalen, samtidig som det bør tas hensyn til den andres evne til å ta imot og bearbeide den informasjonen som gis. Slik sett blir det viktig at PRIDE-lederne tar hensyn til fosterforeldrenes motivasjon og forforståelse, og gir balansert informasjon ut fra dette.

På PRIDE-kurset er det ikke bare kurslederne som gir informasjon til fosterforeldre, Fosterforeldrene må likeså gi informasjon gjennom livsbøker. I tillegg gjennomfører PRIDE-lederne flere hjemmebesøk, som en del av PRIDE-kurset, hvor de potensielle fosterforeldrene må åpne seg på private områder. En fostermor uttalte:

”Det var kjempeskummelt Åhh.. det syns jeg var helt forferdelig. De hjemmebesøkene, altså... Da følte jeg veldig om: ”er vi gode nok, er vi gode nok, er vi gode nok” for jeg var veldig redd for at vi ikke var det. Ikke at jeg hadde noen veldig stor forklaring på hvorfor det, men det er jo veldig mange av de spørsmålene i de livsbøkene som du skal fylle ut, som jeg hadde jo ikke peiling. Jeg hadde jo ikke noen som helst formening om altså.. annet enn at jeg hadde et veldig stort behov for å hjelpe, eller ønske om å hjelpe.” (F1).

Selv om det ble kommunisert ut til fosterfamiliene at PRIDE-godkjenningen var en gjensidig vurdering, så var fostermor opptatt av følelsen av å bli vurdert om de var gode nok. Utsagnet hennes berører den maktforskjellen som ligger i denne vurderingen, hvor fagfolkene til en viss grad har makten til å definere hva som er god nok kunnskap og kompetanse for å bli fosterforeldre, jfr. Skau (2003). Fostermor gir uttrykk for at de ikke visste hvilken informasjon PRIDE-lederne var ute etter, og de derfor ble veldig usikre på om de ble oppfattet

som gode nok fosterforeldre. Det virker altså ikke som de generelle kravene, som vises til i barnevernloven (1992) og forskrift (2003) ble kommunisert ut til fosterforeldrene.

I en profesjonell kommunikasjon vil kontroll, makt og autoritet bli ujevnt fordelt.

Asymmetrien i relasjonen kommer av at det er ulikheter i rolle og kompetanse (Eide & Eide, 2004). Til syvende og sist er det profesjonsutøveren som har sjanse til å få gjennomslag for sin vilje, hvis fosterforeldre og profesjonsutøver er uenig om fosterforeldrene er egnet jfr. Weber, ref. i Skau (2003). Slik sett kan det være en tilsløring å kalle det for en ”gjensidig vurdering”. Samtidig har fosterforeldrene sjanse til å si noe om hvordan de oppfatter situasjonen og informasjonen, og kan på det grunnlag beslutte å trekke seg, selv om det skulle gå mot PRIDE-ledernes ønsker.

I hovedsak var fosterforeldrene fornøyd med den innføringen de fikk under PRIDE-kurset, og de fleste følte de fikk realistiske forventninger. Samtidig mente noen fosterforeldre at det var for negativt fokus i kursene, mens andre mente det var viktig å realitetsorientere i forhold til fosterbarnas bakgrunn. Noen fosterforeldre følte også det var skummelt å bli godkjent, siden de ikke visste hva PRIDE-lederne vektla.

5.2. Fosterforeldrenes vurdering av barneverntjenestens informasjon om barnet

Det er barneverntjenestens oppgave å matche fosterforeldre og det enkelte barn (Barnevernloven, 1992). Samtlige fosterforeldre så på informasjon om fosterbarnet som viktig for matchingprosessen. Det var derimot delte meninger når det gjaldt kvaliteten på informasjonen de fikk om barnet fra barneverntjenesten. Halvparten av fosterforeldrene skulle ønsket de hadde fått mer informasjon fra barneverntjenesten, mens den andre halvparten var fornøyd med informasjonen. Dette samsvarer med Havik (2007) sin kartleggingsstudie, hvor bare halvparten av fosterforeldrene syntes de hadde fått god informasjon om fosterbarnets utvikling og tidligere liv.

Samtidig gav fosterforeldrene et nyansert bilde, ved at de som var fornøyd med informasjonen også dro frem forhold som kunne vært bedre, mens de som var misfornøyd også trakk frem positive forhold. I denne prosessen virker det ikke som at tidsbruket påvirket hvilket inntrykk fosterforeldrene hadde av den informasjonen som ble gitt. Innholdet i kommunikasjonen med

barneverntjenesten, må derimot tenkes å ha betydning, siden det var svært forskjellige innholdsmessige erfaringer fosterforeldrene hadde gjort seg.

Alle fosterforeldrene var opptatt av at de måtte få god nok informasjon til å vurdere om det ville bli en god match. *"Informasjon er veldig viktig...ja, fordi..hvertfall for oss da, som har gått litt i gradene og erfart en del ting, så veit vi litt mer om hva vi ikke vil og kan"* (F1). De var opptatt av at innholdet var av en slik kvalitet at de kunne vurdere om deres overskudd og evner som fosterforeldre kunne matche barnets behov. Cousins (2009) sitt begrep forenelighet blir relevant i denne fasen. I dette ligger at barneverntjenesten må vurdere om barnets behov kan bli møtt av fosterforeldrene, om familiens behov kan bli møtt i fosterbarnet og om familien er robust nok. Ut fra denne forståelsen av matchingbegrepet er det naturlig at det blir gitt informasjon til fosterforeldrene om barnet, parallelt med vurderingen. På den måten kan barneverntjenesten og fosterforeldrene ta stilling til om fosterforeldrene og fosterbarnet passer sammen, både i forhold til behov, interesser og kvaliteter (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

Den ene fosterfamilien som var svært fornøyd med informasjonen de fikk fra barneverntjenesten syntes informasjonen bidro til at det ble en god plassering Det fosterbarnet de fikk plassert hadde vært over fire år i beredskapshjem og hadde vært forsøkt plassert flere ganger før. *"så derfor, så gav de oss kjempegod informasjon om absolutt alt...de var vel like innstilt på at dette skulle gå godt, som vi var"*(F3). Tiden barnet hadde vært i beredskapshjem samt problematikken rundt barnet, tror fosterforeldrene var noe av grunnen til at informasjonen var så grundig. *"ja, vi fikk veldig god informasjon...jeg tror vi fikk vite i alle fall stort sett alt de visste..ser jeg nå i etterkant.. jeg tror ikke de visste mer"*(F3). Selv om disse fosterforeldrene følte at de ble fortalt alt barneverntjenesten hadde av informasjon, så indikerer uttalelsen om at *"tror ikke de visste noe mer"*, både tillit til barnevernet, men også at de hadde ønsket å få vite enda mer om fosterbarnet. *"nei, de vet ikke mer, vet vel på langt nær alt som har skjedd..så de visste ikke noe mer."*(F3). Det var altså begrenset hva barneverntjenesten visste, særlig fra før beredskapshjemmet. Når fosterforeldrene likevel var fornøyd med informasjonen kan det ha sammenheng med følelsen av at barneverntjenesten ikke holdt noe tilbake.

Det ene fosterforeldreparet, som var fornøyd med informasjonen synes det likevel var vanskelig å se for seg hvordan plasseringen ville bli *"Altså, vi visste hvilken tilstand de hadde levd under.. det visste vi.. men at det var så gale, det trodde jeg ikke altså...nei...trodde ikke*

det...”(F6). Et annet fornøyd fosterforeldrepår følte seg veldig forberedt og fremhever det slik: ”men det var kjempejobbigt. Men det var på grunn av at vi hadde fått så veldig god informasjon om dette her, så visste vi at sånn ville det bli”(F3). Dette fosterforeldreparet følte i motsetning til det andre paret at plasseringen hadde gått bedre enn de hadde trodd ut fra informasjonen som ble gitt. ”alt har gått egentlig mer positivt enn det vi hadde trodd det skulle bli.”(F3).

Fosterforeldreparene mente de hadde fått god informasjon fra barneverntjenesten, men hadde likevel ulike opplevelser knyttet til i hvilken grad de ble overrasket når de først fikk fosterbarnet hjem til seg. Dette kan henge sammen med persepsjonene fosterforeldrene har gjort seg under kommunikasjonen med barneverntjenesten (Eide & Eide, 2004). Havik (2007) pekte også på den utfordringen det er for barneverntjenesten å sikre at informasjonen blir formidlet videre til fosterforeldrene. Som en annen fostermor påpekte er det umulig for fosterforeldrene å forstå hva det innebærer å ta omsorgen for et skadet barn, siden personer som har levd under normale omsorgsbetingelser i utgangspunktet ikke aner hva det dreier seg om. Når barneverntjenesten kommuniserer med fosterforeldre blir det derfor viktig å ta hensyn til dette. De må balansere mengden informasjon i forhold til hva som er nødvendig samtidig som de må ta hensyn til fosterforeldrenes evner til persipere den informasjonen som blir gitt (Eide & Eide, 2004).

Et fosterforeldrepår påpekte at de ønsket mye mer informasjon fra barneverntjenesten enn de fikk. ”Viktig at den prosessen inneholder mye mer informasjon om barna”(F5). Fostermor fremhevet at de ønsket mer informasjon i hele prosessen, også i tiden rett etter plassering. Hun ønsket informasjon rundt hvordan de kunne legge best mulig til rette for fosterbarna, slik at de kunne få en positiv utvikling. Dette er i samsvar med Smeplass (2009) sin forståelse av matching som handler om at fosterforeldre og fosterbarn får anledning til å finne hverandre praktisk og emosjonelt i et dagligliv. Det kan tenkes at hvis barneverntjenesten fokuserer på matching ut fra Smeplass (2009) sin forståelse, så vil saksbehandlerne i større grad tilby en slik type informasjon og støtte, både under og etter innflytting. Cousins (2009) sine begreper peker derimot mer på den vurderingen og arbeidet som blir lagt ned i forkant av plasseringen.

Fosterforeldreparet, som ønsket mye mer informasjon enn de fikk, fremhevet likevel hvordan den informasjonen de fikk om fosterbarna underveis i prosessen gjorde de mer trygge i det første møtet med fosterbarna.

”Det har jo veldig stor betydning det. Vi hadde fått snakket mye om hvordan barnets reaksjoner var i forhold til forskjellige ting. Og var veldig bevisst på det når vi gikk inn, og kom inn der. Og ut i fra det, så fikk vi en raskere trygghet mellom oss.. at de turte på en måte raskere å henvende seg til oss. I stedet for at vi ikke visste noen ting og så kom vi inn...og vi visste at vi måtte holde oss altså litt sånn...du måtte holde deg litt sånn tilbake, og helst snakke med de voksne og altså sant.. vente til ungene tar kontakt med deg.”(F5).

Fosterforeldreparet ble forberedt på hvordan barna var, og hva som var lurt å gjøre for å skape trygghet og oppnå kontakt. De satt også pris på å få informasjon rundt hva det ville si å vokse opp under de omsorgsvilkårene fosterbarna hadde hatt. *”For sånne ting.. når du har, når du lever et holdt på si normalt familieliv, så tenker du ikke over sånne ting, sant.. og det er godt å få fortalt litt...”(F5).*

Redding et al. (2000) påpeker at informasjon er viktig for å få vellykkede plasseringer. Fosterforeldrene som får lite eller feil informasjon om fosterbarnas problemer og spesielle behov blir mindre fornøyde med plasseringen. Det kan også bli vanskelig for fosterbarna å leve opp til fosterforeldres urealistiske forventninger. Det kan være vanskelig for saksbehandleren å finne balansen i forhold til hva som er nødvendige opplysninger, utover det som er nevnt i fosterhjemsavtalen (2010), for at fosterforeldrene skal kunne gi best mulig omsorg for barnet. Et fosterforeldrepar, som var fornøyd med informasjonen fortalte at de etter plasseringen tok kontakt med barneverntjenesten for å få mer innsyn i dokumentene.

”Vi skjønnte jo etter hvert at vi visste jo langt i fra alt...så gikk vi da til barnevernet og sa at vi må få vite mer altså..og da fikk vi da lese alle papirer...og når vi fikk de opplysningene og fikk vite det, så skjønnte vel vi litt mer om reaksjonene hennes på enkelte ting og.. så jeg vil jo si det, at det må være kjempeviktig at de som vil være fosterforeldre får vite alt spesielt om bakgrunnen og hva de har vært igjennom”(F2).

Ved å få innsikt i papirene fikk disse fosterforeldrene mer forståelse av atferden til fosterbarnet. Dette synes de var svært nyttig og viktig for å kunne være en best mulig støtte for fosterbarnet. Det kan være flere grunner til at barneverntjenesten ikke gav flere opplysninger til fosterforeldrene i forkant. En årsak kan være hensynet til taushetsplikten. Opplysningene barneverntjenesten innehar kan brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, jfr. forvaltningsloven(1967) § 13 b første ledd nr. 2, eller kan gis til andre

forvaltningsorgan når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, jfr. barnevernloven (1992) § 6-7, 3. ledd.

Barneverntjenesten skal altså gi opplysninger, som er nødvendige for at fosterforeldrene kan gi barnet god omsorg (jfr. barnevernloven og forvaltningsloven). Det blir derfor en skjønnsmessig vurdering hva som er nødvendige opplysninger for hver enkelt sak. Samtidig forplikter fosterhjemsavtalen til at det blir gitt nødvendig informasjon om barnets bakgrunn, hvor det også blir vist til en del konkrete eksempler (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Fosterforeldrene kan dermed forvente å få tilgang til informasjon knyttet til det som er listet opp i fosterhjemsavtalen. Det blir imidlertid skjønnsmessige vurderinger gjort av saksbehandler som avgjør hva som er nødvendig informasjon og hvordan de skal tolke fosterhjemsavtalens bestemmelser. Lindboe (2003) peker på at hva som er nødvendige opplysninger må bero på barnevernets skjønn, på en slik måte at fosterforeldrene ikke opplever at viktig informasjon blir holdt tilbake.

Ulik skjønnsutøvelse blant saksbehandlerne kan være en av årsakene til at Havik (2007) fant at de fosterforeldrene som var fornøyd med informasjon innen et område, ofte mente de fikk god informasjon på andre områder, og motsatt. Backe-Hansen (2004) fremhevet at skjønnsutøvelse er nødvendig i barnevernfaget, samtidig som det bygger på et usikkert kunnskapsgrunnlag. Det vil altså være forskjellig hva saksbehandlerne legger i hva som er nødvendig informasjon, noe som gjør det vanskelig å få til et konsistent barnevern. Dette samsvarer med mine funn, hvor de to fosterforeldreparene som hadde erfart flere plasseringer fortalte at det var svært varierende fra sak til sak hvor god informasjon de fikk fra barneverntjenesten. Samtidig påpekte Havik (2007) i sin kartleggingsstudie at fokuset til barneverntjenesten hovedsakelig vil være å få frem omfanget av foreldrenes sviktende omsorgsutøvelse når de fremmer sak for fylkesnemda. Det betyr at opplysninger om barnet ofte kommer frem først etter at barnet har vært i fosterhjemmet en tid.

Alle fosterforeldrene opplevde at informasjon var viktig for matchingprosessen, samtidig som de i varierende grad følte denne informasjonen hadde vært god nok. Blant annet fosterforeldrenes forforståelse og persepsjoner, samt saksbehandlers kjennskap til barnet og deres skjønnsutøvelse kan være årsaker til at denne informasjonen opplevdes forskjellig. Samtidig kan det tenkes at ulik tidsbruk i matchingprosessen har sammenheng med hvor fornøyd fosterforeldrene var med den informasjonen de fikk fra barneverntjenesten.

Av de tre fosterforeldreparene, som var fornøyde med informasjonen var det et fosterforeldrepår som fremhevet at det var positivt at selve prosessen tok lang tid.

”Det viktigste for en matchingprosess, det er det grunnlaget som vi la da før han flytta inn her. At vi hadde masse møter, vi snakka masse. Barnevernet spurte oss ut om forskjellige ting, hvordan vi ville gjøre det hvis det vart sånn og sånn og sånn og...så det er...ja, så det er nok de som har vært med på å lage...de som har klart å gjort dette at det har vorte ei god matching” (F3).

Her blir det påpekt hvor viktig det var med det grunnlaget som ble lagt gjennom å ha mange møter. I motsetning mente to av de tre fosterforeldreparene som var mindre fornøyd med informasjonen at denne prosessen tok for lang tid.

”Jeg savnet veldig at de hadde...det viste seg at det var en konsulent som var syk. Og så klarer de på en måte. De er ikke, de har ikke nok ressurser til å ta tak i tingene, sant.. og då går ukene og månedene, sant...Så går det tre måneder mellom kvart møte. Så i fra vi fikk vite om, og til barnet var flyttet inn til oss gikk det 8 måneder. ja, og normaltiden er 6-12 uker...så dette stiller eg meg veldig kritisk til. Det tok alt for lang tid.”(F5).

Tidsbruket var en av grunnene til at det sistnevnte fosterforeldrepåret var svært negative til barneverntjenesten i matchingprosessen. Deres opplevelser samsvarte ikke med de forventningene de hadde i forkant, noe som førte til at det var like før fostermor sa fra seg hele oppdraget flere ganger.

”Det var flere ganger jeg holdt på å gi beskjed at: nei, dette vil jeg ikke, fordi at det tok for lang tid og hvis det var sånn det skulle være.. og det jeg sa på det siste møtet, det sa jeg. At jeg har et perfekt liv per i dag. og nå har jeg altså så mye bekymringer og tanker oppi hodet mitt på grunn av dette her, at jeg vet ikke om det er sunt for meg i det hele tatt...”(F5).

At matchingprosessen tok lang tid førte ikke til at fosterforeldrepåret fikk mer informasjon, men forårsaket derimot venting og frustrasjon. Tidsbruket ble av dette paret opplevd som belastende, siden de følte at barneverntjenesten når som helst kunne trekke seg fra prosessen.

Fosterforeldrepåret pekte også på at møtene var preget av gjentakelser ved at det ble brukt mye tid på at fosterforeldrene måtte gjenta det de allerede hadde sagt noe om i PRIDE-rapporten.

”les nå for guds skyld denne PRIDE-rapporten. Du har jo tømt deg opp og ned og i mente, og så skal du sitte på tre timer og få alle spørsmålene, som du bare forteller alt det samme som står i PRIDE-rapporten. Det er helt forkastelig bruk av barnevernet sin tid, og vår tid...jeg tenker litt sånn at det blir brukt alt for mye tid på ting som jeg syns var unødvendig” (F5).

De følte at både tiden til barneverntjenesten og deres tid kunne bli brukt på en bedre måte, for å komme fortere i gang med overføringen. Her blir det pekt på problemer, som kan forstås i forhold til Barnevernlovens (1992) ansvarsfordeling mellom statlig og kommunalt barnevern. I regi av det statlige barnevernet ble det utarbeidet en PRIDE-rapport, som fosterforeldrene mente barneverntjenesten ikke hadde gjort seg nytte av.

I fosterforeldrepår 5 sitt tilfelle ser det ut til at fosterbarnas behov har blitt tilsidesatt, på grunn av en svikt i systemet. På grunn av mer organisatoriske grunner ble prosessen trukket veldig ut i tid, noe som ikke samsvarte med barnas behov i dette tilfellet. Som en direkte årsak til dette mener fosterforeldrene at overføringsfasen tok dobbelt så lang tid som først planlagt. Grunnen til at det ble brukt for lang tid i dette tilfellet var altså ikke knyttet til innholdet i seg selv, ved at de fikk mye informasjon og hadde mange møter, men heller at det gikk lang tid mellom møtene og at fosterforeldrene ikke hadde oversikt over prosessen og barneverntjenestens vurderinger.

Disse opplevelsene står i stor kontrast til hvordan de andre fosterforeldrepårene erfarte at det ble brukt veldig kort tid fra de fikk vite om barnet, til det ble plassert. Ofte var dette i forbindelse med at det var et poeng å få fosterbarnet plassert før skolestart. *”De flytta jo hit fortere enn det som var planlagt på grunn av kjemien stemte så veldig godt...ja, og så skolen”(F6).* Den ene fosterfamilien, som var fornøyd med informasjonen, nevner at det gikk veldig fort, og at de kanskje ikke fikk tenkt så mye. *”Ja, og så gikk det jo ganske fort fra vi ble kontaktet sant, så jeg vet ikke om vi fikk tenkt så veldig mye då.”(F2).*

Det ser ikke ut til at tidsbruket påvirket i hvilken grad fosterforeldrene var fornøyd med informasjonen eller ikke. Fosterforeldre som hadde vært fornøyd med informasjonen hadde erfart både at det ble brukt lang og kort tid. Det samme hadde de som var mindre fornøyd med informasjonen. Innholdet i kommunikasjonen må derfor sies å være utslagsgivende. At det var så mange forskjellige opplevelser og erfaringer knyttet til informasjonen og tidsbruken kan

blant annet peke på at det er et store forskjeller i tjenestetilbudet fra barneverntjenesten. Dette kan føre til at tidsbruk og innhold blir tilfeldig ut fra saksbehandler som person, samt presset i barneverntjenesten. De forskjellige opplevelsene kan også ha sammenheng med saksbehandlers profesjonelle kommunikasjonsferdigheter. Det kan være forskjeller i saksbehandlerens initierende ferdigheter, som å formidle informasjon på en god måte. Samtidig kan det også være ulikheter i saksbehandlerens responderende ferdigheter, som kan skape trygghet og kontakt (Eide & Eide, 2004). Det kan også peke på vage føringer, som gir adgang til stor skjønnsutøvelse i lov, forskrift og retningslinjer i forhold til hva godkjenning- og informasjonsprosessen skal inneholde (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004; Barnevernloven, 1992; Forskrift om fosterhjem, 2003).

5.3. Beredskapshjem som informant

Alle fosterforeldrene hadde i sin siste plassering fosterbarn som hadde bodd i beredskapshjem. Det var enighet om at informasjon fra beredskapshjem var nyttig. Det var imidlertid ulike oppfatninger av i hvilken grad, og hvorfor beredskapshjemmenes bidrag var positive i informasjonsgivningen. De fosterforeldrene, som var fornøyd med informasjonen fra barneverntjenesten så på informasjonen fra midlertidig plassering som verdifull i kombinasjon med informasjonen fra barneverntjenesten. For disse fosterforeldrene hadde barneverntjenestene og beredskapshjemmene utfyllende roller i informasjonsgivningen.

For de fosterforeldrene som opplevde at de ikke fikk så god informasjon fra barneverntjenesten ble det desto viktigere med informasjon fra beredskapshjemmet. To fosterforeldrepar, som ikke var fornøyd med informasjonen fra barneverntjenesten, hevdet at det i utgangspunktet var beredskapshjemmene som hadde det beste informasjonsgrunnlaget og den nødvendige kunnskapen om barnet.

”hun hadde jo bodd der et år, så de kjente henne jo...og de var jo da...der fikk vi veldig god informasjon, og de beskrev henne faktisk som verre enn det vi opplevde det var..” (F4).

”det var møtet med fostermor som var viktig. Fordi at saksbehandler hadde vært alt for lite inne, så han visste ikke....han kunne liksom si litt overskrifter, på en måte, altså om hva de hadde snakka om på ansvarsgruppemøter og sånn, men...han visste jo ingenting om (fosterbarnet). Ikke noe sånn veldig i alle fall” (F1).

De fosterforeldrene som hadde erfart flere plasseringer, hadde tidligere erfaringer med at fosterbarna var blitt plassert rett fra hjemmet. I de sakene mente fosterforeldrene at informasjonen de fikk i forkant av plasseringen var mangelfull.

”Ingen av informasjonen stemte jo. Absolutt ingenting stemte...og det har jo og barnevernet...de har jo krøpet til korset for det...fordi at de...altså..de visste ingenting.”(F4).

”Det var alt for lite informasjon. De visste nesten ingenting tror jeg. Det var ingen som visste noen ting om hun i det hele tatt. Vi visste heller ingenting”(F1).

Fosterforeldrene fremhevet at det i disse sakene var begrenset hva barneverntjenesten kunne gi av informasjon. Når de senere erfarte å få plassert barn som hadde hatt midlertidig plassering opplevde de at det var midlertidig plassering som gav den informasjonen de fant mest nyttig.

”og dessuten altså disse menneskene (saksbehandlerne) kjenner oss ikke... så føler jeg at det er barnehjemmet som kan finne ut om vi passer. For det er de som har forutsetningene, fordi at barnevernet de kjenner verken barnet tilstrekkelig og de kjenner ikke oss tilstrekkelig” (F4).

Her fremhevet de at barnevernets dårlige kjennskap til både fosterforeldrenes og fosterbarnets hverdag og væremåte faktisk førte til at barneverntjenesten ikke hadde et godt nok grunnlag til å matche, og at midlertidig plassering derfor utgjorde et viktig bidrag i matchingprosessen.

Fosterforeldrene forteller her at de ønsker et best mulig bilde av hvem fosterbarna er, og det er tidligere plasseringer som har best forutsetning for å beskrive dette. Barneverntjenesten hadde vært for lite inne til å kjenne fosterbarnet tilstrekkelig. Samtidig kan det også handle om hvilken type informasjon fosterforeldrene etterspør. Fosterforeldrene identifiserer seg kanskje mer med tidligere omsorgspersoner for barnet, siden beredskapshjemmene har hatt samme rolle ovenfor fosterbarnet, som disse fosterforeldrene skal gå inn i.

At beredskapshjem blir sett på som en viktig bidragsyter pekes også på av Bunkholdt & Sandbæk (2008). De fremhevet at observasjoner av barnet i beredskapshjemmet kan gi nyttig informasjon om barnet, både fysisk og psykologisk. Dette kan være svært nyttig informasjon til fosterforeldrene som skal utføre den daglige omsorgen. Jo mer fosterforeldre vet og er forberedt på, desto bedre kan de takle situasjoner som oppstår senere. Slik sett kan en

midlertidig plassering i beredskapshjem forhindre utilsiktede flyttinger fra fosterhjem senere (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). På en annen side blir det fremhevet i forskning at det er større sjanse for utilsiktet flytting fra fosterhjemmet når barnet har erfart flere plasseringer tidligere (Oosterman, Schuengel, Wim, Bullens, & Doreleijers, 2007). Samtidig må det regnes med at planlagte plasseringer fra midlertidige beredskapshjem, må være mindre belastende for fosterbarnet enn utilsiktede flyttinger (Christiansen et al., 2010).

Informasjonen fra tidligere plassering ble vurdert som særlig nyttig for å gjøre overgangen best mulig for fosterbarnet. *”for det første prøvde vi å videreføre en del rutiner som de hadde sant, men altså det går jo på, de er jo så små. Dette går jo på stell og legging og mat og klokkesletter og, sant..det er jo den type ting.”* (F5). Ved å videreføre rutiner fikk de gjort den første tiden i fosterhjemmet trygt for fosterbarnet.

Det fosterforeldrene fokuserer mest på i forhold til midlertidige plasseringer er den informasjonen de bidrar med i prosessen. Fosterforeldrene får innsikt i barnets rutiner, som fosterbarnet kanskje først har fått etablert i den midlertidige plasseringen. Selv om en midlertidig plassering kan være belastende i den forstand at det innebærer en ekstra adskillelse for fosterbarnet, finnes det også positive aspekter ved å plassere midlertidig. Ved at barnet først bor i beredskapshjem, kan flyttingen til fosterhjemmet bli bedre planlagt (Sinclair & Wilson, 2003). Smeplass, referert i Bunkholdt og Sandbæk (2008) fremhever også at det er større sjanse for å få til en godt planlagt overføring ved å bruke midlertidig plassering (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Smeplass (2009) trekker frem at barnet ved å ha et beredskapsopphold kan klargjøres for å etablere en ny tilknytning i det langvarige fosterhjemmet. Bunkholdt (2010) deler langt på vei Smeplass (2009) sitt syn, og påpeker at ikke alle fosterbarn har en forutsetning for å kunne flytte direkte i et fosterhjem, med de krav og rammer det innebærer i forhold til familieliv.

Selv om fosterforeldrene var positive til informasjonen fra midlertidige plasseringer, påpekte to fosterforeldrepar at de likevel ikke fikk dannet seg et bilde av hvem dette barnet egentlig var. De følte de fikk vite hvordan det var, men ikke hvem det var.

”Vi fikk masse informasjon, masse om problemene hennes, masse om hva hun hadde vært utsatt for før, hvordan hun oppførte seg mer eller mindre alt det gjerne hun gjorde, fikk vi høre om. Det du ikke får høre om var det du aldri egentlig kan beskrive. Hvordan hun egentlig er, bortsett fra alle problemene

liksom. Om det er god menneskematch mellom oss og henne. Den tror jeg ikke de har sjanse til å vurdere i det hele tatt. For det er jo veldig forskjell noen barn liker man, og noen barn liker man ikke” (F4).

”ja, du fikk i alle fall innblikk i ..ja, altså ikke hvem hun var men at hun var en jente og sånn og litt om hvordan hun var då, og altså, fysisk og psykisk eller sånn.”(F2).

Fosterforeldrene ønsket å få et best mulig bilde av hvem fosterbarnet var som person, og de skulle ønske de visste mer om menneskematchen før de bestemte seg. De uttrykker et ønske om å få vite mer om barnets personlighet og hvem barnet er, men ser at det kan være vanskelig for de som gir informasjon å beskrive dette.

I følge strategidokumentet satses det blant annet på nedbygging av beredskapshjem, og at barn under 12 år skal flytte direkte i fosterhjem (Bunkholdt, 2010). I en rapport fra det statlige barnevernet følges føringene fra strategidokumentet opp, og Bufetat vest sikter på å kutte antall dager i beredskapshjem for fosterbarna (2008). Tall fra statistisk sentralbyrå (2010) viser at det har vært en nedgang i bruk av beredskapshjem i 2009. Mine funn peker derimot på beredskapshjem som en ressurs, ved at beredskapshjem gir fosterforeldrene en bedre forutsetning til å få den informasjonen de etterlyser, for slik å kunne ta imot fosterbarnet på best mulig måte.

Tilknytningsteori brukes som begrunnelse for at sped- og småbarn bør plasseres direkte i fosterhjem uten mellomplassering. Slik unngår fosterbarnet å oppleve mange brudd med omsorgspersoner (Smeplass, 2009). Christiansen et al. (2010) fremhever at selv om hver flytting innebærer er brudd for fosterbarnet, så er det grunn til å tro at det blir opplevd mindre belastende for fosterbarnet når det er en planlagt flytting, hvor det er kommunisert til barnet at oppholdet er ment å være for en kortere periode enn hvis det blir brudd i en planlagt langvarig plassering. Schofield & Beek (2005) hevder at det er viktigere å forstå fosterbarns behov for tilknytning ut fra deres behov for en trygg base foran en trygg selektiv tilknytning. Smeplass (2009) deler dette synet, og argumenterer for at omsorgsaspektet bør være overordnet separasjonsaspektet i barnevernsammenheng. Slik kan man forsvare bruk av beredskapshjem tilknytningsteoretisk, og heller fokusere på at fosterbarna får trygge baser i fosterhjemmet.

5.4. Relasjonen mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten i matchingprosessen

Alle fosterforeldrene opplevde godkjenningsprosessen knyttet til fosterbarna, som en fase hvor barneverntjenesten skulle vurdere om de hadde det som krevdes for å bli fosterforeldre for barnet. De fleste opplevde denne vurderingen som ryddig, men at det kunne være ubehagelig å bli vurdert. Noen fosterforeldre nevner også følelsen av at det ble et konkurransepreg mellom flere aktuelle fosterfamilier. Andre fremhevet at det ble en mye bedre atmosfære på møter med barneverntjenesten etter godkjenningen, noe som kan peke på at makt-avmakt relasjonen mellom saksbehandlerne og fosterforeldrene endrer seg.

Den ene fostermoren husket godt det kritiske blikket til saksbehandleren.

”Jeg husker da når Britt var her første gangen, hun frå barnevernet då, når de skulle vurdere oss opp mot(fosterbarnet) så stilte jo hun mange litt sånn skeptiske spørsmål husker eg, så.. bare så blikket og litt sånn.. Jeg følte jeg ble vurdert da ja, men det er jo derfor de er der og sant, for å vurdere. Både deg og hjemmet vårt. På fesjå.”(F2).

Fosterforeldreparet gav også uttrykk for at makten lå hos barneverntjenesten, selv om de la opp til samarbeid. *”ja, det var vel egentlig de som styrte det der då, men vi sa no berre jaada”(F2).* Fostermoren fortalte at barneverntjenesten spurte om det var greit at prosessen ble fremskyndet, samtidig som saksbehandleren spilte ballen over til fosterforeldrene i forhold til om det var ting de lurte på. Fosterforeldrene svarte egentlig bare ja til det barneverntjenesten foreslo, og syntes det var vanskelig å finne de riktige spørsmålene på så kort tid.

Når det gjelder organiseringen av godkjenningsprosessen syntes det ene fosterforeldreparet at det var vanskelig at det ble et konkurransepreg mellom flere familier som viste seg å være aktuelle for fosterbarnet.

”...og da ringte jeg tilbake igjen og sa at da ville vi...ville vi trekke oss ut, ville vi ikke mer på et år, for hvis vi var med på en sånn konkurranse, så ..for det vart litt utrivelig. Ja, fordi at det vart sånn...by over folk. Det var ikke kjekt. Så det beklaga de følt at vi oppfatta det sånn og greier, og så ...roa det seg.”(F3).

Det var først litt ut i prosessen at de fikk vite at det var andre fosterhjem som også var aktuelle for fosterbarnet. Dette konkurransepreget syntes de ble feil, og at det var en vanskelig prosess

å være med på. Fosterforeldrepåret så det som vanskelig hvis de ikke skulle bli godkjent, siden de ble psykisk klar for at de skulle få et fosterbarn. Samtidig skjønnte de at det var lagt opp slik for å finne den beste fosterfamilien ut fra barnets behov. Når fosterforeldrepåret sa fra om at de syntes dette var vanskelig, så beklaget barnevernet at de hadde opplevd det slik, og de ble til slutt de eneste fosterforeldrene som var aktuelle for fosterbarnet.

Flere fosterforeldrepar beskrev den usikkerheten ved at barneverntjenesten i hele godkjenningprosessen kunne trekke seg. Et fosterforeldrepar gikk så langt som å si at det ble en helt annen atmosfære på møtene når selve godkjenningprosessen var ferdig.

”Vi har jo fått et mye bedre forhold til barneverntjenesten etter at ungene har flyttet inn. ja, det må vi si. For barnevernkonsulenten som satt på møtet her med oss, når hun da kom igjen på hjemmebesøk, når ungene hadde bodd her tre fire måneder, så var det en helt annen tone...det var en helt annen atmosfære på møtet, altså.”(F5).

I etterkant følte dette fosterforeldrepåret at de fikk et mye bedre forhold til barneverntjenesten. Dette kan henge sammen med at fosterforeldrene i liten grad følte at de hadde innvirkning på godkjenningprosessen, samt at den var preget av usikkerhet. *”men det er som sagt...det er jo barnevernet som matcher.. vi har jo ingen påvirkning..”(F5).* Det er barneverntjenesten som skal vurdere om fosterforeldrene matcher fosterbarnet. Den eneste påvirkningen fosterforeldrene følte de hadde var å eventuelt trekke seg, noe de i utgangspunktet ikke hadde lyst til.

Mine resultater pekte på at fosterforeldrene følte ganske sterkt på avmaktsituasjonen, når de ventet på å få godkjenning fra barneverntjenesten. Fosterforeldrene var i en posisjon hvor de hadde et sterkt ønske om å få fosterbarnet i hus, og følte derfor at de burde forholde seg passive og godta rare og merkelige spørsmål. Samtidig følte de at de burde være positive til det barneverntjenesten foreslo. Ingen av fosterforeldrene kunne gi uttrykk for hvorfor de ble godkjent i forhold til fosterbarnet. Dette kan tyde på at vurderingene til barneverntjenesten ble underkommunisert, som igjen kan føre til enda mer utrygghet hos fosterforeldrene.

Relasjonen mellom fosterforeldre og barneverntjeneste kan altså bli preget av et asymmetrisk maktforhold. Noen av fosterforeldrene pekte på hvordan denne relasjonen kan bli forandret etter godkjenningen. Fra å bli vurdert går de inn i en samarbeidsrelasjon, hvor de har et felles

fokus – fosterbarnet. Det vil likevel fremdeles være et asymmetrisk maktforhold, siden barneverntjenesten vil ha størst gjennomslagskraft hvis det er uenigheter jfr. Skau (2003). Eide & Eide (2004) understreker at det er viktig å få en innsikt over den effekten de verbale og nonverbale signalene har på mottagerne for å fortolke kommunikasjonen. Det kan også virke som saksbehandlerne ikke hadde gode nok responderende ferdigheter, noe som kunne trygget fosterforeldrene i den posisjonen de var i. Det at fosterforeldrene vet at de vurderes i godkjeningsprosessen, kan påvirke deres fortolkning av nonverbale signaler, som kroppspråk og stemmeleie. Dette kan igjen påvirke deres initiativer i kommunikasjonen (Eide & Eide, 2004).

Bunkholdt (2010) pekte på at matchingprosessen handler om at det blir gjort en vurdering av om fosterbarnet og den aktuelle fosterfamilien vil "passe" sammen. Da må saksbehandlerne vurdere om fosterfamilien har de egenskapene som skal til for å sikre fosterbarnet de beste omsorgsforholdene. I denne vurderingen inngår blant annet fosterforeldrenes evne til å hankses med eventuelle problemer barnet har, barnets interesser og fosterfamiliens interesser, målsettingen med plasseringen samt fosterfamiliens forventninger til varighet av plasseringen (Bunkholdt, 2010). Når saksbehandler har vurderingskravene fra lov, forskrift og rutiner, som en rettesnor for arbeidet med fosterhjemmene kan rollen som observatør og beslutningstaker blir fremtredende (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006; Barnevernloven, 1992; Forskrift om fosterhjem, 2003). Saksbehandler vil i stor grad føle på ansvaret for at matchen blir bra, og at saken blir godt nok belyst til å vurdere matchen. En forutsetning for at disse vurderingene skal være gode er at barneverntjenesten har god kjennskap til både fosterbarn og fosterforeldre samt at saksbehandlerne gir grundig informasjon om fosterbarnet til fosterforeldrene (Cousins, 2009). Lovtekst, forskrifter og retningslinjer gir ikke et entydig svar på hva som er viktig å fokusere på i matchingprosessen. Det blir likevel fokusert på spesielle og generelle krav til fosterforeldre, som saksbehandlere er ansvarlig for å undersøke om er til stede (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004; Barnevernloven, 1992). Ut fra dette fokuset blir kanskje rollen som informasjonsgiver mindre vektlagt enn rollen som beslutningstaker.

5.5. Det personlige møtet mellom fosterbarn og fosterforeldre

Den første gangen fosterforeldrene møter fosterbarnet er en ganske spesiell situasjon. Det alle fosterforeldrene nevner i forbindelse med det første møtet er noe om kjemien og følelsen av

kontakt med fosterbarnet. Nesten samtlige fosterforeldre forteller at de hadde en umiddelbar følelse av god kjemi og god match når de møtte fosterbarnet for første gang. Det var likevel ulikt hvor sterkt det opplevdes for fosterforeldrene. Noen fosterforeldre uttrykte at det tok lengre tid, og at de hadde ambivalente følelser etter det første møtet. God kjemi ble oppfattet som positivt for relasjonen og tilpasningen mellom fosterforeldre og fosterbarn.

Flere fosterforeldre beskriver hvordan de følte kjemien stemte med en gang. Et par påpeker at det tar kort tid for å finne ut om det er en personlig match mellom dem og fosterbarnet.

”Det er ett eller annet når du møter mennesker.. du trenger ikke så veldig lang tid på å merke om du liker de eller ikke.. jeg pleier ikke å bruke så lang tid på det. (fostermor) sier at hun tar det på 3 sekunder” (F4).

Fosterforeldrepåret synes ikke det tok lang tid før de merket om det var god menneskematch med fosterbarnet. Av denne grunn synes de at det var veldig synd at de ikke fikk anledning til å møte eller se fosterbarnet tidligere. *”jeg vet ikke...personlig hvis jeg ikke skulle ta hensyn til ungen liksom...jeg ønsker å møte barnet før jeg tar avgjørelsen...det hadde vært veldig mye mer betryggende for meg, fordi at jeg vet det veldig fort.” (F4).* I Hyde & Kammerer (2008) sin studie kom det også frem at det var viktig at fosterforeldre og fosterbarn fikk anledning til å treffes. Ungdommene i studiet pekte på at mismatching kunne unngås ved at barneverntjenesten tilrettela bedre og beregnet god nok tid til at begge parter fikk kjenne på om plasseringen virket riktig.

Nesten alle fosterforeldrene fremhevet på ulike måter hvordan man noen ganger bare merker at kjemien er god eller dårlig. Det skjer noe udefinert i det første møtet med mennesker.

”Ja, altså første gangen du får møte et menneske så har du en viss formening om dette er et menneske du kan like eller ikke, sant. Og hvis den ikke er der, på en måte. At viss du tenker ah.. fy fader, hva er dette for noe. Så er det klart at da blir det jo vanskelig. Og hvis det da er barn som skal bo hos deg i mange år. Sant, en ting er hvis de skal bo hos deg i ett år liksom, så er det jo ikke så nøye. Men hvis du skal ha de i mange år, så er det enda mer viktig at den er der” (F1).

Det blir altså vanskelig å fungere sammen i en så tett setting som fosterhjem er, uten at det er en kjemi til stede. Hvis det er en langvarig plassering mener denne fostermoren at kjemien blir enda viktigere. Dette kan forstås ut fra de ulike rolleforventningene man har til

fosterforeldre. På den ene siden skal de gå inn i en foreldrerolle og inkludere fosterbarna i familielivet. På den andre siden skal de gå inn i en terapeutrolle hvor de må bruke spesiell kunnskap for å få til forandringer hos fosterbarnet. Grunnen til dette er at vanlig god omsorg ofte ikke vil være tilstrekkelig for å møte de problemene som fosterbarna har (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Når fostermor i dette tilfellet snakker om tidsaspektet i forhold til om kjemien er god eller dårlig kan det tyde på at hun tenker at terapeutrollen blir mer fremtredende hvis oppdraget er for en kortere periode. Foreldrerollen kan oftere forstås som en gjensidig relasjon mellom barn og forelder, og kan derfor være mer viktig for fosterforeldre om plasseringen skal være av mer varig karakter (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

Et annet fosterforeldrepar som følte sterkt på den umiddelbare kjemien beskrev det slik:

”så tenkte jeg: Åååhh...for noen herlige unger, åhhh..det stemte med en gang.... og alt stemte...de sa det (fosterfar) og (biologiske barn) også...Å guud. Det var akkurat det her vi hadde forestilt oss... så det gjekk så rett i boks alt sammen...ja, da var det ett eller annet som skjedde, det sa pang altså”(F6).

Fosterforeldrene fortalte at alle i familien, også de biologiske barna fikk en sterk følelse av at kjemien var god. Backe-Hansen (1993) pekte på at det er en forutsetning for matchingen at det oppstår en kjemi eller klaff mellom fosterforeldrene og fosterbarnet. Denne kjemien består av at fosterforeldrene føler at de kan gi noe til akkurat dette barnet, samtidig som barnet føler at det kan føle seg hjemme hos fosterforeldrene. Dette fosterforeldreparet var veldig fornøyd med informasjonen de hadde fått om barna i forkant av det første møtet. Slik kan det tenkes at god forberedelse og informasjon i forkant påvirket deres opplevelse av kjemien og kontakten. Som de påpekte, var det akkurat som de hadde forestilt seg.

Selv om kjemien ble pekt på som viktig var det likevel noen fosterforeldre som mente at informasjonen var det viktigste for en god matchingprosess. Ut fra informasjonen fikk et fosterforeldrepar en følelse av at det var en god match mellom dem og fosterbarnet før barnet flyttet inn. De hadde fått mye informasjon, sett video og hatt mange møter. For dette fosterforeldreparet var ikke det umiddelbare så viktig. *”når vi reiste hjem igjen, i alle fall så kjente vi at ja, dette her klarer vi godt...nei, så vi var veldig positive og glade, da vi reiste der i frå det første møtet” (F3).* Det første møtet gjorde de likevel mer sikre og positive i forhold

til det oppdraget de hadde tatt på seg. Selv om de allerede var trygge på at oppgaven kom til å gå bra, så ble denne følelsen sterkere og de fikk den bekreftet etter det første møtet.

Et annet fosterforeldrepår synes det første møtet var litt skummelt, siden de opplevde det som vanskelig å trekke seg etter det første møtet med fosterbarnet.

”Det er vel en kjemi. Det er noe udefinerbart, som man ikke nødvendigvis alltid kan definere...og det er jo derfor det er så grådig skummelt, for hadde den ikke vært der, så kan man heller ikke trekke seg ut. Men heldigvis så var den der” (F4).

Det ble en lettelse for fosterforeldrene å møte fosterbarnet og kjenne at det virket riktig. De mener at det har stor betydning for kvaliteten på plasseringen og for å unngå brudd, at den personlige matchen er tilstede. Dette samsvarer med Wilson, Petrie & Sinclair (2003), som trakk frem den umiddelbare kjemien som viktig for matchingen. Med denne kjemien til stede kan det bli enklere for fosterforeldre og fosterbarn å finne hverandre emosjonelt i et hverdagsliv (Smeplass, 2009). Det handler om det som Bo (2002) kaller for matchings dybde. Bo (2002) peker på at en vellykket matching er en matching som fører til positive og berikende relasjoner mellom to parter, og som på lengre sikt kan medvirke til å redusere og kanskje overvinne noen av de problemer partene måtte oppleve.

Fosterforeldrepåret fikk i sin tidligere plassering presentert på det første møtet at både de og fosterbarnet kunne trekke seg om de tenkte det ikke fungerte.

”Da satt vi i det første møtet med henne så fikk hun (fosterbarnet) også valget: hvis du føler at det ikke passer for deg, så kan du gå. Det er helt greit. Og vi fikk også det valget at vi kunne ta å trekke oss etter at vi hadde møtt henne. Det kan vi jo prinsipielt gjøre med hun andre også, men det hadde vært mye verre psykisk for hun vi har nå. Og på en måte viss vi sier at hun har fått arka med bilder av oss på barnehjemmet, og på en måte løpt rundt og skreket, og vært så stolt av å ha fått fosterforeldre i flere dager liksom, og så skal vi bare si at ”nei, jeg tror ikke du passer her allikevel” ...det tror jeg ikke hun vi har nå hadde tålt, men hun første hadde greid det. For hun var mer voksen”.(F4)

Fosterforeldrene opplevde det som vanskelig å trekke seg etter det første møtet, siden de opplevde at fosterbarnet ikke hadde tålt den avvisningen. Dette setter de i sammenheng med barnets alder og utvikling på plasseringstidspunktet. Det at de bruker begrepet ” i prinsippet” kan forstås som at det å trekke seg fra oppdraget ikke var et kommunisert tema i den siste

matchingprosessen. Ut fra fosterforeldrenes forforståelse og erfaringer fra deres første plassering, har de en kunnskap om at de kan trekke seg etter det første møtet, siden det den gangen var kommunisert åpent ut til dem. Samtidig ligger det i dette at de ikke hadde hatt samvittighet til å trekke seg, selv om kjemien hadde vært dårlig, siden det hadde vært for tøft for fosterbarnet å forholde seg til.

Et annet fosterforeldrepar mener de var veldig heldig, siden kjemien var der med en gang i forhold til det fosterbarnet de fikk, men tror likevel ikke at kjemien ville påvirket dem til å si nei til oppdraget.

”men om vi da hadde fått en unge og tenkt at her er det dårlig kjemi, sant, jeg tror ikke at vi hadde sagt at: nei, vi vil ikke mer.. tror ikke det...men det holdt på si. Ja. Det var de i alle fall heldig med i dette tilfellet då. Der var kjemien der med en gang...mhm, ja og at man kan jo omgås, og ha det greit, selv om ikke kjemien er der. At man takler hverandre men det gjør det jo mye lettere selyfølgelig sant. Når man har god kjemi” (F2).

Selv om en eventuelt dårlig kjemi ikke ville påvirket dem til å ikke ta imot et fosterbarn, ser de at det blir mye enklere når kjemien er der.

Et fosterforeldrepar satt den personlige matchen og kjemien i sammenheng med hvordan en del av problematikken til fosterbarnet ikke hadde vært et problem hjemme hos dem.

”Altså vi har jo ikke fått den utageringsproblematikken som ble presentert i forhold til hun som bor her nå, men det er jo massive traumer sant, så det er jo ekstremt psykisk belastende ...hadde jeg ikke likt hun, da hadde det vært massiv utagering her. Det er det ikke tvil om” (F4).

Fosterforeldreparet er sikre på at hvis kjemien hadde vært feil, og de ikke hadde vært glad i fosterbarnet, så hadde ikke plasseringen fungert og det hadde vært store problemer i fosterhjemmet. Kjemien kan ikke garantere at plasseringen går bra, men flere av fosterforeldrene fremhevet at det gjorde arbeidet mye enklere. Det handlet om hvor nært de tok fosterbarna.

”Det er jo først når du får dem inn under huden at du får gjort en god jobb. Det var en fosterfar faktisk som sa det til meg en gang, og det er jo helt sikkert altså. For hvis du får de inn under huden, det er da du kan stå i alle de problematikkene de har, og alt” (F1).

Tilpasningen mellom fosterforeldre og fosterbarn avhenger av kjemien mellom hovedomsorgspersonen og fosterbarnet. I dette ligger at det er en match i forhold til behovet for nærhet, kapasiteten fosterforelderen har for å gripe an atferden til barnet og om de rett og slett liker hverandre. En slik tilpasning gjør det mer sannsynlig at fosterforeldrene viser foreldreegenskaper som er knyttet til en vellykket plassering, som å være stabile, gode grensesettere samt at de gir gode responser til fosterbarnet som individ (Sinclair, Wilson, & Gibbs, 2005). Den kjemien som mange av fosterforeldrene i mitt utvalg beskriver at de opplever med fosterbarna kan altså gi et bedre utgangspunkt for at plasseringen blir vellykket.

Kjemien kan altså være en viktig forutsetning for at tilpasningen finner sted. Selv om kjemien kan merkes ganske fort, kan det ta lengre tid å finne ut av denne tilpasningen.

”ja, denne bli-kjent-prosessen tok nå egentlig ganske lang tid da...altså å bli..sånn.. å bli grundig kjent det tok, det har tatt ganske lang tid altså, men vi hadde grådig god kontakt fra første stund, og hadde det, ja jeg vil nå si at vi bare hadde det kjempekjekt...” (F2).

Her pekte fosterforeldrepåret på at de hadde et godt utgangspunkt når kjemien var god, men at det likevel tok tid å bygge en trygg og god relasjon. Dette kan settes i sammenheng med at fosterbarna må få den hjelpen de trenger for å bygge opp tillit (Schofield & Beek, 2006).

Et fosterforeldrepar påpekte hvor viktig den personlige matchen var for at det ikke skulle bli brudd i plasseringen:

”altså jeg har alltid sagt før, jeg har aldri skjønt hvordan man kan si opp et barn, det har jeg vært veldig tydelig på hele veien, at jeg skjønner ikke at man kan ta inn et fosterbarn og så leverer man oppsigelse fordi man ikke liker, men jeg har kjent på det her i forhold til at det er ekstremt slitsomt, sant. Så nå har jeg faktisk begynt å skjønne hvordan man kan si opp. Og hadde jeg ikke likt hun, og vært glad i hun, så hadde det jo røket. For du ofrer ikke all liv og lemmer. Alt vi holder på med her, det går jo ut over hele livet ditt, sant, altså alt det sosiale som, du merker jo det, at alt vi gjør er jo nesten å ta vare på hun, sant...på grunn av at hun er så krevende. Ja, og hun er fullstendig avhengig av at vi er hjemme hele tiden. Og då blir det...hadde jeg ikke likt hun, og skulle brukt all min tid her på hun. Så hadde du jo ikke gjort det. Så det er jo den personlige matchen jeg tenker blir den viktigste” (F4).

Hverdagen til dette fosterforeldreparet har blitt veldig annerledes enn den var før fosterbarnet flyttet inn. Da påpekte de at det er ekstra viktig at den personlige matchen er til stede. Uten at den hadde vært der, så hadde de ikke ofret så mye av sin tid og hverdag.

Selv om mange av fosterforeldreparene sier de følte på kjemien veldig fort er det to av fosterforeldreparene, som i utgangspunktet tenker at det tar litt tid å finne ut om det er en god match. Den ene fostermoren fortalte at hun hadde ambivalente følelser etter det første møtet.

”men fra dag en...fra første gangen.. så tenkte jo ikke jeg at dette går bra...du var vel litt skeptisk, du var jo litt sånn usikker på om sant.. det blir jo sånn: ojj...liker de meg, eller...sant, jeg er jo en helt annen mor enn beredskapsmoren er mor.. og jeg er jo en helt annen mor enn moren deres også. Så de er jo blitt utsatt for 3 forskjellige mødre, og vi er jo vidt forskjellige, og jeg var i alle fall litt sånn: tror....når kommer de til å like meg, eller sånn som der, men du følte jo det etter en stund under den overføringsprosessen då, at du fikk mer tillit...”(F5).

Hun beskrev en usikkerhet rundt fosterbarnas tanker og følelser. Fosterbarna hadde allerede hatt to forskjellige ”mammaer” som fostermor ikke helt identifiserte seg med. Derfor var det vanskelig å skulle vite hvordan det kom til å gå når hun skulle være ”mamma” for dem. Denne fostermoren var mest opptatt av om fosterbarna ville akseptere henne som fostermor.

Hvordan fosterforeldrene opplevde kjemien kunne også være forskjellig innad i fosterfamilien. Mens fostermor i denne fosterfamilien mente at det tok litt tid å finne ut hvordan det ville gå, så mente fosterfar at han kjente på en umiddelbar kjemi.

”Jeg følte vel at det har gått bra nesten fra dag en egentlig...du følte jo ikke i alle fall sånn at kjemien var helt vekke for å si det sånn. Det kan en jo føle med enkelte sant, til og med egentlig med unger og. Men...ja, det er jo noe en ser etter...her stemmer ikke kjemien helt, for du holder deg kanskje litt vekke sant...men jeg følte det jo ikke sånn at dette var noe som, nei dette går ikke, sant.. noen ganger kan du jo føle sånn, sant...men altså unger er jo veldig ærlig. De kommer jo bang til deg.. og de kan jo likegodt slå hånden av deg, sant..” (F5).

Ut fra dette kan det virke som alle fosterforeldrene umiddelbart følte på og merket seg kjemien i de første møtene, men at det var ulikt i hvor stor grad de vektla denne kjemien for hvordan selve matchingen ville gå. Det handler altså også om den mer dype og nære tilknytningen som først vil etableres etter en stund. Dette samsvarer med Schofield & Beek

(2006) som påpeker at matchingen alltid vil være en prosess, hvor det er umulig å ha en perfekt match på selve innflyttingstidspunktet. Det er derfor viktig å sette i gang tiltak og oppfølging for at fosterforeldrene best mulig skal etablere en trygg base for fosterbarnet som er plassert.

En annen fostermor mente i utgangspunktet at det tok litt tid å kjenne på matchingen. Hun hadde en tidligere erfaring der alt føltes greit etter det første møtet, men der det kom frem etter noen uker at det likevel var en veldig dårlig match. Samtidig fortalte fostermor at hun følte kjemien var der med en gang med det fosterbarnet hun har nå. Hun fortalte også hvordan kjemien med fosterbarnet var forskjellig for familiemedlemmene.

”Jeg vet at det ikke er alle som har lyst å snakke om det, men kjemi er jo ganske viktig da. Og kjemi er jo ikke noe du kan styre egentlig. Nei. Men altså det er klart at (fosterfar) har ikke noe problem med (fosterbarn) som (fosterbarn) i seg sjøl. Men det er mer det at det blir jo veldig vanskelig for (fosterfar) å komme inn på han, da han aldri på en måte kan...ja.. men det kommer seg litt nå da, men vi jobber jo aktivt med det hele tida, tenker jo på det hele tida. At det her er noe vi må forbedre liksom.” (F1).

I Sinclair og Wilson (2003) sin modell for å sikre vellykkede plasseringer var en av de tre hovedfaktorene kjemien og interaksjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn. Også i case-studien til (Wilson et al., 2003), ble den umiddelbare kjemien trukket frem som viktig. Det ble vist til et konkret eksempel hvor plasseringen hadde gått veldig bra til tross for at fosterbarnet hadde flere alvorlige vansker. I dette eksempelet fremhevet fostermor den samme umiddelbare kjemien, som flere av fosterforeldrene i min studie peker på som viktig for plasseringen. Doelling & Johnson (1990) argumenterte også for at man bør ha et interaksjonelt fokus i matchingprosessen, siden de fant at temperamentkombinasjonene mellom fosterforeldre og fosterbarn ofte var en sterk indikator på hvordan plasseringen ville bli.

Briggs & Webb (2004) hevdet at man ut fra et tilknytningsteoretisk perspektiv kan få en bedre forståelse av hvorfor noen fosterforeldre og fosterbarn passer sammen, mens andre forhold kan bli konfliktfylte. Bowlby (2005) fremhevet at selv om det er vanskelig å endre tilknytningsmønstrene til fosterbarna når de blir eldre, så er det ikke umulig. Det som da blir avgjørende er at omsorgspersonene endrer måten de behandler barna på. Dozier & Sepulveda (2004) pekte på at det derfor blir viktig å fokusere på om fosterforeldrene har kapasitet til å gi

fosterbarna en trygg base for å få til en positiv endring i fosterbarnas tilknytningsmønster. For å få til dette kan det i matchingprosessen vurderes hvilke tilknytningsrelaterte behov fosterbarnet har, opp mot fosterforeldrenes omsorgskapasitet (Schofield & Beek, 2006).

Vektleggingen på personlige kvaliteter, interaksjonen og hvor viktig kjemien mellom fosterforeldre og fosterbarn er, peker på hvor sårbart og usikkert matchingsarbeidet kan være. Sårbarheten henger sammen med at det er få fosterforeldre å velge mellom, mens usikkerheten henger sammen med at det er vanskelig å predikere hvordan kjemi og relasjoner vil utvikle seg over tid mellom personer (Christiansen et al., 2010). Bunkholdt (2010) mener det blir enda viktigere å finne ut om kjemien er god mellom eldre fosterbarn og fosterforeldre. Samtidig ser hun vanskeligheten ved dette, siden dagliglivet over tid kan bli noe helt annet enn overgangsperioden og det tar tid for fosterforeldrene å få tak i hele atferdsspekteret til fosterbarna (Bunkholdt, 2010).

Selv om det kan ta tid for fosterforeldre å bli kjent med og få tak i atferdsspekteret til barnet, pekte mine informanter på hvor viktig kjemien var som en buffer mot fosterbarnets negative atferd. Ved at det er en god kjemi kan fosterforeldrene lettere fokusere på de positive egenskapene til fosterbarnet, noe som kan føre til positive i stedet for negative spiraler i interaksjonen (Sinclair et al., 2005). Selv om kjemien kan være vanskelig å predikere på forhånd, kan den som Sinclair et al. (2005) påpekte gi en grobunn for at en dypere tilknytning vil skje. Samtidig bør saksbehandlere i matchingprosessen vurdere fosterforeldrenes omsorgskapasitet i forhold til fosterbarnets tilknytningsrelaterte behov, noe som Schofield & Beek (2006) hevdet kan være en forutsetning for at det oppstår en god kjemi.

5.6. Egenskaper ved fosterbarnet

Alle fosterforeldrene har under intervjuene på ulike måter fremhevet egenskaper ved fosterbarnet, som de så på som viktig for en god match.

”Man kan jo ikke la være å like en smilende og blid 9-åring... Det går ikke an” (F4).

”Det er gode snille unger, og egentlig fra dag en. Det å sitte rundt bordet, og lære sånne enkle manerer som å si takk for maten og sånn. Du ser de små hendene, gøy å se, for du ser han sier takk for maten. Og han er en av de få som gjør i barnehagen.” (F5).

”ja, du skulle sett han. Han er en kjempeblid gutt.” (F3).

”det reagerer andre folk, utenforstående på, at de takker for maten og takker for ...det er veldig fint å høre på altså” (F6).

Fosterbarna har altså noen kvaliteter som fosterforeldrene etter hvert oppdager og setter pris på, som gjør at den emosjonelle biten av matchingen kanskje blir dypere og mer robust.

At fosterbarnet har kvaliteter som fosterforeldrene kjenner seg igjen i kan skape mer nærhet og dybde i relasjonen. *”Men det er et eller annet i de egenskapene hun har, som jeg kjenner igjen i meg selv. Ja, det er en match i forhold til oss.” (F4).* Når fosterbarnet har egenskaper som fosterforeldrene kjenner seg igjen i, kan det peke på at fosterforeldrene føler de har foreldreskapslignende relasjoner med fosterbarnet. Ulvik (2007) fremhevet at mange fosterfamilier etterstreber en foreldreskaps- og kjærlighetslignende relasjon. Forfatteren påpekte at måten å beskrive omsorgsarrangementet på, som fosterforeldre og fosterbarn, gir implikasjoner til at det skal etableres foreldreskapslignende relasjoner. Hun viser også til brev nr. 13 av mars 1998 fra Barne- og Familiedepartementet hvor det uttrykkes at fosterhjem i utgangspunktet bør danne en tradisjonell familieenhet, noe som impliserer en ideologisk retning mot å etterstrebe mest mulig vanlig familienskap.

Oppdraget som fosterforeldre ble også oppfattet som enklere og mer lystbetont når fosterforeldrene opplevde at fosterbarnet hadde positive egenskaper. Den ene fostermoren sa det på denne måten: *”Han krever veldig veldig mye, men dette her at han er så blid og positiv det veier opp mot alt. Hadde han vært sur og sint så hadde det vært noe helt annet”(F3).* Når barnet blir sett på som attraktivt utgjør ikke atferden en så stor utfordring for fosterforeldrene (Sinclair et al., 2005). Her spiller også kjemien inn, ved at god kjemi kan hjelpe fosterforeldrene til å se bak vanskelig atferd og fokusere på kvalitetene ved fosterbarnet. Slik kan også den negative atferden forminskes over tid (Wilson et al., 2003).

Det at fosterbarnet også setter pris på å pynte og gjøre klart til høytid ble fremhevet som kjekt og positivt. *”Høgtid og pynting og lage fint rundt seg.. det er han med på. Det er han med på, det er kjempegreier”(F3).* I dette ligger kanskje en mer eller mindre ubevisst glede over den kulturelle biten som ligger i høytid og tradisjoner. Ved å ha felles glede rundt dette kan de få en dypere emosjonell matching mellom seg. Bredden i matchingen handler om grunnleggende livsinnstilling, som verdier og kultur, mens dybden handler om den følelsesmessige

kontakten. I den planlagte og reflekterte matching er det mulig å ta høyde for matchings bredde, som igjen kan skape grobunn for dybden i matchingen (Bo, 2002). Brown et al. (2009) fant at fosterforeldre i deres undersøkelse mente det var positivt å ha samme kultur som fosterbarnet. Ved å ta hensyn til kultur og verdier i matchingen kunne fosterforeldrene i større grad dele religiøse tradisjoner med fosterbarnet uten å få dårlig samvittighet for å støtte den biologiske familien. Det kan også være enklere for fosterforeldrene å forstå og fortolke atferden til barnet når de deler den samme kulturelle bakgrunnen (Brown et al., 2009). Ut fra dette kan det tenkes at det kulturelle kan gi et viktig bidrag for å forstå hvordan kjemien og relasjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn kan utvikle seg, siden god kommunikasjon og felles forståelsesramme kan være avgjørende for at en god relasjon skal utvikles.

En fostermor fremhevet det som viktig for matchingen at det var felles humor mellom fosterforeldrene og fosterbarnet. *"Når jeg tenker på en sånn perfekt match, så må det jo være at...ja, humoren stemmer overens"* (F3). Hun mener at det er en av grunnene til at deres match med fosterbarnet har blitt karakterisert som perfekt fra samarbeidspartnere.

At fosterbarna kunne vise hengivenhet og kjærlighet samt at de klarte å motta dette, ble fremholdt av fosterforeldrene i artikkelen til Sinclair & Wilson (2003). Dette var noe fosterforeldrene i min undersøkelse også pekte på som viktig for at det var en god match. *"Vi ser jo det at vi får tilbake en god del av han. At han er glad og fornøyd"* (F3).

Mine funn samsvarer med Sinclair og Wilson (2003), som også fant i sin undersøkelse at sosialarbeiderne og fosterforeldrene understreket viktigheten av barnets personlige kvaliteter. Noen barn var rett og slett attraktive. De kunne være attraktive i forhold til å være resiliente, sin gode natur eller andre gode kvaliteter som å vise et behov for kjærlighet, trygghet og stabilitet. Fosterbarna kunne vise, så vel som å ta imot følelser. Fosterforeldrene følte at de fikk noe igjen av fosterbarnet, og de var stolte av å være fosterforeldre for fosterbarna. Disse karakteristikkene ble sett på som faktorer som bidro til en positiv plassering. Samtidig fant undersøkelsen at mange fosterbarn hadde en vanskelig oppførsel, med stjeling, seksualisert atferd, dårlig hygiene/lukt og stoffmisbruk. Slike karakteristikk ble ofte brukt som en forklaring på hvorfor en plassering ikke hadde gått så bra (Sinclair & Wilson, 2003).

6. AVSLUTNING

Formålet med denne studien har vært å få frem fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen, og deres synspunkter på hva som er viktig for å få en god match med fosterbarnet. Jeg har gjennomført seks kvalitative intervjuer, med til sammen 11 fosterforeldre. I det følgende vil jeg presentere hva som har kommet frem som de mest sentrale funnene. Videre vil jeg si noe om hva disse funnene kan implisere for matchingprosessen i praksis, samt hva det vil være interessant å belyse nærmere i videre forskning.

Ved å delta på PRIDE- kurs uttrykte fosterforeldrene at de fikk mer realistiske forventninger knyttet til det å skulle bli fosterhjem. PRIDE-kurset ble derfor av mine informanter oppfattet som et positivt bidrag i matchingprosessen, ved at fosterforeldrene følte seg bedre forberedt på å ta i mot fosterbarnet.

Alle fosterforeldrene fremhevet god informasjon som viktig for matchingprosessen. Det var imidlertid delte meninger om kvaliteten på informasjonen barneverntjenesten gav om fosterbarnet. Halvparten av fosterforeldrene var i hovedsak fornøyd med informasjonen de fikk fra barneverntjenesten. Det var likevel nyanser, ved at de som hovedsaklig var positive også trakk frem forhold de ønsket mer informasjon om, mens de som hovedsaklig var negative også hadde noen positive momenter de trakk frem. Det var stor variasjon i hvor lang tid det ble brukt i godkjenningsprosessen, hvor fosterforeldrene også fikk informasjon om barnet. For noen hadde det gått overraskende fort, mens det hadde tatt veldig lang tid for andre. Tidsbruket i prosessen så imidlertid ikke ut til å påvirke hvilket inntrykk fosterforeldrene hadde av den informasjonen som ble gitt fra barneverntjenesten. Derimot virket det som innholdet i kommunikasjonen hadde betydning for fosterforeldrenes opplevelse av matchingprosessen.

Informasjon fra beredskapshjem ble sett på som et viktig bidrag i matchingprosessen. Beredskapshjemmene, som hadde hatt en omsorgsrolle for fosterbarna, bidro med informasjon som opplevdes særlig relevant for fosterforeldrene. De gav opplysninger om fosterbarnas vaner, dagligliv og rutiner, samtidig som de kjente fosterbarna på godt og vondt. Beredskapshjemmene gav derfor en god og fyldig informasjon, mens saksbehandlerne trakk hovedlinjene. Likevel var det noen fosterforeldre som påpekte at de ikke fikk informasjon om det de var mest opptatt av, nemlig hvordan fosterbarna var som personer og hvordan kjemien

og relasjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn ville utvikle seg. Dette er momenter i matchingen, som det vil være vanskelig å gi informasjon om, siden det vil oppleves forskjellig for ulike personer.

Fosterforeldrene beskrev på ulike måter godkjenningsfasen i matchingprosessen som utfordrende. Denne prosessen var preget av et asymmetrisk maktforhold mellom fosterforeldre og saksbehandlere, noe som påvirket relasjonen og kommunikasjonen mellom dem. Noen fosterforeldre opplevde det som ubehagelig å bli vurdert, mens andre pekte på at det ble en annen atmosfære etter godkjenningen.

Flertallet av fosterforeldrene i min undersøkelse fremhevet god kjemi som viktig for matchingen. Kjemien var noe de fleste fosterforeldrene merket umiddelbart i det første møtet med fosterbarnet. Samtidig så fosterforeldrene på denne kjemien som viktig for å etablere en god relasjon til fosterbarnet over tid. Informantene opplevde også at fosterforeldrerollen ble enklere når kjemien var til stede. God kjemi ble av fosterforeldrene opplevd som en buffer mot problematiske forhold som ble forespeilet fra barneverntjenesten og beredskapshjem. Et problem noen fosterforeldre trakk frem i forhold til viktigheten av kjemi, var at de følte en lojalitet og forpliktelse når de først hadde truffet fosterbarnet, uavhengig om god kjemi var til stede eller ikke.

Fosterforeldrene opplevde det som positivt for matchingen at de i møte med fosterbarna etter hvert oppdaget kvaliteter og egenskaper som de karakteriserte som positive. Dette gjaldt blant annet at fosterbarna var positive og høflige, men også at de oppdaget felles interesser og humor. Egenskapene ved fosterbarna kunne føre til at den emosjonelle biten av matchingen ble dypere og mer robust.

Når det gjelder hva fosterforeldre fremhevet som det viktigste for å få en god matching, ble kjemi og informasjon om barnet fremhevet. Mens noen fosterforeldre så på kjemi og relasjon som det viktigste for en god match, vektla andre informasjon som det viktigste. Imidlertid var alle fosterforeldrene opptatt av begge disse temaene for at matchen skulle bli god, og at det skulle bli en vellykket plassering. I tillegg til informasjon og kjemi ble også andre forhold trukket frem som viktige for å få en god matchingprosess, blant annet realistiske forventninger og fosterbarnas egenskaper.

Den type informasjon fosterforeldrene ønsket var opplysninger om barnets bakgrunn, hvordan fosterbarnet var som person, samt om de hadde riktige forutsetninger til å møte fosterbarnas behov. Dette samsvarer med de kravene til hva som skal inngå i barneverntjenestens vurderinger jfr. retningslinjene for fosterhjem, samt rutinehåndboken for arbeid med fosterhjem (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004, 2006). Som tidligere nevnt er det derfor viktig at barneverntjenesten har god kjennskap til barnet for at matchingprosessen skal bli god. Bare på den måten kan de gi nødvendig informasjon til fosterforeldrene, i tråd med fosterhjemsavtalen (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Et bredt informasjonsgrunnlag peker i retning av det Bo (2002) benevner som matchings bredde, hvor det må tas høyde for at det skal bli en match blant annet i forhold til felles kultur og verdier. Dette blir også nevnt som viktig for matchingen av Brown et al. (2009). Det at matchingen baseres på ulike beskrivelser av fosterbarn og fosterforeldres behov og ønsker, trenger ikke å føre til at det blir en god kjemi og tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre (Cousins, 2009).

God kjemi ble som tidligere nevnt fremhevet som viktig, ved at den kunne være en buffer mot vanskeligheter som kunne oppstå i fosterhjemmet, samt føre til en dypere emosjonell tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre. Vektleggingen av kjemi og interaksjon kan sees i sammenheng med den dybdedimensjonen i matchingen som Bo (2002) påpeker er vanskelig å planlegge på forhånd. Det kan likevel forventes at en bred matching lettere kan føre til at det blir en dybde i matchingen. Flere forfattere mener at man ved å ha et tilknytningsperspektiv i matchingen, eller ved å ta hensyn til temperament-kombinasjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn kan bidra til at det blir en dypere og bedre match (Briggs & Webb, 2004; Doelling & Johnson, 1990; Dozier et al., 2001; Sinclair et al., 2005).

Det vil være vanskelig å trekke bastante konklusjoner basert på en enkelt studie av min størrelsesorden. Ved at jeg har diskutert mine funn i lys av relevant forskning, har jeg funnet at de fosterforeldrene jeg har intervjuet opplever elementer av matchingprosessen på tilsvarende måter som fosterforeldre i andre studier peker på. Et eksempel på dette er hvordan mine informanter ser på kjemien og interaksjonen som viktig for at det skal bli en god match. Dette samsvarer med Sinclair & Wilson (2003) sine undersøkelser.

Funnene fra min undersøkelse kan ikke generaliseres. De er basert på et strategisk utvalg av 11 fosterforeldre i to fylker. Det vil være mer hensiktsmessig å si at kunnskapen er overførbart,

ved at den kan være nyttig for andre (Kvale & Brinkmann, 2009). Studien kan bidra til en bedre forståelse av hvordan matchingprosessen fungerer, og hva fosterforeldrene ser på som viktig for å få en god match.

Fosterforeldrene i denne undersøkelsen vektla god kjemi og det personlige møtet som viktig for matchingen. Ut fra dette kan det vurderes om barneverntjenesten er tjent med å tilrettelegge for at fosterforeldrene får treffe fosterbarnet tidligere i matchingprosessen. På en annen side fører ikke dette nødvendigvis til at fosterforeldrene kjenner mindre på den forpliktelsen de føler det innebærer å treffe fosterbarnet. For å unngå denne følelsen av forpliktelse er det et alternativ at barnevernet i større grad gjør seg bruk av verktøy som video og bildemateriale i matchingprosessen. På den måten kan fosterforeldrene få et bedre inntrykk av om dette er et fosterbarn de kan trives med, før fosterbarnet blir presentert for fosterforeldrene. Man kan hevde at bruk av video og bildemateriell kan føre til en "kjøp-salg" tankegang, hvor det vil ramme fosterbarn som ikke har åpenbare positive egenskaper. Samtidig kan video bidra til at fosterforeldrene får presentert et nyansert og realistisk bilde av fosterbarnet.

Som jeg har nevnt tidligere peker forskningen på at man kan forstå kjemien og interaksjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn ut fra et tilknytningsperspektiv (Dozier et al., 2001; Schofield & Beek, 2005b; Sinclair et al., 2005). Slik sett kan det ut fra mine funn om kjemiens betydning, være nyttig at saksbehandlere har et tilknytningsperspektiv i matchingprosessen. Dette er noe også Briggs & Webb (2004) fremhever som vesentlig, for å få en forståelse av hvorfor noen fosterbarn og fosterforeldre passer sammen, mens andre forhold blir konfliktfylte. Samtidig vil et tilknytningsperspektiv i matchingprosessen kunne føre til at det blir enda flere momenter i saksbehandlernes vurderingsgrunnlag, noe som igjen kan føre til at fosterforeldrene vil oppleve det asymmetriske maktforholdet i godkjenningsprosessen enda tydeligere.

Alle fosterforeldrene i denne undersøkelsen, så som nevnt informasjon som en viktig bidragsyter for matchingen. Ulike opplevelser knyttet til kvaliteten på informasjonen kan peke på at det bør etableres klarere retningslinjer og rutiner for informasjonsgivning til fosterforeldre i matchingprosessen. Selv om det alltid vil innebære skjønsmessige vurderinger, bør det komme tydeligere frem hva som ligger i begrepet nødvendig informasjon, og hva denne fasen i matchingprosessen skal innebære. På den måten kan

barnevernet bli mer samordnet. Samtidig bør det kanskje legges mer vekt på kommunikasjonsteori og samtaleteknikk både i praksis og i barnevernpedagogutdanningen, siden det vil være vesentlig at saksbehandlerne har god kjennskap til og ferdigheter i profesjonell kommunikasjon (Eide & Eide, 2004).

Mine informanter peker også på at beredskapshjem er en viktig informasjonskilde. Dette kan implisere at midlertidig plassering bør velges ut fra fosterforeldrenes informasjonsbehov i matchingprosessen. Grunnen til dette er at beredskapshjem i større grad enn barneverntjenesten ser ut til å kunne gi den informasjonen som fosterforeldrene etterspør. Mine funn om beredskapshjem som bidragsyter til en bedre matching, avviker fra de nye føringene i strategidokumentet om nedbygging av beredskapshjem (Bunkholdt, 2010). Samtidig viser statistisk sentralbyrå (2010) at det har vært en nedgang i bruk av beredskapshjem i Norge per 2009. En må likevel ta i betraktning at beredskapshjemmenes bidrag i matchingprosessen i denne studien kun er vurdert ut fra fosterforeldrenes behov for god informasjon. Det kan være interessant at dette blir fulgt opp videre i en større kvantitativ spørreskjemaundersøkelse, for på den måte se om dette er noe som fosterforeldre generelt mener er viktig for matchingen. Samtidig er det viktig å få en bedre innsikt i hvordan fosterbarna opplever beredskapshjem. Det er få studier med barn som informanter som omhandler dette. I tillegg til intervju med barn vil det også være nyttig at det blir gjort studier med biologiske foreldre og saksbehandlere som informanter.

Fokus i denne studien har vært å belyse hvordan fosterforeldre opplever matchingprosessen. Det kan imidlertid være interessant å belyse matchingprosessen nærmere ved hjelp av en større studie for på den måte få et bredere kunnskapsgrunnlag. Prosjektet *Fosterhjem for barns behov* (NOVA, 2011) vil i løpet av prosjektperioden få frem kunnskap om fosterforeldrenes erfaringer og beskrivelser av rekrutterings- og den individuelle godkjenningprosessen. I tillegg vil matching i forhold til etniske minoriteter bli belyst. En foreløpig upublisert undersøkelse, som er tilknyttet prosjektet, har sett på matchingprosessen ut fra saksbehandleres opplevelse (Bakkebø, 2011). Således inngår min studie som en del av et større prosjekt som samlet sett vil kunne være et viktig bidrag for å få økt kunnskap om matching mellom fosterforeldre og fosterbarn.

Referanser:

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Everett, W., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment, a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Anke, T. (2007). Tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre: et behandlingsperspektiv. *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening*, 44(10), 1230-1238.
- Backe-Hansen, E. (1993). *Fosterhjemsarbeid*. Oslo: Barnevernets utviklingscenter.
- Backe-Hansen, E. (2004). *God nok omsorg, riktige beslutninger i barnevernet*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Backe-Hansen, E., Egelund, T., & Havik, T. (2010). *Barn og unge i fosterhjem - en kunnskapsstatus: NOVA*.
- Bakkebø, L. M. (2011). Matchingprosessen ved plassering av barn i fosterheim. Kva legg sakshandsamarane vekt på i arbeidet med å matche fosterbarn og fosterforeldre? Bergen: Upublisert manuskript. Universitetet i Bergen.
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2010). *Fosterhjemsavtalen*. Oslo.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2004). *Retningslinjer for fosterhjem. Q-1072 B*. Oslo.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2005). *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, Rundskriv Q-24*, . Oslo.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2006). *Rutinehåndbok for kommunens arbeid med fosterhjem, Q-1102 B*. Oslo.
- Barne- Ungdoms- og familiedirektoratet. (2008). *Plan for det totale tjenestetilbudet i det statlige barnevernet*. Oslo.
- Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Hentet 16.05.2011
http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/veiledninger_brosjyrer/2004/fns-barnekonvensjon.html?id=88078.
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester, m.v av 17. juli 1992 nr. 100*.
<http://www.lovdata.no/all/hl-19920717-100.html>.
- Bo, I. G. (2002). Reflekteret matchning i sosialt arbeid. *Nordisk Sosial Arbeid*, 3, 148-153.
- Bolstad, T. (2006). Refleks eller refleksjon. *Embla*, 2.

- Bowlby, J. (2005). *A Secure Base, Clinical Applications of Attachment Theory*. London and New York: Routledge classics.
- Briggs, S., & Webb, L. (2004). Matching and mismatching in teenage adoptions: implications of the adoption act for practice. *Journal of Social Work Practice, 18*(2), 181-195.
- Brown, J. D., & Bednar, L. M. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review, 28*, 1497-1511.
- Brown, J. D., George, N., Sintzel, N., & Arnault, D. S. (2009). Benefits of cultural matching in foster care. *Children and Youth Services Review, 31*(9), 1019-1024.
- Bunkholdt, V. (2010). *Fosterhjemsarbeid: fra rekruttering til tilbakeføring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (Vol. 5). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Christiansen, Ø., Havik, T., & Anderssen, N. (2010). Arranging stability for children in long-term out-of-home care. *Children and Youth Services Review, 32*(7), 913-921.
- Cousins, J. (2009). Placing disabled children with permanent new families: linking and matching. I G. Schofield & J. Simmonds (Red.), *The Child Placement Handbook, Research, policy and practice* (s. 345-363). London: British Association for Adopting & Fostering.
- Dahlberg, K., Gjengedal, E., & Råheim, M. (2010). Editorial. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Wellbeing, 5*(4).
- Doelling, J. L., & Johnson, J. H. (1990). PREDICTING SUCCESS IN FOSTER PLACEMENT - THE CONTRIBUTION OF PARENT-CHILD TEMPERAMENT CHARACTERISTICS. *American Journal of Orthopsychiatry, 60*(4), 585-593.
- Dozier, M., & Sepulveda, S. (2004). Foster mother state of mind and treatment use: Different challenges for different people. *Infant mental health journal, 25*(4), 368-378.
- Dozier, M., Stovall, K. C., Albus, K. E., & Bates, B. (2001). Attachment for Infants in Foster Care: The Role of Caregiver State of Mind. *Child Development, 72*(5), 1467-1477.
- Egelund, T., & Hestbæk, A. H. (2003). *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet, en forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Eide, T., & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Forskrift om fosterhjem. (2003). *Forskrift om fosterhjem. Fastsatt ved kgl. res. 18. des. 2003 med hjemmel i lov 17. juli 1992 nr 100 om barneverntjenester*. Oslo, fra <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20031218-1659.html>

- Forvaltningsloven. (1967). *Forvaltningsloven, Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 02.10.1967*. fra <http://www.lovdatab.no/all/hl-19670210-000.html#13b>.
- Gilje, N., & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger* (3 ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*: Albany, N.Y. : State University of New York Press
- Havik, T. (2007). *Slik fosterforeldre ser det - 2, resultat fra en kartleggingsstudie i 2005*: Unifob helse, Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet.
- Havik, T., Jakobsen, R., & Moldestad, B. (2007). *Stolt av PRIDE, en evaluering av PRIDE-grunnopplæring.*: Unifob helse, barnevernets utviklingssenter på Vestlandet.
- Hyde, J., & Kammerer, N. (2008). Adolescents`perspectives on placement moves and congregate settings: Complex and cumulative instabilities in out of home care. *Children and Youth Services Review*, 31, 265-273.
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod, med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Killèn, K. (2000). *Barndommen varer i generasjoner, forebygging er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notam Gyldendal AS.
- Lindboe, K. (2003). *Barnevernrett*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nortvedt, P., & Grimen, H. (2004). *Sensibilitet og refleksjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NOVA. (2011). Fosterhjem for barns behov, prosjektnr 67309. Hentet 15.05.2011, fra <http://www.nova.no/id/20688.0>
- NSD. (2011). NSD, personvernombudet for forskning. Hentet 23.03, 2011, fra <http://www.nsd.uib.no/personvern/>
- Oosterman, M., Schuengel, C., Wim, S. N., Bullens, A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruption in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*: Newbury Park, California.
- Ponterotto, J. G. (2005). Qualitative Research in Counseling Psychology: A Primer on Research Paradigms and Philosophy of Science. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 126-136.

- Raunio, K. (2002). From Self-Sufficiency to Diversity - the Generation of Knowledge in Social Work. *Nordisk Sosial Arbeid*, 3, 131-139.
- Redding, R. E., Fried, C., & Britner, P. A. (2000). Predictors of Placement Outcomes in Treatment Foster Care: Implications for Foster Parent Selection and Service Delivery. *Journal of Child and Family Studies*, 9(4), 425-447.
- Robertson, A. (2005). Narrativanalys. I G. Bergström & K. Borèus (Red.), *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Robson, C. (2002). *Real world research : a resource for social scientists and practitioner-researchers* (2nd ed.). Oxford: Blackwell.
- Schofield, G., & Beek, M. (2005a). Providing a secure base: Parenting children in long-term foster family care. *Attachment & Human Development*, 7(1), 3-25.
- Schofield, G., & Beek, M. (2005b). Risk and Resilience in Long-Term Foster-Care. *British Journal of Social Work*, 35(8), 1283-1301.
- Schofield, G., & Beek, M. (2006). *Attachment handbook for foster care and adoption*. London: British Association for Adopting and Fostering (BAAF).
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data*. Los Angeles: Sage.
- Sinclair, I., & Wilson, K. (2003). Matches and Mismatches: The Contribution of Carers and Children to the success of Foster Placements. *British Journal of Social Work*, 33, 871-884.
- Sinclair, I., Wilson, K., & Gibbs, I. (2005). *Foster Placements, Why They Succeed and Why They Fail*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Skau, G. M. (2003). *Mellom makt og hjelp, om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (Vol. 3): Universitetsforlaget.
- Smeplass, S. F. (2009). Tilknytningsteori i møtet med praksisfeltet ved plassering av små barn i fosterhjem. *Norsk Barnevern*, 03/09, 158-171.
- Statistisk sentralbyrå. (2010). Barnevern 2009, Auke i talet på barnevernsbarn. Hentet 18.05.2011, fra <http://www.ssb.no/emner/03/03/barneverng/>
- Street, E., & Davies, M. (1999). Assessing and matching foster care relationships, an interactional framework. *Adopting & fostering*, 23(2), 31-41.
- Sundt, H. (2010). *Fosterhjemshåndboka* (Vol. 5). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Taylor, C., & White, S. (2006). Knowledge and Reasoning in Social Work: Educating for Humane Judgement. *British Journal of Social Work*, 36(6), 937-954.

- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Triseliotis, J., Sellick, C., & Short, R. (1995). *Foster Care, Theory and Practice*. London: B.T. Batsford Ltd.
- Ulvik, O.S. (1997). *Seinmoderne fosterfamilier, en kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*: Unipub AS.
- Wilson, K., Petrie, S., & Sinclair, I. (2003). A Kind of Loving: A Model of Effective Foster Care. *British Journal of Social Work*, 33, 991-1003.
- Aadland, E. (1997). *og eg ser på deg... Vitenskapsteori og metode i helse- og sosialfag*: Universitetsforlaget.

7. DIVERSE VEDLEGG:

7.1. Vedlegg 1, informasjonsskriv og samtykkeerklæring til fosterforeldre.

Til fosterforeldre:

Invitasjon til deltakelse i undersøkelse om: *Fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen*

Jeg heter Silje Oppedal, er utdannet barnevernpedagog og er for tiden student ved master i barnevern. Som del av utdanningen skal jeg skrive en masteroppgave. Masteroppgavens tittel er "Fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen".

Undersøkelsen er tilknyttet forskningsprogrammet "Fosterhjem for barns behov", som er et samarbeidsprogram mellom NOVA, Fafo og Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet. Programmets overordnede målsetting er å få frem kunnskap som kan styrke fosterhjemsarbeidet i Norge, med sikte på å utvikle en differensiert fosterhjemstjeneste tilpasset behovene til barn og unge som fosterhjems plasseres.

Formålet med oppgaven:

Fosterforeldre gjør en viktig jobb for utsatte barn og unge. Derfor er det interessant å vite mer om hva fosterforeldre synes er viktig i matchingen med fosterbarnet, hvordan fosterforeldre opplever matchingprosessen og hvordan samarbeidet med barnevernet oppleves i denne prosessen. Slik kan vi vite mer om hvordan barnevernet kan legge opp sitt arbeid slik at fosterbarn får best mulig hjelp.

Hvem jeg vil snakke med

Jeg vil intervju 5-8 fosterforeldre, som ønsker å fortelle om sine erfaringer om matchingprosessen. Det er ønskelig at det er ½ -2 år siden plassering av siste fosterbarn fant sted og at fosterbarnet er inntil 15 år.

Hva det innebærer å delta

Vi blir sammen enige om tid og sted for intervju. Jeg vil bruke båndopptaker og ta litt notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent 1-2 timer. Det kan bli behov for et kort oppfølgingsintervju.

Intervjutema

Som fosterforelder vil du få spørsmål om hvordan du har opplevd den prosessen fra du bestemte deg for å bli fosterforelder til barnet ble plassert. Altså hvordan det ble lagt til rette for at fosterforeldre og fosterbarn fikk anledning til å finne hverandre praktisk og emosjonelt. Jeg er også ute etter å få informasjon om hva du, som fosterforelder, ser som viktig for en vellykket matching og hvilke tanker du gjør deg underveis i prosessen.

Taushetsplikt og anonymitet

Jeg har taushetsplikt og all informasjon er beskyttet hos meg. Opplysningene blir oppbevart konfidensielt. Jeg vil forandre navn, alder, bakgrunn osv på en slik måte at ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i publikasjonene. Når det gjelder fosterbarnet skal det

heller ikke være mulig å identifisere, verken for meg eller for de som leser den ferdige oppgaven. Jeg skal ikke vite navn på barnet, foreldrene eller hvilken kommune biologisk familie bor i. Jeg skal heller ikke vite hvilken skole barnet går på.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Etter prosjektets slutt vil båndopptak bli slettet, mens tekst vil bli lagret. Opplysningene vil bli anonymisert. Resultater fra undersøkelsen forventes publisert, som masteroppgave, i mai 2011. Datagrunnlaget kan også bli brukt ved utarbeiding av en artikkel.

Deltagelse er frivillig

Det er frivillig å delta og samtykket kan trekkes på ethvert tidspunkt i undersøkelsen. Da vil opplysningene du har gitt bli makulert. Dersom du ikke ønsker å delta, eventuelt trekker tilbake samtykket vil ikke det få konsekvenser for din kontakt med barneverntjenesten. Barneverntjenesten vil ikke få kjennskap til det som kommer frem i intervjuet.

Hvis du ønsker å delta

Vedlagt er en samtykkeerklæring, som må signeres og leveres tilbake til meg om du ønsker å delta. Er det noe du lurer på kan du ringe meg, Silje Oppedal, på tlf. 47058876 eller sende meg en mail til silje.oppedal@student.uib.no. Du kan også kontakte en av mine veileder ved UiB, Anette C. Iversen på tlf. 55589894 eller Dag Skilbred på mail Dag.Skilbred@uni.no.

Deres deltagelse er av stor verdi for undersøkelsen.

Med vennlig hilsen
Silje Oppedal

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien ”fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen” og ønsker å stille på intervju. Videre er jeg kjent med at de opplysningene jeg gir i samtalen blir brukt slik de er blitt omtalt i ovenfor nevnte skriv. Min deltagelse er frivillig og jeg kan når som helst trekke meg.

Dato.....

Signatur .....

Telefonnummer:.....

7.2. Vedlegg 2, informasjonsskriv til barneverntjenesten

Til barneverntjenesten:

Forespørsel om deltakelse i undersøkelse om: *Fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen*

Jeg heter Silje Oppedal, er utdannet barnevernpedagog og er for tiden student ved master i barnevern. Som del av utdanningen skal jeg skrive en masteroppgave. Masteroppgavens tittel er "Fosterforeldres opplevelse av matchingprosessen".

Undersøkelsen er tilknyttet forskningsprogrammet "Fosterhjem for barns behov", som er et samarbeidsprogram mellom NOVA, Fafø og Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet. Programmets overordnede målsetting er å få frem kunnskap som kan styrke fosterhjemsarbeidet i Norge, med sikte på å utvikle en differensiert fosterhjemstjeneste tilpasset behovene til barn og unge som fosterhjems plasseres.

Formålet med oppgaven:

Fosterforeldre gjør en viktig jobb for utsatte barn og unge. Derfor er det interessant å vite mer om hva fosterforeldre synes er viktig i matchingen med fosterbarnet, hvordan fosterforeldre opplever matchingprosessen og hvordan samarbeidet med barnevernet oppleves i denne prosessen. Slik kan vi vite mer om hvordan barnevernet kan legge opp sitt arbeid slik at fosterbarn får best mulig hjelp.

Hvem jeg vil snakke med

Jeg vil intervju 5-8 fosterforeldre, som ønsker å fortelle om sine erfaringer om matchingprosessen. Det er ønskelig at det er ½ -2 år siden plassering av siste fosterbarn fant sted og at fosterbarnet er inntil 15 år. Jeg vil at det aktuelle fosterbarn skal være plassert etter Lov om barneverntjenester § 4-12 og at det ikke er slektsplasseringer, siden jeg er opptatt av barneverntjenesten som det formidlende ledd i matchingen.

Jeg ønsker å få tillatelse til å intervju fosterforeldre tilknyttet deres kontor. Om jeg får tillatelse håper jeg også at dere kan videreformidle informasjonsskriv og samtykkeerklæring til aktuelle fosterforeldre. Intervjuene med fosterforeldrene vil innebære at opplysninger om barnet kan fremkomme. Det er derfor nødvendig å innhente samtykke fra barneverntjenesten. Det er kun fosterforeldrene som skal intervjues.

Intervjutema

Fosterforeldrene vil få spørsmål om hvordan de har opplevd den prosessen fra de bestemte seg for å bli fosterhjem til barnet ble plassert. Jeg er interessert i å vite hvordan det blir lagt til rette for at fosterforeldre og fosterbarn får anledning til å finne hverandre praktisk og emosjonelt. Jeg er også ute etter å få informasjon om hva fosterforeldre ser som viktig for at plasseringen skal bli vellykket og hvilke tanker de gjør seg underveis i prosessen.

Taushetsplikt og anonymitet

Jeg har taushetsplikt og all informasjon er beskyttet hos meg. Opplysningene blir oppbevart konfidensielt. Intervjuet skrives ut i tekst og vil da bli aidentifisert. Jeg vil forandre navn,

alder, bakgrunn osv på en slik måte at ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i publikasjonene. Når det gjelder fosterbarnet skal det heller ikke være mulig å identifisere, verken for meg eller for de som leser den ferdige oppgaven. Jeg skal ikke vite navn på barnet, foreldrene eller hvilken kommune biologisk familie bor i. Jeg skal heller ikke vite hvilken skole barnet går på.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Etter prosjektets slutt, desember 2011, vil båndopptak bli slettet, mens tekst vil bli lagret. Opplysningene vil bli aidentifisert. Resultater fra undersøkelsen forventes publisert, som masteroppgave, i mai 2011. Datagrunnlaget kan også bli brukt ved utarbeiding av en artikkel.

Deltagelse er frivillig

Det er frivillig å delta og samtykket kan trekkes på ethvert tidspunkt i undersøkelsen. Da vil opplysningene fosterforeldrene har gitt bli makulert. Barneverntjenesten vil ikke få kjennskap til det som kommer frem i intervjuet.

Hva skjer videre?

Dersom jeg får tillatelse til å intervjuer fosterforeldre fra deres kontor, vil jeg, etter avtale med dere, lage klar konvolutt med informasjonsskriv og samtykke-erklæring som sendes til fosterforeldre.

Det er fint hvis dere kan ta stilling til denne henvendelsen snarest mulig. Jeg vil ta kontakt pr. telefon om en uke for nærmere avklaring.

Deres deltagelse er av stor verdi for denne undersøkelsen.

Ønsker du videre informasjon kan du ringe meg, Silje Oppedal, på tlf. 47058876 eller sende meg en mail til silje.oppedal@student.uib.no. Du kan også kontakte min veileder ved UiB, Anette C. Iversen på tlf.55589894.

Med vennlig hilsen
Silje Oppedal

7.3. Vedlegg 3, kvittering på behandlet søknad fra NSD.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Anette Christine Iversen
HEMIL-senteret
Universitetet i Bergen
Christiesgt. 13
5015 BERGEN

Vår dato: 08.10.2010

Vår ref: 24917 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 02.09.2010. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 07.10.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

24917	<i>Hvordan oppleves matchingprosessen for fosterforeldrene</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Bergen, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Anette Christine Iversen</i>
Student	<i>Silje Oppedal</i>

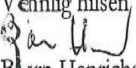
Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

 Bjørn Henrichsen

 Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Silje Oppedal, Skottesalen 10, 5011 BERGEN

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 24917

Hensikten med prosjektet er å fremskaffe kunnskap om hvordan fosterforeldre opplever matchingprosessen.

Utvalget vil bestå av 5-8 fosterforeldre. Kriteriene for trekkingen av utvalget er som følger:

- at fosterbarn er under 15 år
- plasseringen er etter § 4-12
- barnet skal ha vært boende mellom 1/2- 2 år
- det er ikke slektsplassering

Ombudet legger til grunn at prosjektet er klarert med barneverntjenesten. Det vil være barneverntjenesten som trekker utvalget og sender informasjonsbrev til fosterforeldre ut fra utvalgs-kriterier. Ombudet legger til grunn at interesserte fosterforeldre tar kontakt med student, se vår e-post av 06.10.2010.

Ombudet finner det reviderte informasjonsskrivet til utvalget av 07.10.2010 tilfredsstillende.

Data innhentes ved intervju av fosterforeldre. Dersom det fremkommer opplysninger om tredjeperson vil disse anonymiseres ved transkribering, jf. telefonsamtale 04.10.2010.

Prosjektsslutt er 01.12.2011. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Koblingsnøkkel og lydopptak slettes.

7.4. Vedlegg 4, intervjuguide til fosterforeldre

INTERVJUGUIDE TIL FOSTERFORELDRE

Gi informasjon i begynnelsen av intervjuet: Gå gjennom det informerte samtykket, hva jeg vil innom i løpet av intervjuet, hva jeg har hovedfokus på, tidsaspekt og rammer for intervjuet.

Diskutere begrepet matching – kva ligg i det?

Bakgrunnsinformasjon om fosterforeldra/heimen:

Har de vore fosterforeldre før? Viss ja: Kor mange år? (I intervjuet konsentrere seg om siste barn.)

Arbeidssituasjon før/etter de blei fosterforeldre

Sivilstand

Utdanning

Kor mange barn bur det i familien?

Kor lenge har fosterbarnet budd hjå dykk?

Kor mange år er fosterbarnet?

Før prosessen byrja

Fortell om den prosessen frå de vurderte å bli fosterforeldre til dykk tok steget

- Korleis?
- Varighet?
- Enighet?

Fortell om kva som gjorde at de ønska å vere fosterforeldre

Fortell om forhold som talte mot å bli fosterforeldre

Kva såg de for dykk?

- Varighet på plassering
- Kven skulle barnet vere?
- alder, kjønn, bakgrunn/problemområder og etnisitet

Rekrutteringen – den generelle godkjenninga

Fortell korleis de opplevde den perioden de var i kontakt med barnevernet til de vart klarert til å vere fosterforeldre

- Varighet

- Innhold (PRIDE-kurs, godkjenning, kartlegging)

Den spesielle godkjenninga

Kor lang tid var det frå de var klarert til de fekk førespurnad om eit konkret barn?

Fortell om opplevingar knytta til å skulle verte godkjent opp mot dette einskilde barnet sine behov

Kva tenkjer de om den informasjonen de fekk frå barneverntenesta om barnet?

Samsvarar informasjonen med dykkar oppleving av barnet?

Fortell om ulike møter de hadde før den endelege avgjerdsla om plassering fant stad.

- Med kven (fosterheimsteneste, barnevernteneste, biologisk familie, fosterbarnet)
- innhald
- Kva gjorde barneverntenesta for at de skulle få anledning til å bli kjend med fosterbarnet
- Kva tenkte dykk om fosterbarnet første gang de møttes?

Når plasseringa blir avgjort

Fortell om tankar de gjorde dykk når de fekk vite at de skulle vere fosterforeldre for dette fosterbarnet.

Fortell om den tida frå de fekk vite om plasseringa til den fann stad?

- Varighet
- innhald

Kva gjorde barneverntenesta for at de skulle få ein god start med dette fosterbarnet?

- informasjon
- ”tilvenning” (å møte fosterbarnet)
- antall møter med fosterbarn, barneverntjeneste og biologisk familie

”La oss ta det første møtet med barnet...” (tanker, følelser, innhald, varighet, kontekst)

Når barnet har flytta inn:

Fortell om den første månaden de budde saman med barnet.

- opplevelse av å få eit nytt familiemedlem
- ivaretaking av fosterbarn og evt. Biologiske barn

- bli kjent – korleis la fosterbarnet finne sin plass i familien.

Korleis ser du på å ha felles kultur, verdier og interesser som fosterbarnet?

Korleis er oppfølginga/etablering av samarbeid frå barneverntenesta i denne perioden?

- noko de sakna, evt. Kva?
- Noko de satt pris på, evt. Kva?

Korleis opplevde du samarbeidet med dei biologiske foreldra?

Med den erfaringen du no har fått, kan du fortelle om kva du tenkjer er det viktigaste for å få ein god matchingprosess.

- felles interesser, hobbyer, væremåte, følelsmessig kontakt og omsut for barnet, forståelse for barnet

Når fekk du ein følelse av korleis matchinga mellom dykk og barnet ville gå?

- Kven delte du desse tankane med?

Kva følte de barneverntenesta la vekt på i matchingprosessen? (frå den spesielle godkjenninga til barnet var flytta inn)

Samsvarer det med det dykk ser på som viktig i matchingprosessen?